

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ

ΤΡΙΜΗΝΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΕΛΕΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ (Ε.Μ.Ι.Π.Η.)

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 2010 - ΕΤΟΣ Γ' - ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 8 - ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ 2010

ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Η Ημαθία αποτελεί μία από τις περιοχές της Κεντρικής Μακεδονίας η οποία παρουσιάζει αδιάλειπτη κατοίκηση από την αρχαιότητα μέχρι και τη σύγχρονη εποχή. Συνεπώς, οι πολιτικές, κοινωνικές και στρατιωτικές μεταβολές της ευρύτερης περιοχής αντικατοπτρίζονται διαχρονικά και στην Ημαθία.

Με αφορμή τις επικείμενες μεταρρυθμίσεις στην τοπική αυτοδιοίκηση, οι οποίες πρόκειται σύντομα να εφαρμοστούν στο πλαίσιο του σχεδίου «Καλλικράτης», η Ε.Μ.Ι.Π.Η. αποφάσισε να αφιερώσει το παρόν φύλλο των «Χρονικών» στη διοίκηση περιοχών της Ημαθίας, από την αρχαιότητα μέχρι και τις μέρες μας. Σκοπός του αφιερώματος, όπως άλλωστε συμβαίνει και με τις προγενέστερες εκδοτικές προσπάθειες της Εταιρείας, δεν είναι να εξαντλήσει ερευνητικά τα προβαλλόμε-

161. - VERIA. - La Grande Place

να ζητήματα, αλλά να συνεισφέρει στην έρευνα της τοπικής ιστορίας, προσφέροντας όσο το δυνατόν περισσότερα νέα στοιχεία και πληροφορίες, αξιοποιώντας προγενέστερες προσπάθειες και δημοσιεύσεις πηγές.

Το υλικό του παρόντος αφιερώματος αποτελεί μέρος της γενικότερης προσπάθειας ερευνητών της τοπικής ιστορίας της Ημαθίας, με την ευχή και την ελπίδα

να αποτελέσει ένα ακόμη ερέθισμα για την περαιτέρω προώθηση και ανάπτυξη των ερευνών.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλονται στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ημαθίας, στο Νομαρχιακό Συμβούλιο και στο Νομάρχη κ. Κωνσταντίνο Καραπαναγιωτίδη, που με μεγάλο ενδιαφέρον αποφάσισαν να ενισχύσουν οικονομικά την έκδοση του παρόντος αφιερώματος.

Περί οργάνωσης και όγκοι των τοπικής εκκλησίας Βεροίας του **Ηγουμε. Πορφυρίου**
σελ. 4

Ο θεσμός των θεμάτων στο Βυζάντιο και το θέμα Βεροίας του **Ιω. Μοσχόπουλου**
σελ. 6

Όργανα Διοίκησης της Ελληνικής Ορθόδοξης Κοινότητας Βεροίας κατά την ύστερη Οθωμανοκρατία του **Εμ. Ξυνάδα**
σελ. 12

Η Διοίκηση των Σχολείων της Βεροίας κατά την περίοδο 1892-1911 της **Αν. Ταναμπάση**
σελ. 16

Οι δήμαρχοι της Βεροίας (1912-2010) του **Δημ. Καρασάββα**
σελ. 18

Πληροφορίες για το «Κίνημα Εθνικής Αμύνης» & τον «Εθνικό Διχασμό» στη Βεροία (1916 - 1918) του **Νικ. Βουδούρη**
σελ. 21

Πληροφορίες για τον Δήμαρχο της Βεροίας Γεώργιο Γουδή (1939 - 1940) του **ΑΘ. Βουδούρη**
σελ. 26

Αναστάσιος Καρατζόγλου Η προσφορά του στον τόπο μας και στην Τοπική Αυτοδιοίκηση της **Ολ. Μπέτσα**
σελ. 36

Επισκόπηση των Εθνικών εκλογών στην Ημαθία της μεταπολίτευσης (1974 - 2009) του **Παν. Δαβόρα**
σελ. 38

Νομαρχιακή
αυτοδιοίκηση
ΗΜΑΘΙΑΣ

Με την ευγενική
χορηγία της
Ν.Α. Ημαθίας

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

• Όσοι επιθυμούν να γίνουν μέλη της «Εταιρείας Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας» μπορούν να επικοινωνούν στα τηλέφωνα: 6946.901.531, 6972.549.557

• Η αποστολή άρθρων, μελετών, επιστολών, σχολίων, προτάσεων, παρατηρήσεων κ.α. για δημοσίευση στα «ΧΡΟΝΙΚΑ», γίνεται τόσο στην ταχυδρομική διεύθυνση της Ε.Μ.Ι.Π.Η., όσο και στην ηλεκτρονική διεύθυνση «chronika_emi@yahoo.gr» με την ένδειξη: Για τα «Χρονικά» (Τα άρθρα δεν θα πρέπει να ξεπερνούν τις 5 σελίδες Α4 με μονό διάστιχο και μέγεθος γραμματοσειράς 12 στ. Δημοσιεύματα ή άρθρα με επιστημονικό υπόβαθρο θα πρέπει να συνοδεύονται από παραπομπές και ενδεικτική βιβλιογραφία).

• Η έκδοση των «ΧΡΟΝΙΚΩΝ» στηρίζεται αποκλειστικά σε συνδρομές μελών και φίλων της Ε.Μ.Ι.Π.Η., για τον λόγο αυτό, ζητούμε την οικονομική υποστήριξή σας. Για την προβολή της επιχείρησής σας μέσα από τις σελίδες των «ΧΡΟΝΙΚΩΝ», καθώς και για τις χορηγίες σας υπέρ της έκδοσης του εντύπου, καλέστε στο 6946.901.531

• Ο τραπεζικός λογαριασμός της Εταιρείας, όπου ο καθένας μπορεί να καταθέτει τις προσφορές του, είναι: Eurobank 0026-0077-10-0101737618

Χαιρετισμός Νομάρχη Ημαθίας Κώστα Καραπαναγιωτίδη για το αφιέρωμα των «Χρονικών» στα Θέματα Διοίκησης της Ημαθίας

Ο όρος Διοίκηση είναι μία ευρύτατη έννοια διά της οποίας προσδιορίζεται γενικά ο τρόπος καλύτερης οργάνωσης ομάδων ανθρώπων για την ταχύτερη επίτευξη συγκεκριμένων στόχων. Ως εφαρμογή, η Διοίκηση είναι το άλφα και το ωμέγα στους τομείς των επιχειρήσεων, της πολιτικής, του αθλητισμού, αν θέλετε και της οικογένειας. Ως ιδεολόγημα, η Διοίκηση είναι η συνθήκη που μπορεί να σε οδηγήσει στην επιτυχία ή την αποτυχία.

Στο παρόν τεύχος των «Χρονικών» περιγράφεται μια ιστορική αναδρομή της Διοίκησης στην Ημαθία. Από τα αρχαία και τα Βυζαντινά χρόνια μέχρι τις μέρες μας. Έργο σημαντικό για κάθε έναν που θέλει να εντρυφήσει στην τοπική και ελ-

ληνική ιστορία.

Ένας φορέας Διοίκησης, όπως η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ημαθίας, δεν θα μπορούσε να μην βοηθήσει την παρούσα έκδοση. Δεν θα ήταν συνεπής με τις αρχές της.

Η ιστορία πάντα έχει πολλά να μας διδάξει. Πόσο μάλλον σήμερα, που μέσα σε ένα πρωτοφανές οικονομικό περιβάλλον, στην Ελλάδα τολμούμε να σχεδιάζουμε τη νέα διοικητική οργάνωση της χώρας μας. Ακριβώς προβλήματα Διοίκησης μάς οδήγησαν στο σήμερα που βιώνουμε, τουλάχιστον στην ελληνική περιφέρεια. Και διοικητικά καλούμαστε να ξεπεράσουμε τα προβλήματα αυτά, να ξεκαθαρίσουμε πλήρως το τοπίο και να οδηγηθούμε μπροστά με περισσότερη οργάνωση, περισσότερη φαντασία και περισσότερη δουλειά. Χρέος της δικής μας Διοίκησης, είναι να αποδείξουμε στις κεντρικές Διοικήσεις του κράτους, ότι η υγιής ανάπτυξη του διογκωμένου και άχαρου κέντρου περνά μέσα από την ανάπτυξη της ελληνικής περιφέρειας. Μιας περιφέρειας που θα προχωρά εμπρός αξιοποιώντας το δυναμικό της, θα αναπτύσσεται, θα παράγει πλούτο και θα δέχεται πίσω στα σπλάχνα της το ανθρωπογενές δυναμικό που έχανε και χάνει τα χρόνια που διανύουμε.

Τα παραπάνω αποτελούν μια επιθυμητή θεωρία Διοίκησης και μια πολιτική που θα κληθούν Διοικήσεις να την εφαρμόσουν ή όχι. Ελπίζω προσωπικά ότι θα είναι μια επιτυχημένη διοικητική επιλογή στα επόμενα χρόνια. Ως τέτοια, θα καταγραφεί από τα έντυπα και τους ιστορικούς του μέλλοντος.

Εσείς, συνεχίστε, προς το παρόν, στις επόμενες σελίδες των «Χρονικών», διαβάζοντας τα ενδιαφέροντα στοιχεία για τη Διοίκηση του παρελθόντος.

Καλή ανάγνωση.

**Ο Νομάρχης Ημαθίας
Κώστας Καραπαναγιωτίδης**

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ

Ιδιοκτησία

Εταιρεία Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας

Εκδότης

Αθανάσιος Βουδούρης
(Πρόεδρος Δ.Σ. Ε.Μ.Ι.Π.Η.)

Διευθυντής

Εμμανουήλ Ξυνάδας
(Πρόεδρος Επιτροπής "Χρονικών")

**Αρχισυνταξία -
Ηλεκτρονική σελιδοποίηση**

Νικόλαος Γ. Βουδούρης

Επιτροπή των «ΧΡΟΝΙΚΩΝ»

Εμμανουήλ Γ. Ξυνάδας

Χαίδω Τζήκα - Μπατσαρά

Νικόλαος Γ. Βουδούρης

Ιωάννα Α. Ζιώγα

Αναστασία Γ. Ταναμπάση

Εκτύπωση

Ν.Καραμανλίδης & ΣΙΑ Ο.Ε.

Ν.Νικομήδεια Ημαθίας 23310 90234, 90339

Γραφεία

Δ.Δ. Φυτείας Δοβρά Τ.Θ. 149, Τ.Κ. 59100

τηλ: 6946.901.531 - 6972.549.557

**Επιτρέπεται η αναδημοσίευση
μέρους ή ακέραιων κειμένων,
αρκεί να αναφέρεται η πηγή**

**Τα επώνυμα άρθρα
εκφράζουν μόνο την άποψη
του συντάκτη του κειμένου**

ΒΙΒΛΙΑ, ΕΝΤΥΠΑ & ΠΡΟΣΚΛΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Βιβλία

- 1) 11η Ε.Β.Α., Συντήρηση ναού αγίου Στεφάνου, Βέροια 2008.
- 2) Αντώνιος Πέτκος, Διοκλητιανούπολις οδηγός του αρχαιολογικού χώρου, Βέροια 2008.
- 3) 11η Ε.Β.Α., Συντήρηση καθολικού ιεράς μονής Κοιμήσεως Θεοτόκου Σπηλαιού Γρεβενών, Βέροια 2008.
- 4) 11η Ε.Β.Α., Πρέσπες. Βυζαντινά μνημεία ενός υγροτόπου, Βέροια 2008.
- 5) Δ. Γουμάγιας - Κ. Τζιμπουλας, Ανάδειξη - Αποκατάσταση αρχοντικού Αργυριάδη - Μαλιόγκα στη Σιάτιστα του Ν. Κοζάνης, Βέροια 2008.
- 6) 11η Ε.Β.Α., Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης - Το έργο της 11ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, Βέροια 2009.
- 7) 11η Ε.Β.Α., Αρχαιολογικός χώρος αγίου Παταπίου Βέροιας, Βέροια 2009.
- 8) 11η Ε.Β.Α., Η ζωγραφική του καθολικού της Ι.Μ. οσίου Νικάνορος Γρεβενών, Βέροια 2009.
- 9) 11η Ε.Β.Α., Πρώιμη Βυζαντινή Πέλλα - Βυζαντινή Έδεσσα, Βέροια 2009.
- 10) 11η Ε.Β.Α., Επισκοπικός Ναός Σισανίου, Βέροια 2009.
- 11) 11η Ε.Β.Α., Σέρβια, μια βυζαντινή πόλη - κάστρο,

Βέροια 2009.

12) Θεόδωρος Σ. Πολυχρονιάδης, Βαβέλ - Ποιητικοί στοχασμοί, Βέροια 2008.

Περιοδικά-Εφημερίδες-Έντυπα

- 1) Εφημερίδα «Οι Καιροί» φ. 378 - 386
- 2) Περιοδικό «Πέλεκας», φ. 78
- 3) Περιοδικό «Φίλιππος» (Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Γιαννιτών ο Φίλιππος) τχ. 65
- 4) Περιοδικό «Ημαθίων» (Σύλλογος Βεροϊέων Αθηνών) τχ. 4.
- 5) Περιοδικό «Πολιτιστικά Δρώμενα» τχ. 53.

Προσκλήσεις

- 1) Οι Φίλοι του Βυζαντινού Μουσείου Βέροιας: Διάλεξη της Όλγας Κατσαρδή - Hering, με θέμα «Ελληνική διασπορά στις χώρες των Αψβούργων (18ος - 19ος αι.): προσδοκίες, νοσταλγίες, πραγματικότητες». (Βυζαντινό Μουσείο Βέροιας 17 - 2 - 2010).
- 2) Δήμος Βεργίνας «Η Βεργίνα χαιρετά την Αλεξάνδρεια» (Βεργίνα 8-3-2010)

Ψηφιακό υλικό

- 1) Σύλλογος Βλάχων «Η Επανάσταση του 1878» (παραγωγή Κυριάκου Ζιάκα)

Α΄ ΕΤΗΣΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΜΑΘΙΑ

Ιστορία - Αρχαιολογία - Τέχνη - Λαογραφία

Βέροια, 1 - 3 Οκτωβρίου 2010

Α΄ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

Κυρίες και κύριοι,

Η Εταιρεία Μελετών Ιστορίας & Πολιτισμού Ν. Ημαθίας (Ε.Μ.Ι.Π.Η.) ιδρύθηκε το 2008 με έδρα τη Φυτειά Ημαθίας. Σκοπός της Εταιρείας είναι η συμβολή στη μελέτη, διάσωση και διάδοση της τοπικής ιστορίας και της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ημαθίας και των γειτονικών περιοχών, σε συνεργασία και με τους αρμόδιους φορείς. Στα πλαίσια των στόχων της η Ε.Μ.Ι.Π.Η. αποφάσισε τη διοργάνωση το προσεχές φθινόπωρο (1 - 3 Οκτωβρίου 2010) του Α΄ Ετήσιου Συνεδρίου για την Ημαθία, Ιστορία - Αρχαιολογία - Τέχνη - Λαογραφία. Στο Συνέδριο αυτό, που πρόκειται να πραγματοποιηθεί για πρώτη φορά στη Βέροια, καλούνται να συμμετάσχουν ερευνητές και νέοι επιστήμονες, οι οποίοι ασχολούνται με θέματα που αφορούν την ιστορία, την αρχαιολογία, την τέχνη και την λαογραφία της ευρύτερης περιοχής της Ημαθίας από την προϊστορία μέχρι τους νεότερους χρόνους. Οι ανακοινώσεις θα πρέπει να είναι πρωτότυπες. Η διάρκειά τους δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 15΄ λεπτά της ώρας. Αποκλείεται η περίπτωση συμμετοχής με δύο ανακοινώσεις, εκτός αν η μία από αυτές είναι σε συνεργασία με άλλον ομιλητή.

Η επιστημονική επιτροπή του Α΄ Συνεδρίου αποτελείται από τους: 1) Αντώνιο Αναστασόπουλο (Επίκουρο Καθηγητή Πανεπιστημίου Κρήτης), 2) Παναγιώτα Ασημακοπούλου - Ατζακά (Καθηγήτρια Α.Π.Θ., Κ.Β.Ε.), 3) Θεόδωρο Κορρέ (Καθηγητή Α.Π.Θ.), 4) Μαρία Λιλιμπάκη - Ακαμάτη (Διευθύντρια ΙΖ΄ ΕΠΚΑ - ΥΠ.Π.Ο.Τ.), 5) Νικόλαο Μαραντζίδη (Αναπληρωτή Καθηγητή Πανεπιστημίου Μακεδονίας), 6) Πέτρο Παπαολυβίου (Αναπληρωτή Καθηγητή Πανεπιστημίου Κύπρου), 7) Αντώνιο Πέτκο (Διευθυντή 11ης Ε.Β.Α. - ΥΠ.Π.Ο.Τ.), 8) Ευαγγελία Στεφανή (Δρ. Αρχαιολογίας, Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσ/νίκης), 9) Κορνηλία Τρακοσοπούλου (Διευθύντρια 4ης Ε.Ν.Μ. Κ. Μακεδονίας) 10) Ευθύμιο Τσιγαρίδα (Καθηγητή Α.Π.Θ.), 11) Αγαθονίκη Τσιλιπάκου (Δρ. Αρχαιολογίας, 11η Ε.Β.Α.), 12) Μιλτιάδη Χατζόπουλο (Διευθυντή Κ.Ε.Ρ.Α., Ε.Ι.Ε.).

Μαζί με τη δήλωση συμμετοχής οι ενδιαφερόμενοι παρακαλούνται να στείλουν οπωσδήποτε και περίληψη που δεν θα ξεπερνά τη μια σελίδα και θα περιέχει τα κύρια συμπεράσματα της ανακοίνωσης.

Οι δηλώσεις συμμετοχής μαζί με τις περιλήψεις θα σταλούν ταχυδρομικά στη διεύθυνση Ε.Μ.Ι.Π.Η., Τ.Θ. 149, Τ.Κ. 59100, Φυτειά Ημαθίας με την ένδειξη προς την Οργανωτική Επιτροπή του Συνεδρίου (αρμόδιοι: Αθανάσιος Βουδούρης τηλ: 6972549557 και Αγαθονίκη Τσιλιπάκου τηλ: 6947664372 ή με e-mail στη διεύθυνση synedrio_emiri@yahoo.gr

Δηλώσεις συμμετοχής και περιλήψεις θα γίνονται δεκτές έως και την 31η Μαΐου 2010.

Υπάρχει επίσης η δυνατότητα σε όσους ενδιαφερόμενους σκοπεύουν κυρίως να ανακοινώσουν θέματα επικαιρότητας, που αφορούν σε ανασκαφές, αναστηλωτικά έργα και συντήρηση έργων τέχνης και μνημείων, να τα παρουσιάσουν με τη μορφή αναρτημένων πινακίδων. Κατά τη διάρκεια του Συνεδρίου θα προβλεφθεί χρόνος για την παρουσίαση των θεμάτων των πινακίδων στο κοινό.

Για την κατάθεση των περιλήψεων του περιεχομένου των αναρτημένων πινακίδων, ως προθεσμία ορίζεται η Δευτέρα 31 Μαΐου 2010. Λεπτομέρειες για τη διαμόρφωση των πινακίδων και για τον χώρο διεξαγωγής του Συνεδρίου θα σταλούν σε επόμενη εγκύκλιό μας.

Η επιστημονική επιτροπή επιφυλάσσεται να αποκλείσει ανακοινώσεις, οι οποίες:

- α) δεν πληρούν τις προϋποθέσεις πρωτοτυπίας
- β) κατατίθενται εκπρόθεσμα
- γ) δεν άπτονται των πεδίων της ιστορίας, αρχαιολογίας, τέχνης και λαογραφίας.

Με τιμή,

Η οργανωτική επιτροπή

Αθανάσιος Βουδούρης, Πρόεδρος Ε.Μ.Ι.Π.Η.
Γεώργιος Λιόλιος, Δικηγόρος - Συγγραφέας
Ιωάννης Μοσχόπουλος, Δικηγόρος - Συγγραφέας
Πέτρος Στοϊδης, Φιλολόγος
Αγαθονίκη Τσιλιπάκου, Δρ. Αρχαιολογίας, Μέλος Ε.Μ.Ι.Π.Η.

Το Δ.Σ. της Ε.Μ.Ι.Π.Η. ευχαριστεί θερμά τον προϊστάμενο της 11ης Ε.Β.Α. κ. Αντώνιο Πέτκο, τόσο για την παραχώρηση αξιόλογου έντυπου υλικού που σχετίζεται με τις δράσεις και τις ενέργειες της Εφορείας, όσο και για το σημαντικό και πολυδιάστατο έργο της υπηρεσίας.

Βεροιώτικα Σημειώματα
Αποκλειστικά από την Ε.Μ.Ι.Π.Η.
το νέο βιβλίο του Π. Πυρινού

ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ:

- ✓ Βιβλιοπωλείο "Πυρινός"
- ✓ Βιβλιοπωλείο "Επίκαιρο"
- ✓ "Βιβλιοθήκη του Ναυτίλου" (Αθήνα)
- ✓ Ταχυδρομικά, με αντικαταβολή
(+ έξοδα αποστολής)

Τιμή: 10 ευρώ

DVD της Ε.Μ.Ι.Π.Η.

**για τον
Μακεδονικό
Αγώνα**

**Διατίθεται
από το
Βιβλιοπωλείο
"Επίκαιρο"**

Τιμή: 5 ευρώ

(Βενιζέλου 36 - Βέροια)

**Τα
ΧΡΟΝΙΚΑ
θα τα βρείτε...**

ΒΕΡΟΙΑ
Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας (Ελλης 8)
Βιβλιοπωλείο "Επίκαιρο" (Βενιζέλου 36)
Βιβλιοπωλείο "Πυρινός" (Βενιζέλου 50)
Start copy - Φωτοτυπίες (Πλ. Πλατάνων 1)

ΝΑΟΥΣΑ
Ευξείνος Λέσχη Ποντίων Νάουσας (Χατζηγηρηγοριάδη 30)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ
Βιβλιοπωλείο Libro (Βετσοπούλου 32)

ΑΘΗΝΑ
"Βιβλιοθήκη του Ναυτίλου" (Χαρ. Τρικούπη 28)

...και στην
ηλεκτρονική διεύθυνση
**emiri.
wordpress.
com**

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Περί όργανώσεως και όφφικίων τής τοπικής έκκλησίας Βερροίας

Του Πορφυρίου Ηγουμένου

Γιά τήν διάρθρωση τής τοπικής μας έκκλησίας δέν ύπάρχει ειδικό άρθρο. Ούτε πάλι σώζεται έγγραφο, πού νά ύπογράφεται όλη ή σειρά τών όφφικίων, κάτι πού εύμοιρει ή Θεσσαλονίκη και οι Σέρρες.

Προσπαθώντας νά συγκεντρώσουμε τά διάσπαρτα, διαχρονικά, στοιχεία, μέ άφορμή τό άφιέρωμα τών Χρονικών τής Ε.Μ.Ι.Π.Η., πού αναφέρονται στό θέμα αυτό, βρίσκουμε τήν αρχαιότερη μαρτυρία στόν 11^ο αιώνα. Ο έπίσκοπος Βερροίας Νικήτας είναι συγχρόνως οικονόμος τής Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης. Στην έπιγραφή του κτιτορικού του έργου, του σημερινής παλαιάς Μητροπόλεως, αναφέρεται μόνο ως θνηπόλος, πού έρμηνεύεται έπίσκοπος. Σέ έγγραφο όμως τής Μονής Έσφιγμένου Αγίου Όρους, του έτους 1078, ή πλήρης αναφορά είναι: ό θεοφιλέστατος έπίσκοπος Βερροίας Νικήτας και μέγας οίκονόμος τής μητροπόλεως Θεσσαλονίκης.

Βρισκόμαστε ακόμα σέ πολύ όψιμο χρονικά στάδιο. Η Βέροια είναι ή πρωτόθρονη στην αρχιεπισκοπή Θεσσαλονίκης. Και ή Θεσσαλονίκη έχει τήν όργανωση τής Μεγάλης Έκκλησίας τής Κωνσταντινουπόλεως, μέ πλήρη τήν σειρά τών όφφικίων. Και, φυσικά, τότε τά όφφικία δέν είσαν άπλά τίτλοι τιμής, αλλά τό καθένα είχε τομέα, τόν όποιο και έπιμελούνταν ό κληρικός ή ό λαϊκός, πού είχε τό αντίστοιχο όφφίκιο. Ο μέγας οικονόμος είχε ως άντικείμενο και τήν διασφάλιση τών ιδιοκτησιακών τίτλων τής αρχιεπισκοπής ή μητροπόλεως.

Σέ χφ του ΙΕ' τής Μονής Βλαττέων Θεσσαλονίκης, αναφέρεται: «Τή ιβ' του Ιουλίου μηνός έκοιμήθη Ιωάννης ιερέυς και Χαρτοφύλαξ Καμπανίας», πού αναφέρεται και ως οίκονόμος. Μέγα οίκονόμο είχαν, φαίνεται, μόνον οι αρχιεπισκοπές και μητροπόλεις, ενώ οι έπισκοπές, όπως εδώ ή Καμπανία, είχαν μόνον οίκονόμο. Ο χαρτοφύλαξ είταν κάτι αντίστοιχο μέ τόν αρχιεοφύλακα, πού συχνά έχει και δικαστικές ιδιότητες, άν και διαχρονικά ποικίλουν ελαφρώς οι άρμοδιότητές του, όπως, βέβαια, και όλων τών άλλων.

Η έπόμενη σχετική μνεία αναφέρεται στόν Βίο του όσιου Αντωνίου, τόν γραμμένο από τόν Κωμανίτζη, ό όποιος αναφέρεται ως σακελλίων τής Μητροπόλεως Βερροίας.

Ο «μέγας σκευοφύλαξ τής αγίας μητροπόλεως Βαιρίας» αναφέρεται σέ χειρόγραφο 15-16 αιώνα, ενώ τόν 16 αι. αναφέρεται ό «Δημήτριος πρεσβύτερος ό και δευτερέβων Βερροίας». Ο σκευοφύλαξ προφανώς ενδιαφέρεται για τά κειμή-

λια, ιερά σκευή κλπ, τής μητροπόλεως. Ο δευτερεύων ίσως ακολουθεί τόν πρωτοπαπά.

Στόν Κώδικα Δ23 Μεγίστης Λαύρας Αγ. Όρους ύπογράφει ό Γραφεύς ό «πρωτοπαπάς τής άγιωτάτης μητροπόλεως Βερροίας Γεώργιος πρεσβύτερος ό Τερακάς». Τό όφφίκιο του πρωτοπαπά έχει σχέση μέ τό ιερατείο τής μητροπόλεως, ενώ σήμερα τό κάπως αντίστοιχο, άνευ όμως περιεχομένου όφφίκιο του πρωτοπρεσβυτέρου, αναφέρεται στην όργανωση τής ένορίας.

Κατά τό 1576 αναφέρεται σέ έπιγραφή από τόν κατεδαφισμένο ναό τής Αγίας Φωτίδας ό «Λάμπος ιερέυς και πρωτέκδικος Βεροίας». Τό όφφίκιο του πρωτεκδικού αναφέρεται στην δικαστική έξουσία στόν έκκλησιαστικό χώρο.

Τό 1603 ό παπαΚωστής αναφέρεται ως ιερέυς ψάλλων. Η αναφορά του παπαΚωστή είναι ένδεικτική του ότι υπήρχε ιερέας, πού πιθανόν να είχε ως διακόνημα τήν ψαλτική σέ κάποιον ναό μέσα στην πόλη τής Βερροίας. Δέν αναφέρεται

ως ψάλτης, άφου ό ψάλτης είναι κατώτερος βαθμός στην κλίμακα τής ιερωσύνης, και έχει χειροθεσία, ενώ ό ιερέας έλαβε τόν δεύτερο βαθμό. Συνεπώς, δέν δικαιολογείται, ενώ φέρει τόν ανώτατο, νά ύπογράφεται και νά αναφέρεται μέ κατώτερο.

Κατά τό 1726, επί αρχιερέως Μακαρίου Βερροίας, και ιερατεύοντος του εύλαβεστάτου σακελλίου κυρίου κυρ Μανουήλ, ιερέως, ανηγέρθη ό ναός του Αγίου Ανδρέα, σημερινής ένορίας Κυριωτίσης. Αναφέρονται δύο σχεδόν όμόηχα όφφικια, ό επί του σακελλίου και ό σακελλάριος. Υπάρχει και ό σακελλίων. Έδώ ή γενική σακελλίου δέν είναι εύκολο νά διαπιστωθεί από ποιά λέξη προέρχεται. Πάντως, ό επί του σακελλίου ασχολείται μέ τόν γυναικειό μοναχισμό και τά αντίστοιχα μοναστικά ιδρύματα, ενώ ό σακελλάριος είναι ανάλογος μέ τόν οικονόμο σέ χαμηλότερη βαθμίδα.

Τό έτος 1727, σέ έπιγραφή στόν βόρειο τοίχο έξωτερικά στην Έκκλησία του Χριστού, αναφέρεται ότι άγιογραφήθηκε ό ναός έφημερευόντος Μητροφάνους ιερομονάχου και αρχιμανδρίτου. Σήμερα τό όφφίκιο του αρχιμανδρίτου τό φέρουν οι άγαμοι κληρικοί. Έχουμε, όμως, και δύο περιπτώσεις, ενός διακόνου και ενός μοναχου, χωρίς ιερωσύνη, πού έλαβαν τό όφφίκιο αυτό, άφου διευθύνουν μοναστικά ιδρύματα. Ο ιεροδιάκονος Παύλος, πρώην Δικαίος, τής Κοινοβιακής Σκήτης του Αγίου Ανδρέα στις Καρνές Αγίου Όρους,

Επιγονάτιο (αριστερά) και επιστήθιος σταυρός (δεξιά), διακριτικά των οφφικίων του Αρχιμανδρίτη και Πρωτοπρεσβυτέρου (όταν φέρονται ταυτόχρονα)

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

είχε λάβει τό όφφίκιο, έφερε σταυρό και κρατούσε ράβδο, από τόν οίκουμενικό πατριάρχη. Ο μοναχός Μάξιμος στην Κόρινθο έλαβε τό όφφίκιο από τόν Κορίνθου Παντελεήμωνα.

Ο αρχιμανδρίτης, αρχηγός, δηλαδή, μάνδρας=μοναστικού ιδρύματος, ήταν όφφίκιο τών ήγουμένων, αλλά και πάλι όχι όλων. Η τάξη αυτή ακολουθείται στό οίκουμενικό πατριαρχείο, στίς εκκλησίες της Σερβίας και της Ρωσίας και, πιθανώς, σέ άλλες. Η εκκλησία της Ελλάδος δίνει τό όφφίκιο σέ αγάμους ή εκ χρείας κληρικούς.

Τό 1750 αναφέρεται Ζωσιμάς ιερόπαις εκ Ναούσης. Η συνήθεια νά βοηθούν κάποιου στό ιερό βήμα δέν είναι νεωτερισμός, όπως δείχνει ή παρούσα αναφορά.

Τό έτος 1775, στίς 10 Σεπτεμβρίου έκοιμήθη ό Διονύσιος πρωτοσύγκελλος τού μητροπολίτη Βεροίας Δανιήλ. Ο πρωτοσύγκελλος είναι διοικητικό όφφίκιο στην διάρθρωση της μητροπόλεως.

Τό 1782 ό έν ιερομονάχοις Κύριλλος Ναουσαίος και αρχιμανδρίτης τού Πελαγονίας, προηγούμενος της Μονής Προδρόμου, τότε Βοδενών, γράφει τό Οίκηματάριον αριθμ. χφ 1431 της μονής Βατοπεδίου Αγ. Όρους. Ο ίδιος τό 1789 γράφει τήν μουσική Ανθολογία, αριθμ. χφ 810 της Έθνικής Βιβλιοθήκης Αθηνών.

Τό όφφίκιο τού αρχιμανδρίτη δίδεται από τόν επίσκοπο και είναι δυνατό νά αφαιρεθεί. Σέ παλαιές αναφορές βρίσκουμε ανάλογες εκφράσεις.

Τό 1899 αναφέρονται ως συνδρομητές της Νικολάου Παγανᾶ Μουσικής Παιδαγωγίας ό Αναστάσιος Α. Παπαδόπουλος α', ψάλτης Αγίου Αντωνίου και ό Θεμιστοκλής Ε. Μπουλασίκης β' ψάλτης αυτόθι και, επίσης, ό Θωμάς Μπατζάνας, διδάσκαλος ιεροψάλτης και ό Μιλτιάδης Παπα Νικολάου, ιεροψάλτης Αγίας Τριάδος. Από τόν χώρο της ψαλτικής.

Στό ίδιο βιβλίο αναφέρεται και ό Οικονόμος παπα Νικόλαος εκ Λιβαδίου, έφημέριος Μεταμορφώσεως.

Τό αυτό έτος 1899, στό Δοξαστάριον Πέτρου τού Πελοποννησίου, αναφέρονται ως συνδρομητές ό Αναστάσιος Α. Παπαδόπουλος, ιεροψάλτης και πάλι, ό Μερκούριος Τζίκας, β' κανονάρχης Αγίου Αντωνίου και ό Μιλτιάδης Τσαμπουρίδης, ιεροψάλτης. Ωραία αυτή ή αναφορά. Σήμερα, δυστυχώς, κανονάρχες διακονούν μόνο σέ περίπτωση μεγάλης γιορτής και, μάλιστα, μόνο όταν χοροστατεί αρχιερέας, αναγγέλλουν τόν ήχο. Σέ άγορευτικό μοναστήρι βλέπουμε τό διακόνημα τού κανονάρχη σέ όλη του τήν δράση σέ ώρα Ακολουθίας. Δυστυχώς, στίς ένορίες δέν ύφίσταται. Υπάρχει ό κατώτερος βαθμός τού αναγνώστου, αλλά εκτελεί χρέη ιερόπαιδος.

Σέ έντυπο Εύαγγέλιο τού 1810, πού σήμερα βρίσκεται στην Κυριώτισσα, αναφέρεται «Διά Δαπάνης και Έξόδων της Εκκλησίας Γοργοϋπηκόου Επιμελεία και συνδρομής Σακελλάριου Νικολάου αωί... Αρχιθύτου Χρυσάνθου». Στην τελευταία αυτήν αναφορά αναφέρεται ό λαμπρός και ευεργετικός γιά τήν τοπική εκκλησία ιεράρχης Χρυσάνθος, ως αρχιθύτης=πρώτος, δηλαδή, θύτης, ιερέας. Η λέξη «Σακελλάριος» δέν είναι ξεκάθαρο άν είναι όφφίκιο η άπλως επώνυμο.

Έν κατακλείδι, συνοψίζοντας, βλέπουμε ότι:

1. Σήμερα άλλαξε τό «περιεχόμενο» τών όφφικίων. Τά περισσότερα δέν ύφίστανται ή δίνονται τιμητικά και σέ πρόσωπα εκτός τού ιερατικού κλήρου.

2. Στην εκκλησία ειδικότερα της Ελλάδος δίνονται, κυρίως, τά όφφίκια αρχιμανδρίτης, οικονόμος και πρωτοπρεσβύτερος, άνευ ουσιαστικού περιεχομένου.

3. Μπορούν νά ξεχωριστούν σέ λέξεις, πού συγκεντρώθηκαν σέ τίτλους και όφφίκια άνωτερου και κατώτερου κλή-

Μουσείο της Ι.Μ. Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας)

ρου.

- α. Περί αρχιερέων: θνηπόλος, αρχιθύτης
 - β. Διοικητικά: Πρωτοσύγκελλος, Αρχιμανδρίτης, Σακελλάριος, Σακελλίου (-ων), Σκευοφύλαξ
 - γ. Δικαστικά: Πρωτέκδικος, Χαρτοφύλαξ
 - δ. Σειρά ιερέων: Πρωτοπαπᾶς, δευτερέων
 - ε. Ένοριακά: Ίερεύς, πρεσβύτερος, έφημέριος
 - ς. Μοναστικά: Αρχιμανδρίτης, ήγούμενος, προηγούμενος, ιερομόναχος
 - ζ. Ψαλτικά: Ίεροψάλτης, Α' & Β' ψάλτης, ιερεύς ψάλλον, δομέστικος, κανονάρχης
 - ζ' α. Διδάσκαλος ψάλτης
 - η. Διακονητές στόν ναό: Ίερόπαις
- Μέ τό άρθρο αυτό προσεγγίσαμε άκροθιγώς τό μεγάλο αυτό κεφάλαιο της έσωτερικής οργάνωσης και τών όφφικίων στην τοπική εκκλησία Βεροίας. Άπλως άνοιξαμε τό κεφάλαιο πρós ξρουνά.

Σημείωση: Γιά τό άρθρο αυτό, χρησιμοποίησαμε:

Μελέτες και άρθρα με σημειώσεις και επιγραφικό γιά τήν τοπική εκκλησία Βεροίας ύλικό από βιβλία, εκκλησιαστικά σκεύη και επιγραφές. Γιώργου Μύαρη, Σημειώσεις γιά τά χειρόγραφα της Ημαθίας, Μακεδονικών Ημερολόγιον 1996, σ.193-199

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Ο Θεσμός των Θεμάτων στο Βυζάντιο και το Θέμα Βεροίας

Του Γιάννη Μοσχόπουλου,

Δικηγόρου – Ερευνητή Ιστορίας & Λαογραφίας Ρουμλουκιού

Μετά την κάθοδο των Σλάβων στο βορειοελλαδικό χώρο και τις εγκαταστάσεις πολλών από αυτούς σε πολλές επαρχίες της βυζαντινής αυτοκρατορίας, η ένταξη των σκλαβηνιών στα πλαίσια της βυζαντινής διοίκησης συντελέσθηκε με τη δημιουργία θεμάτων στο μακεδονικό χώρο. Αυτή η εξέλιξη σηματοδότησε την απόλυτη διοικητική αφομοίωση των σλαβικών οικισμών και πληθυσμών. Ο θεμελιώδης θεσμός των θεμάτων συνδέθηκε με την αναδιοργάνωση της επαρχιακής διοίκησης, τη συγκρότηση εθνικού στρατού και την εξέλιξή του σε πολιτικό παράγοντα ιδιάζουσας βαρύτητας, στον οποίο κατέφυγε ο αυτοκράτορας Ηράκλειος (610-641). (Μοσχόπουλος 2004, σ. 104-116 και 179-180)

Αρχικά «θέμα» σήμαινε τα υπαγόμενα σε στρατιωτικό σώμα κτήματα, ακολούθως δήλωνε το στρατιωτικό σώμα και τέλος εννοούσε την περιοχή, στην οποία αυτό το στρατιωτικό σώμα έδρευε. Έτσι, δημιουργήθηκαν εκτεταμένες διοικήσεις στην κάθε μία από τις οποίες τέθηκε επικεφαλής αξιωματούχος, που συγκέντρωνε στα χέρια του την πολιτική και στρατιωτική εξουσία. Παράλληλα θεμελιώθηκε η στρατολογία του πληθυσμού με βάση την καλλιέργεια της γης. Με τη μεταβολή συνδέεται η δημιουργία ειδικής υπηρεσίας, που ο προϊστάμενός της, «λογοθέτης του στρατιωτικού», μνημονεύεται για πρώτη φορά το 626. Τα συγκροτούμενα στρατιωτικά σώματα κλήθηκαν «θέματα» και προσδιορίστηκαν από τον τόπο προέλευσης των υπηρετούντων σ' αυτά στρατιωτών και όχι από τον συνήθη τόπο στάθμευσής τους. Η ταύτιση της στρατιωτικής υπηρεσίας με τη δημοσιονομική υποχρέωση προσέδωσε εξαρχής στα θέματα και γεωγραφική σημασία. Ο επικεφαλής του θέματος ονομάσθηκε στρατηγός (δούκας).

Τα θέματα δεν ήταν απλώς και μόνο συνένωση της πολιτικής εξουσίας σε ένα πρόσωπο, αλλά και προπαντός παραχώρηση κρατικών γαιών σε στρατιώτες με αντιπαροχή τις στρατιωτικές τους υπηρεσίες προς το κράτος. (Λέων Στ', τ. Α, σ. 24 - Χριστοφιλοπούλου 1998, σ. 284-285, 294-295 - Θεοχαρίδης 1980, σ. 207 - Talbot Rice 1986, σ. 141 επ.).

Η συγκρότηση του θεματικού στρατού, λοιπόν, συνδέεται με τη δημιουργία στρατιωτικών κτημάτων. Σε αντίθεση προς τους κατ' επάγγελμα στρατιώτες των ταγμάτων, ο θεματικός στρατός συγκροτείται από την τοπική κατά θέμα στρατολογία των χωρικών υπό την ευθύνη του στρατηγού. Οι πιο εύποροι εξοπλίζονταν με δικές τους δαπάνες και συντηρούσαν ανά ένα πολεμικό ίππο. Την οικονομική βάση συνιστά ιδιόκτητη γη υπό τη μορφή στρατιωτικών κτημάτων, επακριβώς καταχωρημένων σε ειδικούς καταλόγους του λογοθεσίου του στρατιωτικού. (Λέων Στ', τ. Α, σ. 52 - Χριστοφιλοπούλου 1998, σ. 300)

Δηλαδή, για να κάνει ελκυστική την επάνδρωση του θεματικού στρατού, η βυζαντινή διοίκηση υπο-

σχόταν σε κάθε στρατιώτη, που θα πήγαινε να υπηρετήσει εκεί, ότι θα του παραχωρήσει ένα στρατιωτικό κλήρο, τον οποίο ο στρατιώτης θα μπορούσε να τον θεωρεί ιδιοκτησία του και να τον καλλιεργεί για λογαριασμό του. Μπορούσε, ακόμη, ο στρατιώτης να νυμφευθεί και να ζήσει, σύμφωνα με το σχέδιο αυτό, σαν ένας στρατιωτικός μικροκτηματίας. Είχε, όμως, την υποχρέωση, όταν τον καλούσαν, να παρουσιασθεί με πλήρη εξοπλισμό και εφοδιασμό, για να υπερασπισθεί τον τόπο εναντίον κάποιου επιδρομέα. Παράλληλα, οι στρατολογούμενοι με το σύστημα αυτό επωμίζονταν και διάφορα άλλα καθήκοντα, όπως να ελέγχουν δρόμους, περάσματα, να εποπτεύουν με τη σειρά τους πάνω σε πύργους, παρατηρητήρια κ.ά. Ο κληρούχος στρατιώτης του θέματος είχε δικαίωμα να μεταβιβάσει τον κλήρο στον πρωτότοκο γιο του, με τον όρο ότι εκείνος θα αναλάμβανε τα ίδια στρατιωτικά καθήκοντα, που είχε κι ο πατέρας του. Οι κληρούχοι στρατιώτες είχαν, επίσης, το δικαίωμα να χρησιμοποιούν υπηρέτες και να αποκτούν δούλους, για να βοηθούνται στα πιο βαριά έργα τους. Κάθε μία από τις στρατιωτικοποιημένες περιοχές έπαιρνε το όνομα της στρατιωτικής μονάδας, που στρατοπέδευε εκεί. (Talbot Rice 1986, σ. 141-143).

Εικ. 35. Βυζαντινοί στρατιώτες του πεζικού (Talbot Rice 1986, σ. 137)

Αυτή η συνήθεια έπαιξε σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του αριθμού των ελεύθερων γεωργών στην περιοχή μας και δημιούργησε έτσι μία κληρονομική τάξη στρατιωτών - μικροϊδιοκτητών. (Runsiman 1983, σ. 233). Πάντως εθεωρείτο σαν ο πλέον έντιμος τρόπος πλουτισμού και κοινωνικής ανόδου, το να είναι κανείς στρατιωτικός και να ανταμειφθεί με δωρεά κτημάτων. Μ' αυτό τον τρόπο, μάλιστα, είχε αρχίσει η ευημερία πολλών βυζαντινών οικογενειών (Runsiman 1983, σ. 220, 221).

Ο J. F. Haldon θεωρεί ότι οι αρχές δημιουργίας των στρατιωτικών κτημάτων πρέπει να αναζητηθούν στη μόνιμη εγκατάσταση των στρατιωτών του αυτοκρατορικού στρατού, από το 650 και εξής, στις περιοχές, τις οποίες έπρεπε να προασπίζουν και ότι εξελίχθηκαν βαθμιαία ως απάντηση στις τοπικές ανάγκες και περιστάσεις και, σε κάποιο βαθμό τουλάχιστον, ως αποτέλεσμα μιας αρχής κληρονομικών στρατιωτικών υποχρεώσεων, που προϋπήρχε. Έτσι, οι μόνιμοι στρατιώτες, με την πάροδο των χρόνων, άρχισαν να γίνο-

Ο J. F. Haldon θεωρεί ότι οι αρχές δημιουργίας των στρατιωτικών κτημάτων πρέπει να αναζητηθούν στη μόνιμη εγκατάσταση των στρατιωτών του αυτοκρατορικού στρατού, από το 650 και εξής, στις περιοχές, τις οποίες έπρεπε να προασπίζουν και ότι εξελίχθηκαν βαθμιαία ως απάντηση στις τοπικές ανάγκες και περιστάσεις και, σε κάποιο βαθμό τουλάχιστον, ως αποτέλεσμα μιας αρχής κληρονομικών στρατιωτικών υποχρεώσεων, που προϋπήρχε. Έτσι, οι μόνιμοι στρατιώτες, με την πάροδο των χρόνων, άρχισαν να γίνο-

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

νται γαιοκτήμονες στην περιοχή, που φρουρούσαν. (Haldon 1979, σ. 74, 79 - Γρηγορίου - Ιωαννίδου 1985, σ. 42 επ.).

Τα στρατιωτικά κτήματα υπέκειντο σε ιδιαίτερο καθεστώς. Ήταν αναπαλλοτρίωτα και μεταβιβάζονταν με τα αντίστοιχα βάρη μόνο κληρονομικά και παρέμεναν στον οίκο, τον οποίο βάρυνε η υποχρέωση της στρατείας. Η κατάταξη του μαχητή και η καταγραφή της αντίστοιχης γης του οίκου στους στρατιωτικούς κώδικες συνιστούσαν την οικονομικο - στρατιωτική βάση της στρατείας. Οι στρατευόμενοι ελάμβαναν δωρεές, μέρος των λαφύρων και «ρόγαν», δηλαδή μισθό. (Χριστοφιλοπούλου 1998, σ. 300-301 - Εκλογή ΙΣΤ' 4).

Οπωσδήποτε η περιοχή της Καμπανίας (πεδινή Ημαθία) ήταν πρόσφορος τόπος για την ανάπτυξη στρατιωτικών κτημάτων. Με την εδώ εγκατάσταση και συγκέντρωση οικισμών στρατιωτών, η βυζαντινή διοίκηση πετύχαινε την πύκνωση του πληθυσμού της περιοχής, την εντατική εκμετάλλευση κάθε σημείου του κάμπου, την αποκατάσταση στρατιωτών και την εξασφάλιση της άμυνας της πλούσιας πεδιάδας. Οι εδώ εγκατεστημένοι στρατιώτες έπρεπε να προσφέ-

διατηρήθηκε μέχρι τις αρχές του 20ού αιώνα, σαν τρόπος προστασίας των ρουμλουκιώτικων σπιτιών. [Κάθε σπίτι περιβαλλόταν από τάφρο (τράφο το προφέρουν) με το χώμα δε από το σκάψιμό της ανασήκωναν περιμετρικό χωμάτινο τείχος, πάνω στο οποίο τοποθετούσαν αγκαθωτά κλαδιά, ώστε να προστατεύονται από τις πλημμύρες και τους κλέφτες, να περιορίζουν τα ζώα τους και να ορίζουν το βίος τους].

Στην περιοχή μας, εξάλλου, υπήρχε αρχέγονη παράδοση στην εγκατάσταση στρατιωτών και, μάλιστα, ιππέων. Έτσι, μετά την εγκατάσταση των Μακεδόνων εταίρων, οι Ρωμαίοι εγκατέστησαν εδώ βετεράνους, ενώ η αναφορά της παράλληλης ιδιότητας των Βέττιων, ως ακούραστων γεωργών και έθνος πολεμιστών, δεν αφήνει καμία αμφιβολία ότι αυτός ο κάμπος χρησιμοποιήθηκε επί αιώνες από την εκάστοτε κεντρική εξουσία για τη γεωργική αποκατάσταση στρατιωτών. Την ίδια τακτική, προφανώς, συνέχισε και η βυζαντινή διοίκηση.

Η ύπαρξη χωριών, που ανήκαν σε στρατιώτες, επιβεβαιώνεται σε έγγραφο του 1338, στο οποίο μνημονεύεται το βυζαντινό χωριό της Καμπανίας, η «Κριτζίστα», που αναφέρεται και ως «... τα δίκαια των στρατιωτών, ήγουν του χωριού της Κριτζίστας...» ή «...το χωριό των στρατιωτών, ήγουν την Κριτζίσταν...». Το χωριό αυτό βρισκόταν στην περιοχή Αλεξάνδρειας - Πλατέος και, προφανώς, δημιουργήθηκε σε χρόνο προηγούμενο της χρονολογίας του εγγράφου αυτού. (Θεοχαρίδης 1962, σ. 35)

Μπορεί κανείς κατ' επέκταση να θεωρήσει ότι η εγκατάσταση στρατιωτών στο κέντρο της πεδιάδας, στη θέση όπου το 14^ο αιώνα συναντάμε την Κριτζίστα, πρέπει να συσχετίσθηκε και με την παράλληλη αναγκαιότητα της φύλαξης της ενδιάμεσης διάβασης του ποταμού Αλιάκμονα σε γεφυρωμένο πέρασμά του, στη σημερινή θέση του οικισμού Νησελίου. Η προς βορράν της θέσης του οικισμού κοίτη του ποταμού, που σχεδόν την περιέβαλλε και την προστάτευε από την επίθεση των συνήθως από βορρά ερχόμενων επιδρομών, σε συνδυασμό με τη χωμάτινη έξαρση (με υψομετρική διαφορά 4-5 μέτρων από την υπόλοιπη κεντρική πεδιάδα), που την προστάτευε από τις συνήθεις πλημμύρες του ποταμού (κατά τις οποίες εξείχε σαν νησάκι, γι' αυτό και ονομάστηκε «Νησέλιον»), πρέπει να εξασφάλιζε τη δυνατότητα διατήρησης ενός οχυρωμένου με ξύλινο τείχος στρατοπέδου. Σ' αυτή την τοποθεσία μπορούσε να αντιταχθεί κάποια στοιχειώδης άμυνα, προκειμένου να υπάρξει ο αναγκαίος χρόνος για την ανακοπή της προέλασης των επιδρομών και την ενημέρωση των καλλιεργητών της υπόλοιπης πεδιάδας, ώστε να προλάβουν να κρυφθούν στα κάστρα και στα λοιπά κρησφύγετά τους. Φαίνεται μάλλον αδύνατο, να μην είχε αξιοποιηθεί οικιστικά και στρατιωτικά η χωμάτινη έξαρση του Νησελίου.

Πάντως, η παραμονή πλήθους στρατού στην περιοχή, σε περιόδους κακής εσοδείας, δημιουργούσε προβλήματα εφοδιασμού και επισιτισμού, τα οποία βάρυναν με τη σειρά τους τούς εντόπιους, οι οποίοι ήταν υποχρεωμένοι να διατρέφουν το βυζαντινό στρατεύμα και να υφίστανται όλες τις κακές συνέπειες των απείθαρχων στρατιωτών. Υπό τις συνθήκες αυτές δεν ήταν λίγες οι φορές, που οι εντόπιοι καλλιεργητές αι-

Εικ. 36. Βυζαντινός ιππέας (Talbot Rice 1986, σ. 139)

ρουν τις στρατιωτικές τους υπηρεσίες σε περίπτωση επιδρομών, προστάτευαν τον κάμπο, που ήταν ο μεγαλύτερος σιτοβολώνας της Μακεδονίας, φρόντιζαν να διατηρείται ανοικτή η επικοινωνία δια της οδού Θεσσαλονίκης - Βέροιας και επιστρατεύονταν, όταν διατάσσονταν, για την προσφορά στρατιωτικών υπηρεσιών, οπουδήποτε χρειαζόταν.

Στην εδώ ευρεία εγκατάσταση και γεωργική αποκατάσταση στρατιωτών συνηγορεί και το γεγονός ότι, μέχρι το 10ο αιώνα, τον κύριο όγκο του (βυζαντινού) στρατού των Ρωμαίων αποτελούσε το ιππικό. Ως εκ τούτου ήταν απαραίτητη η οργάνωση των κέντρων συγκέντρωσης και εκπαίδευσης του ιππικού. (Χριστοφιλοπούλου 1998, σ. 299) Η πεδιάδα της Καμπανίας ήταν ιδανικός τόπος για την ανάπτυξη και συντήρηση μεγάλων στρατιωτικών μονάδων ιππικού, όπως ήταν τα περίφημα αλλάγια. (Λέων Στ', τ. Α, σ. 294 και τ. Β, σ. 353, 383). Είναι βέβαιο, λοιπόν, ότι η πεδιάδα της Καμπανίας αποτελούσε προσφιλή χώρο στρατωνισμού διαφόρων τμημάτων του βυζαντινού στρατού. Τα στρατόπεδά τους τότε προστατεύονταν από βαθειά τάφρο, (Λέων Στ', τ. Α, σ. 192, 195, 199, 211, 293 και τ. Β, 11, 79, 99) συνήθεια, που

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

σθάνονταν την παρουσία των στρατευμάτων των Ρωμαίων χειρότερη από εχθρική επιδρομή. (Καραγιαννόπουλος 1993, σ. 207 – Θεοφάνης, 500.26 «και ήν βαρβαρικής εφόδου βαρυντέρα η των ομοφύλων πληθύς, απορομένων εις τας αναγκαίας χρείας και αρπαγαίς και επιβάσει λυμαينوμένων τους εγχωρίους» - Λέων Στ', τ. Α. σ. 155, 161, 197 και τ. Β σ. 73, 75-79).

Πιθανώς, πριν το 824 και, οπωσδήποτε στα 836, μαρτυρείται από τον συγγραφέα του βίου της Αγίας Θεοδώρας Θεσσαλονίκης, κληρικό Γρηγόριο, η ύπαρξη θέματος Θεσσαλονίκης, στο οποίο ανήκε και η περιοχή μας, ενώ η Βέροια αναφέρεται ως κάστρο υπό τη μεγαλόπολη της Θεσσαλονίκης. (Θεοχαρίδης 1980, σ. 222 – Κυριακίδης 1939 II – V, 405/6 – Lemerle 1945, σ. 129, έκδ. Kurz 1902, σ. 43 «... Νεάνις δε τις εκ Βεροίας, του υπό την ημετέραν μεγαλόπολην τελούντος ορμωμένη κάστρου ...»).

Το θέμα της Θεσσαλονίκης αντικατέστησε τη «διοίκηση» Μακεδονίας, της επαρχότητας του ανατολικού Ιλλυρικού και η ίδρυσή του συντελεί στην πλήρη αποκατάσταση του Βυζαντινού συγκεντρωτικού διοικητικού συστήματος, που είχε παραλύσει λόγω των σλαβικών επιδρομών. Είναι βέβαιο πως τα θέματα δημιουργούνταν ως αντιστάθμισμα απέναντι σε κάποιον συγκεκριμένο κίνδυνο, που απειλούσε την περιοχή, οπότε και το θέμα της Θεσσαλονίκης δημιουργήθηκε προκειμένου να καλύπτει στρατιωτικά, όχι μόνο την ίδια την πόλη, αλλά και τις γειτονικές σκλαβηνίες. Πάντως, είναι βέβαιο ότι σύμφωνα με τις βυζαντινές συνήθειες στον θεματικό στρατό χρησιμοποιήθηκαν και νομιμόφρονες Σλάβοι. (Θεοχαρίδης 1980, σ. 207, 213-223 – Χριστοφιλοπούλου 1982, σ. 257 – 259 – Runsiman 1983, σ. 99-101).

Κατά τους ερευνητές οι κάτοχοι και καλλιεργητές εδάφους διαιρούνταν σε «στρατιωτικούς» και «πολιτικούς οίκους», που αντιστοιχούν στη διαίρεση των βυζαντινών υπηκόων σε στρατιώτες και αστράτευτους πολίτες. Η Η. Ahrweiler παρατηρεί ότι η οικογένεια κάτοχος μιας στρατιωτικής γης ονομάζεται «στρατιωτικός οίκος» (= παραγωγική μονάδα στρατιωτών βλ. Χριστοφιλοπούλου 2001, σ. 262), σε αντίθεση με τον «πολιτικόν οίκον». Ο στρατιωτικός οίκος σήμαινε ότι τα μέλη μιας εύπορης οικογένειας, ως κύριοι έγγειων ιδιοκτησιών, σχημάτιζαν μια κοινότητα κτημάτων και ήταν κάτοχοι γης εγγεγραμμένης σε καταλόγους, που τα έσοδά της κάλυπταν τα έξοδα ενός μαχητή, καταρχήν μέλους αυτής της οικογένειας. Δηλαδή, ο στρατιωτικός οίκος πρόσφερε το στρατιώτη, που επωμιζόταν το βάρος του πολεμικού κινδύνου και κάλυπτε τα έξοδά του. Η κατάταξη του μαχητή (στρατευόμενου – στρατιώτη) συνεπαγόταν και καταγραφή σε καταλόγους όλων ή μέρους των γαιών του «οίκου» του, που γίνεται έτσι «στρατιωτικός» και τότε χαίρει ενός ειδικού καθεστώτος: υφίσταται τα βάρη της υπηρεσίας ενός μαχητή και λαμβάνει, σε αντιστάθμισμα αυτών των οικονομικών καταναγκασμών, διάφορες φορολογικές απαλλαγές: είναι «οίκος ελεύθερος», «εξκουσάτος». (Γρηγορίου – Ιωαννίδου 1989, σ. 26 – Ahrweiler 1971, σ. 12)

Μέχρι τα χρόνια του Λέοντος ΣΤ' το έργο της στρατολογήσεως νεοσύλλεκτων το διενεργούσαν οι χαρτουλάριοι των θεμάτων, οι οποίοι επέλεγαν στρατιώτες από ολόκληρο το θέμα, ούτε πολύ νέους ούτε πολύ γέρους, αλλά γενναίους, δυνατούς, υγιείς, εύπορους. Οι χωρικοί, που απάρτιζαν τους στρατιωτικούς οίκους, ανήκαν στην ευπορότερη και κοινωνικά ανώ-

τερη τάξη από εκείνη των χωρικών, που αποτελούσαν τους πολιτικούς οίκους. Οι πρώτοι, κατά το χρόνο που απασχολούνταν στο στράτευμα, έπρεπε να έχουν στους δικούς τους οίκους άλλους, που να ασχολούνται με τη γεωργία, ώστε να μπορούν να τους παρέχουν τα απαραίτητα για το στρατιωτικό εξοπλισμό τους. Σε αντιστάθμισμα της υποχρέωσής τους για στράτευση είχαν ορισμένα δημοσιονομικά προνόμια, χαρακτηρισιζόταν δε, όπως και οι οίκοι τους, «ελεύθεροι», απαλλάσσονταν, δηλαδή, από αγγαρείες και από άλλες επιβαρύνσεις του δημοσίου, υποχρεούμενοι μόνο στην καταβολή του εγγείου φόρου και του αερικού. (Χριστοφιλοπούλου 1998, σ. 300 – Λέων ΣΤ', 696-700 α' (διάταξις Δ'1) : «έδει έχειν εν τοις ιδίοις οίκοις ετέρους τους γεωργούντας και τα προς απαρτισμόν εξόπλισιν του στρατιώτου χορηγείν δυναμένους, δηλονότι ελευθέρους τούς οίκους έχοντας των άλλων πασών του δημοσίου δουλειών», Λέων Στ', τ. Α' 53).

Το ρωμαϊκό (βυζαντινό) στρατό στο μεγαλύτερο διάστημα της μέσης περιόδου αποτελούσαν σώματα, που συγκροτούνταν κατά θέματα από τους Ρωμαίους (βυζαντινούς) πολίτες και μονάδες από μόνιμους επαγγελματίες στρατιώτες, υπηκόους της αυτοκρατορίας, τα οποία ονομάζονταν *τάγματα*. Ο συνδυασμός ιδιόκτητης γης, φορολογικών απαλλαγών και στρατιωτικής υπηρεσίας συνιστούν τον ιδιόμορφο θεσμό του θεματικού στρατού. Τα στρατιωτικά κτήματα αποτελούσαν τη βάση της στρατείας, υποχρέωση που είχε να εκπληρώσει απέναντι στο κράτος ο κύριος του κτήματος (στρατιώτης), σύμφωνα με ορισμένους όρους και κανόνες. Οι στρατιωτικοί κλήροι (στρατιοτόπια – χωρία στρατιωτών) ανήκαν κατά πλήρη κυριότητα στον στρατιώτη, αλλά υπόκειντο σε στρατιωτική ή οικονομική δουλεία, που δεν βάραινε προσωπικά τον κύριο της γης, αλλά την ίδια τη γη, γι' αυτό και οι υποχρεώσεις μεταβιβάζονταν. (Χριστοφιλοπούλου 1997, σ. 330-331).

Το τεχνικό περιεχόμενο του όρου «στρατιωτικόν κτήμα» καθοριζόταν μέσα στα νομοθετικά κείμενα του 10ου αιώνα, ως το μέρος της έγγειας περιουσίας των στρατιωτών, το αναγκαίο για την κάλυψη των δαπανών εξαρτύσεως και εξοπλισμού ενός στρατιώτη, που εγγραφόταν στους στρατιωτικούς καταλόγους και κηρυσσόταν αναπαλλοτρίωτο. (Γρηγορίου – Ιωαννίδου 1989, σ. 31).

Η Μ. Γρηγορίου – Ιωαννίδου υποστηρίζει ότι μέχρι τον 9^ο αιώνα δεν υπάρχει σύνδεση της στρατολόγησής με την κατοχή «στρατιωτικού κτήματος», διότι προφανώς τέτοια κτήματα δεν υπήρχαν ακόμη τότε. Όμως οι στρατευόμενοι έπαιρναν σιτηρέσια, ενώ οι νέοι λάβαιναν μία προστρατιωτική εκπαίδευση. Επίσης, υπήρχε διαφορά ανάμεσα στην στρατολογία μόνιμων στρατιωτών, που θα επάνδρωναν το μόνιμο στρατιωτικό πυρήνα των θεμάτων, από τη στρατολογία της μάζας, που προοριζόταν για κατώτερα καθήκοντα. (Γρηγορίου – Ιωαννίδου 1989, σ. 13-15 – Μοναχός, II. 736. 17-18 και αυτ. 737. 7 κ.ε. - Λέων ΣΤ', 696-700 α' : «... έχειν εν τοις ιδίοις οίκοις ετέρους τους γεωργούντας, και τα προς απαρτισμόν εξόπλισιν του στρατιώτου χορηγείν δυναμένους ...» - Χωνιάτης 208.16 κ.ε.).

Η ίδια υποστηρίζει ότι τα «στρατιωτικά κτήματα» δεν ήταν γαίες, που παραχωρήθηκαν μια δεδομένη στιγμή από συγκεκριμένο αυτοκράτορα, αλλά αποτέλεσαν τη σε μια ορισμένη χρονική περίοδο θεσμοποίη-

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

ση κτημάτων ή γαιών, που ανήκαν στους στρατιώτες. Τα «στρατιωτικά κτήματα» δεν προήλθαν από γαίες, που παρείχε το κράτος έναντι στρατιωτικής υπηρεσίας. Προέκυψαν από τις γαίες, που αποκτούσαν με τους μισθούς τους ή άλλες αποδοχές τους οι βετεράνοι και οι ενεργοί στρατιώτες, οι οποίοι τις μεταβίβαζαν με την υποχρέωση ή το δικαίωμα στρατιωτικής υπηρεσίας στους κληρονόμους τους. Ο λόγος δημιουργίας των «στρατιωτικών κτημάτων» είναι καθαρά κοινωνικός. Οι αυτοκράτορες θέλησαν να βάλουν φραγμό στην αρπακτική διάθεση των δυνατών, που απειλούσε να εξοντώσει τους μικροκαλλιεργητές, είτε πολίτες είτε στρατιώτες. Το κράτος προστάτεψε όχι μόνο τους πολίτες, αλλά και τους στρατιώτες του. (Γρηγορίου - Ιωαννίδου 1989, σ. 31 επ., 53, 54).

Ο ιδιοκτήτης στρατιωτικού κτήματος (στρατιώτης) είχε υποχρέωση για παροχή στρατιωτικής υπηρεσίας και το κτήμα αποτελούσε απλώς την υλική υποστήριξη της στρατιωτικής υποχρέωσης, η οποία συνοδευόταν και από πληθώρα ελκυστικών φορολογικών απαλλαγών και προνομίων. (Γρηγορίου - Ιωαννίδου 1989, σ. 63, 76).

Η οργάνωση του θεματικού στρατού δεν υπέστη σπουδαίες μεταβολές, όσο καιρό ο διοικητικός μηχανισμός των θεμάτων διατηρήθηκε αναλλοίωτος. Η διάσπαση όμως, που έπληξε την επαρχιακή διοικητική διάρθρωση, η προοδευτική υποβάθμιση της στρατιωτικής ηγεσίας του θέματος έναντι των πολιτικών αρχών, οι οικονομικο-κοινωνικές εξελίξεις στην αγροτική οικονομία και η προσπάθεια των δυνατών να οικειοποιηθούν τα στρατιωτικά κτήματα από το 10ο αιώνα και εξής, είχαν αντίκτυπο στην στρατολόγηση των ανδρών. (Χριστοφιλοπούλου 1997, σ. 331).

Επίσης, τότε εφαρμόστηκε ο «απαργυρισμός» (εξαγορά) της στρατολογικής υποχρέωσης. Όταν η εκπλήρωση της στρατιωτικής υποχρέωσης καθίστατο ανέφικτη, η στρατεία μεταβαλλόταν σε δημοσιονομική παροχή. Η μείωση των εισοδημάτων των στρατιωτικών οίκων θα έχει έκτοτε βαριές επιπτώσεις στη βυζαντινή οικονομία, στα δημόσια οικονομικά και στο στρατό. (Χριστοφιλοπούλου 1998, σ. 301 - Καραγιαννόπουλος 1993, σ. 196 - Λέων Στ', τ. Β σ. 303).

Οι νέες συνθήκες, όπως η συγκρότηση βαριά εξοπλισμένων τμημάτων ιππικού, κατέστησαν επιτακτική την ανάπτυξη επαγγελματικού στρατού και μείωσαν την αξία του ανεκπαίδευτου στη νέα τεχνική και τακτική θεματικού στρατού. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την παράλληλη τάση για μείωση και τελικά αργότερα τη διάλυση του θεματικού στρατού, που είχε τη βάση του στα στρατιωτικά κτήματα και την ενίσχυση του ταγματικού στρατού με εκούσια στρατολογία του εγχώριου πληθυσμού. Τα τάγματα, που συγκροτήθηκαν μ' αυτόν τον τρόπο, αποκαλούνταν ρωμαϊκά τάγματα, προς διάκριση από τα ξένα μισθοφορικά τάγματα. (Χριστοφιλοπούλου 1997, σ. 332).

Έτσι, φαίνεται ότι τα χρόνια αυτά ο βυζαντινός στρατός συγκροτούνταν: α) από τις ταγματικές επαγγελματικές μονάδες, τις αρτιότερες στρατιωτικά, β) από το στρατό που στρατολογούνταν στα θέματα με βάση τους στρατιωτικούς κληρούς, αξιόμαχο επίσης, που υπέκειτο σε ετήσια περιοδική εκγύμναση και γ) από τον έξω από τους στρατιωτικούς οίκους υποκείμε-

νο σε στράτευση πληθυσμό, στα πλησιόχωρα θέματα με την περιοχή, που κινδύνευε, αγύμναστο και ανασκητο, που γι' αυτό είχε τη δυνατότητα να ανταλλάξει τη στράτευση με οικονομική παροχή. (Χριστοφιλοπούλου 1997, σ. 340).

Ταυτόχρονα, για να τεθεί κάποιος φραγμός στο φαινόμενο των στάσεων των ισχυρών στρατηγών των θεμάτων, οι αυτοκράτορες αυτής της εποχής επιχείρησαν τον μερισμό των μεγάλης εκτάσεως θεμάτων. Η νέα στρατιωτική ρύθμιση είχε αντίκτυπο στην όλη λειτουργία του θεματικού στρατού. Ελέγχονταν έτσι η κατάσταση στην επαρχία, έγινε δυσχερής η απόκρουση ειδήσεων και καλλιεργήθηκε αίσθημα ανεξαρτησίας και υπευθυνότητας στους ανώτερους πολιτικούς αξιωματούχους, χωρίς να θίγεται η στρατιωτική ετοιμότητα της χώρας. Η υποβάθμιση του θεματικού παράγοντα στη συγκρότηση του στρατεύματος, η αποδυνάμωση του θεματικού στρατηγού με την επέκταση από τις τελευταίες δεκαετίες του 10ου αιώνα του θεσμού των δουκών - κατεπάνω και σε μη μεθοριακές περιφέρειες, επηρέασαν και το πολιτικό σκέλος των αρμοδιοτήτων του θεματικού στρατηγού. (Χριστοφιλοπούλου 1997, σ. 301 επ., 309, 310 - Καραγιαννόπουλος 1982, σ. 318).

Από την εποχή αυτή έχουμε σημαντικές πληροφορίες για γενική αναδιάρθρωση στη Μακεδονία. Έτσι, το τακτικό του Escorial, που χρονολογείται ανάμεσα στα έτη 971-975, αναφέρει τον τίτλο του δούκα Θεσσαλονίκης, αλλά και στρατηγούς Θεσσαλονίκης, Βεροίας, Δρουγουβιτίας, Έδεσσας κλπ. Η ύπαρξη θέσεων στρατηγών δεν σημαίνει και την ύπαρξη ομώνυμου θέματος, αλλά τον περιορισμό της δύναμης των μεγάλων στρατιωτικών θεμάτων και των διοικητών τους και επομένως τον περιορισμό του κινδύνου στάσεων των στρατηγών. Συνακόλουθο της τάσης αυτής ήταν τελικά η ενίσχυση του βαθμού του δούκα με παράλληλη εξασθένιση του βαθμού του στρατηγού και η εμφάνιση του βαθμού του «κατεπάνω». (Καραγιαννόπουλος 1982, σ. 318). Παράλληλα προς τις μεγάλες θεματικές διοικητικές ενότητες υπήρχαν και άλλες μικρότερες ανάλογης φύσης, που φέρονται ως «κατεπανίκια». Ο επικεφαλής τους, «κατεπάνω», ήταν ο διοικητής της περιοχής και ασκούσε στρατιωτική και πολιτική εξουσία στην περιοχή.

Στον κατάλογο, που καταρτίστηκε από τον Ν. Οικονομίδη με βάση τα Τακτικά του 10ου αιώνα και ακολούθως μέχρι τον 12ο αιώνα από τη Μάρθα Γρηγορίου - Ιωαννίδου, περιλαμβάνεται ανάμεσα στα μικρά θέματα και αυτό της Βεροίας, ως εξής: «... ο (στρατηγός) Βεροίας' ο Αξιός χωρίζει το θέμα τούτο από της Θεσσαλονίκης' η Βεροία κατελήφθη από τους Βουλγάρους πριν από το 986 ή 989 και ανεκτήθη το 1000' ... ο στρατηγός Δρουγουβιτίας' Β. Θεσσαλονίκης γειτονικά στο θέμα Στρυμόνος' ... » (Οικονομίδης 1972, σ. 348-354 κατάλογος μέχρι το 944, σ.354-363 κατάλογος με βάση το τακτικό Escorial. (971-975) - Γρηγορίου - Ιωαννίδου 1985, σ. 55 - 89 - Χριστοφιλοπούλου 1997, σ. 306 - 313 - Χιονίδης 1970, σ. 78).

Κατά την άποψη του Στ. Κυριακίδη, που δέχεται και ο Δ. Ζακυθηνός, ο Βασίλειος Β', μετά το τέλος του ρωμαιοβουλγαρικού πολέμου, ανέδειξε την περιοχή της Βεροίας σε ιδιαίτερη διοικητική μονάδα (θέμα), που τα όριά της υπολογίζονταν μέχρι τον Αξιό, οπότε συμπεριλάμβανε και την περιοχή της Καμπανίας (Ας

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

σημειωθεί ότι το Ρουμλούκι στην ευρύτερή του έννοια περιλάμβανε και τα χωριά μέχρι τον Αξιό, ενώ στη στενή του έννοια φτάνει μέχρι το Λουδία). Με τις ρυθμίσεις του και η επισκοπή της Βέροιας αποσπάσθηκε από την αρχιεπισκοπή της Θεσσαλονίκης και υπήχθη το 1020 στην αρχιεπισκοπή της Αχρίδας. (Κυριακίδης 1939, σ. 417-422 – Ζακυθηνός 1941, σ. 237-238 και Ζακυθηνός 1951, σ. 208 – Χιονίδης 1970, σ. 23 – Θεοχαρίδης 1980, σ. 272-277, 302-304, 309, 366-367 – Καραγιαννόπουλος 1993, σ. 473 – Παπαζώτος 1994, σ. 38, 50, 56).

Μνημονεύουμε με έμφαση αυτή τη νέα συνοριακή διεύρυνση των χωριών της Βέροιας, λόγω ακριβώς των διευρυνμένων αυτών ορίων, γιατί διατηρήθηκε μέχρι τις αρχές του 20ού αιώνα, σαν (ανατολικά) όρια δικαιοδοσίας της επισκοπής Καμπανίας, αποτελούν και τα σημερινά ανατολικά όρια της Μητρόπολης Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας, ενώ αρκετοί εντάσσουν στα ευρύτερα όρια του Ρουμλουκιού και την περιοχή των ελληνόφωνων χωριών μεταξύ Λουδία και Αξιού, Θερμαϊκού κόλπου και οδού Βεροίας - Θεσ/νίκης.

Την εποχή αυτή, παρατηρήθηκε μία νέα μεταβολή της διοικητικής οργάνωσης του μακεδονικού χώρου. Σύμφωνα με πρακτικό της Μονής Ιβήρων του 1042 εμφανίζεται μία δικαστική και οικονομική ενότητα, που περιλάμβανε τις περιοχές Βολερού, Στρυμόνος και Θεσσαλονίκης, η οποία φαίνεται ότι διατηρήθηκε και τον επόμενο αιώνα. (Καραγιαννόπουλος 1982, σ. 318, 320).

Στην περιφερειακή διοίκηση παρατηρήθηκε εξαφάνιση του θεματικού θεσμού. Ο θεσμός των θεμάτων, που η ουσία του ήταν η συνένωση των εξουσιών, έπαυσε να υφίσταται από τη στιγμή που είχε εκλείψει το σχήμα: θέμα = στρατιωτικό σώμα – γεωγραφική περιφέρεια – διοικητική ενότητα υπό έναν στρατηγό. Το «θέμα» από τα μέσα του 11ου αιώνα δήλωνε πια είτε τη γεωγραφική περιφέρεια ενός πρώην στρατιωτικο-διοικητικού μορφώματος, είτε μια δικαστική-οικονομική περιφέρεια υπό έναν κριτή, είτε τέλος μια μικρή φορολογική ενότητα. (Καραγιαννόπουλος 1990, σ. 87 – Χιονίδης 1970, σ. 23).

Την επιδρομή των Πετσενέγων θεωρεί η Μ. Γρηγορίου – Ιωαννίδου ως μία από τις αιτίες για την καταστροφή των στρατιωτικών κτημάτων, διότι αυτή κατέληξε στην καταστροφή και ερήμωση της υπαίθρου, συντέλεσε στην οικονομική παρακμή των γεωργών (είτε ήσαν πολίτες είτε στρατιώτες), διότι ανάγκαζαν τους στρατιώτες – γεωργούς να εγκαταλείπουν τα κτήματά τους, να διασκορπίζονται και να κρύβονται στα κρησφύγετά τους. Έτσι προέκυψε ως προσφορότερη η λύση των μισθοφόρων ντόπιων ή ξένων, οι οποίοι στρατολογούνταν και χρησιμοποιούνταν ανάλογα με τις υπάρχουσες ανάγκες. Κατ' ανάγκη τα στρατιωτικά κτήματα γίνονταν ολιγάριθμα και η έγγεια ιδιοκτησία κάθε στρατιώτη, η οποία εξακολουθούσε να υφίσταται, χρησίμευε απλώς ως τοποθέτηση χρημάτων, που δεν συνδεόταν όμως με κανένα θεσμικό μέτρο, ούτε και με το σκοπό κάλυψης των στρατιωτικών δαπανών από τα έσοδά της, εφόσον πλέον αυτός που εκαλείτο ως στρατιώτης έπαιρνε το μισθό του (ρόγα) και ασφαλώς τον οπλισμό του από το κράτος. (Γρηγορίου – Ιωαννίδου 1989, σ. 92, 93).

Σε αγιολογικό κείμενο του έτους 1149 (στο οποίο περιγράφεται μία συνάντηση του Μανουήλ στο χωριό Δοβροχουβίστα, σημερινή Δοβρά της Βέροιας) συνα-

ντούμε την επιβεβαιωτική πληροφορία για την ύπαρξη του θέματος Βέροιας. (Παπαζώτος 1994, σ. 38)

Όμως το 1198 έχουμε το χρυσόβουλο του Αλεξίου Γ' Αγγέλου, στο οποίο (προκειμένου να εξασφαλίσει διπλωματικά ερείσματα στην Γαληνοτάτη Δημοκρατία της Βενετίας για το παραπαίον βυζαντινό κράτος) απαριθμούνται οι περιοχές, στις οποίες παρέχονταν προνόμια στους Βενετούς. Ανάμεσα στις άλλες μνημονεύονται και οι περιοχές: 1) Βολερού - Στρυμόνος - Θεσσαλονίκης, 2) Βεροίας με το κατεπανίκιο Κίτρος (το οποίο συμπεριελάμβανε), ... κλπ. Πρέπει να σημειωθεί ότι στο χρυσόβουλο αυτό, που έχει συνταχθεί στη λατινική, δε γίνεται λόγος για θέματα, αλλά για επαρχίες (provinciae). Χαρακτηριστικό εξ άλλου είναι ότι τα θέματα είχαν μεταβληθεί σε περιοχές οικονομικής αρμοδιότητας. Στη μεταβολή αυτή συνέτεινε και το γεγονός ότι οι φορολογικές περιφέρειες ήταν προσαρμοσμένες προς τις θεματικές. Κάθε θέμα αποτελούσε και οικονομική διοίκηση, που επικεφαλής της ήταν ο διοικητής, ενώ ήδη από τον 11ο αιώνα ο διοικητής αντικαταστάθηκε από τον πράκτορα. Ο πράκτορας όμως δεν ήταν τακτικός δημόσιος υπάλληλος, αλλά μισθωτής του φόρου μιας περιοχής, στον οποίο μεταβιβάζονταν οι αρμοδιότητες του φορολογικού υπαλλήλου για το χρόνο της μίσθωσης του φόρου. Για το λόγο αυτό γίνονταν μεγάλες καταχρήσεις και υπερβολές σε βάρος των φορολογουμένων (Καραγιαννόπουλος 1982, σ. 320 – Καραγιαννόπουλος 1990, σ. 337-338).

Με βάση, λοιπόν, τις μέχρι την εποχή αυτή υπάρχουσες πληροφορίες τα όρια του θέματος Βεροίας στο τέλος του 12ου αιώνα είχαν διαμορφωθεί ως εξής: ανατολικά ο Αξιός αποτελούσε φυσικό όριο με το θέμα Θεσσαλονίκης, βόρεια οι νότιες πλαγιές του Πάικου αποτελούσαν το όριο με το θέμα των Μογλενών, το όρος Βέρμιο ήταν το δυτικό του όριο και η περιοχή της βόρειας Πιερίας το νότιο όριο του θέματος. (Παπαζώτος 1994, σ. 52).

Ο Δημήτριος Χωματιανός ρητά αναφέρει το θέμα Βεροίας και μερικούς διοικητές (δούκες) του, όπως τον Ιωάννη Πλυτό (1222), το Θεόδωρο Βεστάρχη και το Βασίλειο Τζαμά (ανάμεσα στα έτη 1225-1230). (Χωματιανός, ΑΘ', σ. 171: «Το μέγα το από του θέματος Βεροίας ...» άριθ. ΚΕ', ΚΣ', ΕΑ')

Μετά τη Φραγκική κατάκτηση το θεματικό σύστημα έχασε τελείως το στρατιωτικό του χαρακτήρα. Ο όρος «θέμα» σήμαινε πλέον περιοχές με αρμοδιότητα οικονομική και περιλάμβανε άλλοτε μικρές και άγνωστες περιοχές και άλλοτε σύνολο μεγάλων γνωστών περιοχών. Το ίδιο ακριβώς συνέβη με τα κατεπανάτα (ή κατεπανίκια). Τη διοίκηση ασκούσαν πλέον οι επικεφαλής των πόλεων, κάστρων ή περιοχών, αι κεφαλαί ή κεφαλατικεύοντες, όπως τους έλεγαν, οι οποίοι συγκέντρωναν στα χέρια τους όλες τις εξουσίες της περιοχής τους. Πρόκειται για σημαντική διοικητική μεταρρύθμιση, κατά την οποία ο όρος «κατεπανίκιο», που μέχρι τότε δήλωνε το μεγάλο θέμα, που υπέκειτο σε «κατεπάνω», δηλαδή σε διοικητικό άρχοντα ερχόμενο στην ιεραρχική κλίμακα αμέσως μετά το «δούκα» (δούκας – κατεπάνω – στρατηγός), εμφανίζεται πλέον στα βυζαντινά έγγραφα με τη σημασία του «βάνδου», μιας από τις μικρότερες, δηλαδή, διοικητικές υποδιαιρέσεις του θέματος. Ο δε «κατεπάνω» εξέπεσε σε

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

ισοδύναμο του κόμητος ή τοποτηρητή, απλού βάνδου. Είχε τεθεί στην ιεραρχία όχι μόνο μετά το στρατηγό, αλλά μερικές φορές και μετά τους πράκτορες ακόμη. Πάντως η περιοχή της Καμπανίας εξακολουθούσε να ανήκει στο δυτικά του Αξιού θέμα της Βέροιας, ενώ τότε εμφανίσθηκε το κατεπανίκιο του Κίτρου. (Θεοχα-

ρίδης 1954, σ. 1, 2 - Χριστοφιλοπούλου 1998, σ. 301).

Τέλος, κατά τον Στίλωνα Κυριακίδη στα χρόνια του Ανδρονίκου Γ' (1328-1341) η Βέροια αποτέλεσε ξεχωριστό θέμα με την Έδεσσα. (Χιονίδης 1970, σ. 38-39 - Θεοχαρίδης 1980, σ. 383).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ

- Γρηγορίου-Ιωαννίδου 1985:** Μάρθα Γρηγορίου - Ιωαννίδου, Παρακμή και πτώση του θεματικού θεσμού, Θεσσαλονίκη 1985.
- Εκλογή:** Εκλογή των νόμων παρά Λέοντος και Κωνσταντίνου, έκδ. L. Burgmann, Ecloga, Frankfurt / M. 1983.
- Ζακυθινός 1941:** Δ. Ζακυθινός, Μελέται περί της διοικητικής διαιρέσεως και της επαρχιακής διοικήσεως εν τω βυζαντινῷ κράτει, ΕΕΒΣ 17 (1941), σ. 208-274
- Ζακυθινός 1951:** Δ. Ζακυθινός, Μελέται περί της διοικητικής διαιρέσεως και της επαρχιακής διοικήσεως εν τω βυζαντινῷ κράτει, ΕΕΒΣ 21 (1951), σ. 179-209.
- Θεοφάνης:** Θεοφάνης ο Ομολογητής (Χρονογραφία, 284-813), έκδ. C. de Boor, Theophanis Chronographia, I-II, Leipzig 1883-1885, ανατύπωσις Hildesheim 1963, έκδ. Βόννης, τ. I-II, 1839, 1841.
- Θεοχαρίδης 1954:** Γ. Θεοχαρίδης, Τα κατεπανίκια της Μακεδονίας, Μακεδονικά, Παράρτημα 1, έκδοση Ε.Μ.Σ., Θεσσαλονίκη 1954.
- Θεοχαρίδης 1962:** Γ. Θεοχαρίδης, Μία διαθήκη και μία δίκη βυζαντινή, ανέκδοτα βατοπεδινά έγγραφα του ΙΔ' αιώνα περί της Μονής Προδρόμου Βεροίας, Μακεδονικά, Παράρτημα 2, (έκδοση Ε.Μ.Σ.) Θεσσαλονίκη 1962.
- Θεοχαρίδης 1980:** Γ. Θεοχαρίδης, Ιστορία της Μακεδονίας κατά τους μέσους χρόνους (285-1354), Μακεδονική βιβλιοθήκη τ. 55, Θεσσαλονίκη 1980.
- Καραγιαννόπουλος 1982:** Ι. Καραγιαννόπουλος, Από το 1204 έως την άλωση της Θεσσαλονίκης από τους Τούρκους, Μακεδονία 4.000 χρόνια Ελληνικής Ιστορίας και Πολιτισμού, (Εκδοτική Αθηνών Α.Ε.) Αθήνα 1982, σ. 318-332.
- Καραγιαννόπουλος 1990:** Ι. Καραγιαννόπουλος, Ιστορία βυζαντινού κράτους, τ. Γ', (έκδ. Βάνιας) Θεσ/νίκη 1990.
- Καραγιαννόπουλος 1993:** Ι. Καραγιαννόπουλος, Ιστορία βυζαντινού κράτους, τ. Β', (έκδ. Βάνιας) Θεσσαλονίκη 1993.
- Κυριακίδης 1939:** Στίλωνος Κυριακίδη, Βυζαντινά Μελέται II-V, Θεσσαλονίκη 1936-1939 (Επετηρίς της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Γ' τεύχος Γ', Θεσσαλονίκη 1939). IV: Το Βολερόν, 291-359 - Διοικητική Ιστορία του Θέματος Βολερού - Στρυμόνος - Θεσσαλονίκης, 359-486.
- Λέων Στ':** Λέοντος Στ', Τα πολέμοις τακτικά, PG 107, στ. 672-1120 - Λέοντος Στ' του Σοφού, Τακτικά, μετάφραση Κ. Ποταμιάνος, (έκδ. Ελεύθερη Σκέψις) Αθήνα 2001, τόμοι 2.
- Μοναχός:** Γεωργίου Μοναχού, Χρονικόν σύντομον, έκδ. C. de Boor, Georgii Monachi Chronikon, τ. 1-2, Leipzig 1904. Ed. Corr.P.Wirth, Stuttgart 1978.
- Μοσχόπουλος 1985:** Ιωάννης Μοσχόπουλος, Ρουμλούκι, Ιστορία και Τοπογραφία, τεύχος 1^ο, Αρχαίοι χρόνοι, (έκδ. University Studio Press) Θεσσαλονίκη 1985.
- Μοσχόπουλος 1989:** Ιωάννης Μοσχόπουλος, Ρουμλουκιάτικα σημειώματα 1980-1988, τόμος 1ος, (έκδ. University Studio Press) Θεσσαλονίκη 1989.
- Μοσχόπουλος 1996:** Ιωάννης Μοσχόπουλος, Ρουμλουκιάτικα σημειώματα 1989-1995, τόμος 2ος, (έκδ. University Studio Press) Θεσσαλονίκη 1996.
- Μοσχόπουλος 2004:** Ιωάννης Μοσχόπουλος, Η Καμπανία (Ρουμλούκι) στα Βυζαντινά χρόνια, τόμος Β', (έκδ. University Studio Press) Θεσσαλονίκη 2004.
- Παπαζώτος 1994:** Θανάσης Παπαζώτος, Η Βέροια και οι ναοί της (11^{ος} -18^{ος} αι.), (έκδ. Τ.Α.Π..Α.) Αθήνα 1994.
- Χιονίδης 1970:** Γ. Χιονίδης, Ιστορία της Βέροιας, τ. 2ος, Βυζαντινοί χρόνοι, Θεσσαλονίκη 1970.
- Χριστοφιλοπούλου 1982:** Αικατερίνη Χριστοφιλοπούλου, Από τον 6^ο ως τον 9^ο αι., Μακεδονία 4.000 χρόνια Ελληνικής Ιστορίας και Πολιτισμού, (εκδοτική Αθηνών Α.Ε.), Αθήνα 1982, σ. 250-263.
- Χριστοφιλοπούλου 1997:** Αικατερίνη Χριστοφιλοπούλου, Βυζαντινή Ιστορία, τόμος Β' 2, (έκδ. Βάνιας) Θεσσαλονίκη 1997.
- Χριστοφιλοπούλου 1998:** Αικατερίνη Χριστοφιλοπούλου, Βυζαντινή Ιστορία, τόμος Β' 1, (έκδ. Βάνιας) Θεσσαλονίκη 1998.
- Χριστοφιλοπούλου 2001:** Αικατερίνη Χριστοφιλοπούλου, Βυζαντινή Ιστορία, τόμος Γ' 1, (έκδ. Βάνιας) Θεσσαλονίκη 2001.
- Χωματιανός:** Δ. Χωματιανού, J.B.Pitra Analecta sacra et classica specilegio Solesmensi parata, VI, Παρίσι -Ρώμη 1891.
- Χωνιάτης:** Νικήτα Χωνιάτη, (Χρονική διήγησις 1118-1206): έκδ. I. Bekker εις Bonner Corpus, Bonn 1835. Και Migne, P.Gr., 139, 320 -1057.
- Ahrweiler 1971:** H. Ahrweiler, Recherches sur l' administration de l' empire byzantine au IX-XI siecles, BCH 84 (1960) 1-109 (Ανατ. H. Ahrweiler, Etudes sur les structures et sociales de Byzance, Viorum Reprints, London 1971, VIII).
- Haldon 1979:** J. F. Haldon, Recruitment and Conscription in the Byzantine Army c. 550-950. A Study on the Origins of the Stratiotika ktemata, Wien 1979.
- Lemerle 1945:** Lemerle Paul, Philippes et la Macedoine Orientale a l' epoque chretienne et byzantine, Paris 1945 - (έκδ. Kurz) Πετρούπολις 1902.
- Oikonomides 1972:** N. Oikonomides, Les Listes de preasance byzantines des IXe et Xe siecles, Paris 1972.
- Runciman 1983:** St. Runciman, Βυζαντινός Πολιτισμός, (έκδ. «Γαλαξίας») Αθήνα 1983.
- Talbot Rice 1986:** Tamara Talbot Rice, Ο Δημόσιος και ιδιωτικός βίος των Βυζαντινών, μετάφρ. Φ.Κ.Βώρου, 3η (έκδ. Δ.Παπαδήμας) Αθήνα 1986.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Όργανα Διοίκησης της Ελληνικής Ορθόδοξης Κοινότητας Βέροιας κατά την ύστερη Οθωμανοκρατία

Του Εμμανουήλ Γ. Ξυνάδα

Αντιπροέδρου Δ.Σ. Ε.Μ.Ι.Π.Η.

Τις πρώτες πληροφορίες για την διοίκηση της Ορθόδοξης Κοινότητας της Βέροιας στα χρόνια της Οθωμανοκρατίας αντλούμε από επιγραφές, ενθυμήσεις, επιστολές, καθώς επίσης και από πλήθος διοικητικών εγγράφων της εποχής. Από αυτές παλαιότερη είναι η μαρτυρία, που μας δίνει ο Ιωάννης Χορτασμένος σε επιστολή του προς τον πρωτονοτάριο της Μητροπόλεως Ιωάννη Ταρζωνά, όπου διεκτραγωδεί την κατάσταση των κατοίκων της Βέροιας μετά την Τουρκική κατοχή επισημαίνοντας τρία σημεία, ένα εκ των οποίων ήταν και ο παραγκωνισμός της τάξης των δυνατών της πόλης. Σύμφωνα με αυτήν την μαρτυρία μπορούμε να υποθέσουμε ότι μετά την κατάληψη της πόλης και για ένα χρονικό διάστημα, άγνωστο πόσο, στη διοίκηση της πόλης και της κοινότητας δεν είχε λόγο ο Ελληνικός πληθυσμός. Με την πάροδο των χρόνων και συγκεκριμένα από τις αρχές του 16^{ου} αιώνα επανεμφανίζεται ο ρόλος των τοπικών αρχόντων. Παλαιότερη μαρτυρία, που αναφέρεται σε τοπικό άρχοντα είναι η κτητορική επιγραφή του 1518/9, που βρίσκεται στο υπέρθυρο της κεντρικής θύρας του ναού του Αγίου Γεωργίου του άρχοντος Γραμματικού. Στην επιγραφή αναφέρεται ότι ο ναός τοιχογραφήθηκε με την συνδρομή «του ευγενεστάτου άρχοντος Δημητρίου του Γραμματικού»¹. Επόμενη μαρτυρία είναι αυτή, που προέρχεται από το ναό του Αγίου Νικολάου «του Άρχοντος Καλοκρατά»². Στην επιγραφή αναφέρεται ότι ο ναός κτίστηκε με έξοδα «...του εντιμοτάτου Αρχου Κυρού Κομνηνού Καλοκρατά την 5^η Οκτωβρίου 1566»³. Πίσω από τη λέξη «άρχοντος» των επιγραφών, πιθανότατα κρύβεται κάποιο κοσμικό αξίωμα του συγκεκριμένου⁴. Από άλλες αναφορές πληροφορούμαστε για την

ύπαρξη αξιωμάτων, όπως του «πρωτόγερου», του «πρωεστού», των «Αντιπροσώπων», των «Δημογερόντων», των «προκρίτων», «των εφόρων των Σχολών», του «Μουδίου»⁵ κ.α.

Κοσμάς Ευμορφόπουλος
Μητροπολίτης Βεροίας 1892 - 1895.
Ο εισηγητής του πρώτου Κοινοτικού Κανονισμού

Κατά την περίοδο 1777 - 1842 η κοινότητα Βεροίας διοικούνταν «υπό εντιμοτάτων κληρικών και χρησίμων αρχόντων», με ό,τι μπορεί να συνεπάγεται ο τίτλος *χρησίμων αρχόντων*⁶, ενώ σε διάφορα έγγραφα εμφανίζεται και το αξίωμα του Δημογερόντος⁷.

Η ύπαρξη της Δημογεροντίας ως σώματος μαρτυρείται ήδη από την έκτη δεκαετία του 19^{ου} αιώνα, ενώ από το 1863 ο Μητροπολίτης Βεροίας Σωφρόνιος θέτει τις νέες βάσεις για τη λειτουργία της Δημογεροντίας, αποδεικνύοντας έτσι το ενδιαφέρον του για τα κοινοτικά ζητήματα της Κοινότητας Βεροίας. Στις 15 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους ο Σωφρόνιος συγκαλεί Γενική Συνέλευση των πολιτών της Βέροιας, προκειμένου να εκλέξει τους πρώτους Δημογερόντες. Περίπου δύο χρόνια αργότερα, στις 28/9/1865, ο ίδιος σε Γενική Συνέλευση των πολιτών της Βέροιας προτείνει νέο σύστημα εκλογής Δημογεροντίας και αυξάνει τον αριθμό τους από πέντε σε οκτώ⁸.

Μέχρι στιγμής διαπιστώνουμε την ύπαρξη δύο συλλογικών οργάνων στην Κοινότητα Βεροίας. Αυτά είναι η Γενική Συνέλευση των πολιτών και το σώμα της Δημογεροντίας. Με αυτά τα

όργανα συνέχισε να διοικείται η Κοινότητα μέχρι το 1892.

Το έτος 1892 είναι το έτος κατά το οποίο ο νέος Μητροπολίτης Βεροίας, Κοσμάς Ευμορφόπουλος, εφαρμόζει νέο Κανονισμό, σύμφωνα με τον οποίο θα διοικείται η Κοινότητα Βεροίας. Με την εφαρμογή του νέου Κανονισμού ο νέος Μητροπολίτης επεδίωκε

1 Αθανασίου Παπαζώτου, Η Βέροια και οι Ναοί της, Αθήνα, 1994, σ.σ. 114, 230.

2 Για το ναό βλ. Αθανασίου Παπαζώτου, Η Βέροια και οι Ναοί της, ο.π., σ.σ. 185-186.

3 Αθανασίου Παπαζώτου, ο.π., σ.σ. 116-117.

4 Ο Κομνηνός Καλοκρατάς είναι πολύ πιθανό να κατείχε κάποιο κοσμικό αξίωμα στην Κοινότητα της Βέροιας, αφού ο τίτλος του άρχοντος υποδηλώνει πολιτικό αξίωμα. Δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε αν ο Καλοκρατάς διέθετε κάποιο Οφίκιο, που όπως είναι γνωστό αποδίδονταν από το Οικουμενικό Πατριαρχείο σε πρόσωπα με αναγνωρισμένη αξία, που εργάζονταν με ζήλο και αγάπη, εκτός των άλλων και στη διοίκηση των Ορθοδόξων Κοινοτήτων. Με τη μορφή που παρουσιάζεται στην επιγραφή, κάτι τέτοιο δεν είναι εύκολο να διαπιστωθεί, διότι η λέξη Άρχων δεν ακολουθείται από έναν τίτλο, που να δηλώνει συγκεκριμένο αξίωμα. Συνεπώς, είναι πολύ πιθανόν, δεδομένης της αρχοντικής καταγωγής του από τη Βυζαντινή Οικογένεια των Καλοκρατάδων, ο Καλοκρατάς να ήταν πλούσιος άρχοντας της Βέροιας και ως τέτοιος θα είχε τον ανάλογο ρόλο και στη διοίκηση της Κοινότητας. Για τα οφίκια του Οικ. Θρόνου βλ. Αριστέϊδη Πανώτη, «Συνοπτική Εξιστόρηση των αξιωμάτων του Οικουμενικού Θρόνου»,

<http://www.ec-patr.gr/gr/offik/Offikia.htm> - 12/2/2010, όπου και βιβλιογραφία.

5 Για τα αξιώματα και τα όργανα διοίκησης στην Τουρκοκρατία βλ. αναλυτικά Γ. Χ. Χιονίδη, «Πληροφορίες για την Ορθόδοξη Ελληνική Κοινότητα της Βέροιας στα Χρόνια της Τουρκοκρατίας, Νιάουστα, Τ.7, τ. 54, Ιούλιος - Σεπτέμβριος 1991, σ.σ.109-112.

6 Κ.Ι.Μ.Β.Ν. Πρακτικά Δημογεροντίας Αντιπροσωπείας και Γενικών Συνελεύσεων εν οίς και συμβόλαια και διαζύγια 1863-1892, σ.2 και Παύλου Πυρινού «Η Διοίκηση της Ελληνικής κοινότητας Βεροίας βάσει του ανέκδοτου κώδικα, κατά τους χρόνους της Τουρκοκρατίας (1863-1891), Νιάουστα, Τ. Η', τ. 64, σ.σ.121-122.

7 Σε φιορμάνι του 1794 εμφανίζεται ο τίτλος «...οι υποτελείς Δημογερόντες της πόλεως Βεροίας...». Βλ. Γ. Χιονίδη, «Πληροφορίες», ο.π., σ.110.

8 Η εκλογή θα γινόταν με τον εξής τρόπο: Τέσσερις Δημογερόντες θα εκλέγονταν από τις δεκαέξι ενορίες με την αναλογία ένας Δημογερόντας ανά τέσσερις ενορίες. Οι τέσσερις εκλεγέντες μαζί με τον Αρχιερέα θα εκλέξουν ένα Δημογερόντα από την επιτροπή του Αγίου Αντωνίου. Στους πέντε αυτούς θα προστίθενται και οι, κατά καιρούς, δύο Αζάδες και σε αυτούς ένας ακόμη, που θα εκλέγεται από τα εσνάφια. Βλ. Π. Πυρινού, ο.π., σ. 121.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

την παύση της κακοδιαχείρισης στα κοινοτικά ζητήματα από τη μια και την εξασφάλιση της Ορθόδοξης Κοινότητας από την άλλη, η οποία κινδύνευε από αρκετούς παράγοντες, ένας εκ των οποίων, ο σημαντικότερος κατά το Μητροπολίτη, η εξάπλωση της Ρουμανικής προπαγάνδας στην Επαρχία Βεροίας.

Μια από τις καινοτομίες του Κανονισμού είναι και η θέσπιση Διοικητικών Οργάνων, δια των οποίων θα διοικείται, πλέον, η Ορθόδοξη Κοινότητα Βεροίας. Έτσι, λοιπόν, από το Νέο Κανονισμό προκύπτουν τέσσερα όργανα διοίκησης της κοινότητας. Αυτά είναι: Η Αντιπροσωπεία των Πολιτών, η Κεντρική Εκκλησιαστική Επιτροπή, η Εφορία των Σχολών και η Επιτροπή επί των Μονών. Η ύπαρξη των οργάνων κατοχυρώνονταν από τον Κανονισμό, ο οποίος και ανέφερε τις αρμοδιότητες και τις υποχρεώσεις καθενός οργάνου. Η λειτουργία του καθενός ήταν ανεξάρτητη, ενώ η θητεία τους ήταν ετήσια, πλην της Κεντρικής Εκκλησιαστικής Επιτροπής και της Επιτροπής των Μονών, που ήταν διετής. Παρακάτω θα παραθέσουμε συνοπτικά το ρόλο του κάθε οργάνου ξεχωριστά.

Η Αντιπροσωπεία των Πολιτών: Η Αντιπροσωπεία ήταν το υψηλότερο και σημαντικότερο όργανο διοίκησης της Κοινότητας. Όλες οι αρμοδιότητες και υποχρεώσεις της Αντιπροσωπείας περιγράφονται στα άρθρα 5-15 του κανονισμού. Πιο συγκεκριμένα η Αντιπροσωπεία αποτελούνταν από είκοσι – τέσσερα μέλη, τα οποία εκλέγονταν απ' ευθείας από τους πολίτες, σύμφωνα με τα όσα ορίζονταν στα άρθρα 5-10 του κανονισμού. Πρόεδρος της Αντιπροσωπείας ήταν ο Μητροπολίτης ή ο επίτροπός του, όταν αυτός έλειπε (άρθρο 11). Η Αντιπροσωπεία συνεδριάζει έχοντας την απαραίτητη απαρτία, η οποία σύμφωνα με το 12^ο άρθρο του Κανονισμού ορίζεται στους μισούς και έναν αντιπροσώπους για την πρώτη πρόσκληση, ενώ στους οκτώ αντιπροσώπους για τη δεύτερη πρόσκληση. Επίσης, η Αντιπροσωπεία εκλέγει τα υπόλοιπα διοικητικά όργανα της Κοινότητας, δηλαδή την Κεντρική Εκκλησιαστική Επιτροπή, την Εφορία των Σχολών και την Επιτροπή των Μονών.

Η Κεντρική Εκκλησιαστική Επιτροπή: Η Κεντρική Εκκλησιαστική Επιτροπή (Κ.Ε.Ε.) ήταν το πενταμελές όργανο, το οποίο ήταν υπεύθυνο για την εύρυθμη λειτουργία και διοίκηση των Ενοριών της πόλης. Αυτό σημαίνει ότι δεν είχε μόνο στην αρμοδιότητά της τον έλεγχο των λειτουργικών αναγκών των εκκλησιών της πόλης, αλλά πολύ παραπάνω τον οικονομικό και τη σωστή διαχείριση των εσόδων από την ενοικίαση και εκμετάλλευση των κτημάτων των ενοριών. Υπ' αυτήν την έννοια ήταν ίσως το σημαντικότερο όργανο, καθώς ο αντίκτυπος από τη σωστή διαχείριση της Κ.Ε.Ε. φαινόταν στη διαχείριση των κοινοτικών πραγμάτων. Η λειτουργία της και ο ρόλος της προβλέπονταν στο 16^ο άρθρο του Κανονισμού, ενώ στα άρθρα 17-25 προβλέπονται αναλυτικά ο τρόπος δράσης και οι υποχρεώσεις της. Ορισμένα στοιχεία, που αξίζει να μνημονευθούν είναι το ότι η Κ.Ε.Ε. δεν μπορούσε να ενεργήσει χωρίς τη σύμφωνη γνώμη της Αντιπροσωπείας, όπως, άλλωστε, συνέβαινε και με τα υπόλοιπα σωματεία. Αυτό θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως δικλείδα ασφαλείας, ειδικά σε οικονομικά ζητήματα, στα οποία είχαν εντοπιστεί ατασθαλίες, ούτως ώστε να περιορίζεται κάθε περιττή δαπάνη και να διαχειρίζεται σωστότερα το κοινοτικό χρήμα. Μάλιστα, προβλεπόταν ανώτατο ποσό των 1000 γροσίων, το οποίο είχε δικαίωμα να δαπανήσει η Κ.Ε.Ε. και μόνο σε περίπτωση εξαιρετικής ανάγκης. Στα άρθρα 19-20 περιλαμβάνονται οι υποχρεώσεις του γραμματέα και του ταμιά της Κ.Ε.Ε., ενώ στο 21^ο άρθρο γίνεται λόγος για την έδρα της Κ.Ε.Ε., η οποία ήταν σε ένα δωμάτιο από τα οικήματα του Αγ. Αντωνίου. Σημαντική ρύθμιση προβλέπει το άρθρο 22 του Κανονισμού, το οποίο αναφέρεται στην ύπαρξη τριών υποεπιτροπών, οι οποίες διορίζονται από την Κ.Ε.Ε. και υπηρετούν – διοικούν τις υπόλοιπες ενορίες. Στις υποχρεώσεις της περιλαμβάνονταν και

η μίσθωση ψαλτών, νεωκόρων (κανδηλαναπτών) και διακόνων για τις εκκλησίες της Βεροίας. Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 25, η Κ.Ε.Ε. διαθέτει σφραγίδα, η οποία φέρει την επιγραφή «Κεντρική Εκκλησιαστική Επιτροπή της πόλεως Βεροίας».

Η Εφορία των Σχολών: Η Εφορία των Σχολών (Ε.τ.Σ.) ήταν το τριμελές όργανο, το οποίο εκλεγόταν από την Αντιπροσωπεία και ευθυνόταν για την εύρυθμη λειτουργία των Σχολών. Πρόεδρος της Επιτροπής, σύμφωνα με κατοπινή υπόδειξη του Οικουμενικού Πατριαρχείου, ήταν ο Μητροπολίτης και υπό την προεδρεία του συνεδριάζε η Εφορία τακτικά μια φορά την εβδομάδα και εκτάκτως, όποτε προσκαλούνταν από τον Πρόεδρο. Επίσης η Ε.τ.Σ. μετά την έγκριση του προϋπολογισμού της προβαίνει στην επιλογή του διδακτικού προσωπικού, το οποίο οφείλει, σύμφωνα και πάλι με υπόδειξη του Οικουμενικού Πατριαρχείου, να διαθέτει την έγκριση της Μητροπόλεως και να είναι εφοδιασμένο με τα απαραίτητα ενδεικτικά της. Στις υποχρεώσεις της Ε.τ.Σ. συμπεριλαμβάνονταν εβδομαδιαία επίσκεψη στα εκπαιδευτήρια και η συζήτηση με τους δασκάλους για τυχόν προβλήματα, τα οποία λύνονταν σε συνεργασία. Οικονομικά η Ε.τ.Σ. στηριζόταν από την Κ.Ε.Ε., από τα εισοδήματα των Σχολικών κτημάτων Ράχοβας και Κότσικας και από τα μέχρι τότε δικαιώματα των προικών, των οποίων η εξασφάλιση ανατίθεται στην Ιερά Μητρόπολη.

Η Επιτροπή των Μονών. Η ύπαρξη της Επιτροπής των Μονών (Ε.τ.Μ.) προβλέπεται από το άρθρο 38 του Κανονισμού. Η Ε.τ.Μ. ήταν ένα πενταμελές όργανο, που εκλεγόταν από την Αντιπροσωπεία και που ευθυνόταν για τη σωστή λειτουργία των Μονών και τη σωστή διαχείριση της περιουσίας τους. Έτσι, λοιπόν, βάσει του άρθρου του Κανονισμού, η Ε.τ.Μ. οφείλε να διατηρεί έναν ιερέα σε κάθε Μοναστήρι, να αποδίδει το ποσό, που θα ορίσει η Αντιπροσωπεία στην Ε.τ.Σ. και να παραδίδει στο τέλος κάθε έτους ακριβή λογαριασμό στην Αντιπροσωπεία για κάθε θέμα, το οποίο αφορά τη διασφάλιση και διαχείριση των κτημάτων και των περιουσιών των Μονών.

Στον Κανονισμό του 1892 δε γίνεται αναφορά στο σώμα της Δημογεροντίας. Ο Μητροπολίτης έδωσε επαρκείς εξηγήσεις τόσο στην Αντιπροσωπεία, όσο και στο Πατριαρχείο, οι οποίοι του είχαν ζητήσει να τους εξηγήσει το λόγο, που παραλείπεται το συγκεκριμένο Κεφάλαιο από τον Κανονισμό. Συγκεκριμένα ανέφερε ο Μητροπολίτης: «*Η Δημογεροντία είναι όργανο ολόκληρης της επαρχίας Βεροίας και όχι μόνο της πόλεως Βεροίας. Συνεπώς, αν δεν δηλώσει επισήμως η επαρχία Βεροίας ότι αποδέχεται ως αντιπροσωπεία της την Δημογεροντία της πόλεως Βεροίας δεν μπορεί να γίνει λόγος στον κανονισμό*». Η συγκεκριμένη αιτιολόγηση έγινε αποδεκτή τόσο από την Αντιπροσωπεία, όσο και από τον Οικουμενικό Πατριάρχη και την Ιερά Σύνοδο.

Τα παραπάνω όργανα λειτούργησαν για αρκετά χρόνια. Το 1903 ο Μητροπολίτης Βεροίας Κωνστάντιος εισήγαγε νέο Κανονισμό, σύμφωνα με τον οποίο καταργούνταν η Κεντρική Εκκλησιαστική Επιτροπή και η Επιτροπή των Μονών. Έτσι, τα σωματεία – διοικητικά όργανα της Κοινότητας, σύμφωνα με το 4^ο άρθρο του Κανονισμού, ήταν τρία: Η Δημογεροντία της Μητροπόλεως, η Εικοσαμελής Διευθύνουσα Επιτροπή (η οποία αντικατέστησε την Αντιπροσωπεία) και η Εφορία των Εκπαιδευτηρίων.

Η Δημογεροντία: Η λειτουργία και ο ρόλος της Δημογεροντίας προβλέπονται από το Ζ' Κεφάλαιο του Κανονισμού και τα άρθρα 42-48⁹. Σύμφωνα με αυτά η Δημογεροντία αποτελείται

⁹ Σε αντίθεση με τον Κανονισμό του 1892, ο οποίος δεν περιείχε αναφορά στο Σώμα της Δημογεροντίας και τις υποχρεώσεις της, με την αιτιολογία ότι αυτή είναι σώμα που απευθύνεται σε όλη την Επαρχία Βεροίας συμπεριλαμβανομένης και της Νάουσας, παρατηρούμε ότι στον Κανονισμό του 1903 υπάρχει αναφορά στο συγκεκριμένο Σώμα, το οποίο και πάλι απευθύνεται σε ολόκληρη την Επαρχία και παρουσιάζεται ως Δημογεροντία της Ιεράς Μητροπόλεως.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

από έξι μέλη, που έχουν ηλικία άνω των 30 ετών και εκλέγονται σύμφωνα με τις διατάξεις των Εθνικών Κανονισμών και του Οικουμενικού Πατριαρχείου, ένας από κάθε τμήμα της πόλεως¹⁰. Η Δημογεροντία είναι η ανώτατη διοικητική αρχή της Κοινότητας και σε αυτήν υπάγονται όλες οι Επιτροπές και Υποεπιτροπές, η Διευθύνουσα Επιτροπή και η Εφορία των Εκπαιδευτηρίων. Συνεδριάζει τακτικά κάθε δεκαπέντε ημέρες και εκτάκτως, όποτε χρειαστεί. Επίσης, έχει τη δυνατότητα να ελέγχει, όποτε θελήσει, τα βιβλία των Σωματείων, ακόμα και να αποφασίσει την παύση ενός μέλους από κάποιο όργανο, όταν συντρέχουν ισχυροί και σημαντικοί λόγοι.

Η Διευθύνουσα Επιτροπή: Η Διευθύνουσα Επιτροπή (Δ.Ε.) ήταν εικοσαμελής και εκλεγόταν ως εξής: Σε πρώτη φάση ένα μέλος από κάθε τμήμα, ενώ σε δεύτερη φάση τρία μέλη από το καθένα, πλην του Αγίου Αντωνίου, ο οποίος δεν εξέλεγε κανένα και της Κυριώτισσης, η οποία εξέλεγε δύο. Τα έξι μέλη, που εκλέγονταν αρχικά, αποτελούσαν την Επιτροπή του Αγίου Αντωνίου, ενώ τα τρία και τα δύο μέλη από κάθε τμήμα και της Κυριώτισσας, αντίστοιχα, τα οποία εκλέγονταν σε δεύτερη φάση αποτελούσαν τις Επιτροπές κάθε τμήματος¹¹. Από κοινού οι επιτροπές αποτελούσαν τη Διευθύνουσα Επιτροπή της Κοινότητας. Η Δ.Ε. ευθυνόταν για τη σωστή λειτουργία και διαχείριση των έξι τμημάτων και των Κοινοτικών ζητημάτων. Επίσης η Δ.Ε. είχε μια σειρά από άλλες υποχρεώσεις, οι οποίες συνοψίζονται σε έξι σημεία: α) Η Δ.Ε. εκλέγει το γενικό ταμιά του Αγ. Αντωνίου μεταξύ των μελών αυτής διαμυστικής ψηφοφορίας, σε κοινή συνεδρίαση με τη Δημογεροντία και το γραμματέα του Αγ. Αντωνίου και ορίζει το μισθό του. β) Διαχειρίζεται τους προϋπολογισμούς των έξι τμημάτων και παρουσιάζει έναν γενικό προϋπολογισμό ενώπιον της Δημογεροντίας και του Μητροπολίτου. γ) Οφείλει κάθε δίμηνο να καταχωρεί στο βιβλίο του Κοινού Ταμείου του Αγ. Αντωνίου τα πορίσματα των διμήνων λογαριασμών των επιτροπών των τμημάτων, να τους ελέγχει και να παραλαμβάνει τα περισσεύματα και να τα καταθέτει στο κοινό ταμείο του Αγ. Αντωνίου. δ) Επίσης να συνέρχεται και να συνεδριάζει και να συναποφασίζει περί των σπουδαιότερων ζητημάτων, που αφορούν στην προαγωγή και βελτίωση των έξι τμημάτων και της Κοινότητας. ε) Μια από τις σπουδαιότερες υποχρεώσεις της Δ.Ε. είναι η εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων για τα σχολεία της κοινότητας αφιερώνοντας σ' αυτά κτήματα στην αγορά και στις εκκλησίες και μέχρι να γίνει αυτό υποχρεούνται οι επίτροποι των υπολοίπων πέντε τμημάτων να χορηγούν στο Κοινό Ταμείο το 40% των γροσίων των ετησίων εσόδων τους. στ) Παρουσιάζει γενικό απολογισμό της όλης διαχείρισης ενώπιον του Μητροπολίτη προς έγκριση. Τέλος αναφέρεται ότι η θητεία της Δ.Ε. ήταν διετής. Όμως στο τέλος κάθε χρόνου ανανεωνόταν κατά το ήμισυ, δηλαδή αποχωρούσαν δέκα μέλη ως εξής: Κατά τη λήξη του πρώτου έτους θα απομακρύνονταν δέκα δια κλήρου, ενώ μετέπειτα οι δέκα, οι οποίοι συμπλήρωναν διετία.

Η Εφορία των Εκπαιδευτηρίων: Η Εφορία των Εκπαιδευτηρίων (Ε.τ.Ε.) αντικατέστησε την Εφορία των Σχολών, την οποία προέβλεπε ο Κανονισμός του 1892. Η λειτουργία της προβλέπεται από το Στ' Κεφάλαιο του Κανονισμού και τα άρθρα 33-41. Αποτελείται από τέσσερα μέλη και εκλέγεται από το Μητροπολίτη, τη Δημογεροντία και τη Δ.Ε.. Η Εφορία συντάσσει προϋπολογισμό, τον οποίο καταθέτει στη Δημογεροντία προς έγκριση. Επίσης, είναι υπεύθυνη για την επιλογή του προσωπικού, οι οποίοι πρέπει να έχουν συγκεκριμένα προσόντα ήθους και επιστήμης. Μέλος της Ε.τ.Ε. επισκέπτεται κάθε εβδομάδα τα Εκπαιδευτήρια και επιβλέπει το έργο των δασκάλων

και επιλαμβάνεται τυχόν προβλημάτων, τα οποία προκύπτουν. Πόροι των σχολών είναι α) η χορηγία του Αγ. Αντωνίου, β) 40% των ετήσιων εσόδων των ενοριακών κτημάτων, γ) οι τόκοι των κληροδοτημάτων, που είναι κατατεθειμένα στο ταμείο του Αγ. Αντωνίου, δ) το κληροδότημα Ρακτιβάν και ε) το προϊόν των εισιτηρίων, ελέγχων και ενδεικτικών, των δίσκων των εκκλησιών, της περιφοράς των δίσκων των Θεοφανείων, των προκοιτιμήσεων, των συλλεϊτουργων και η χορηγία της Μονής Προδρόμου.

Με τον Κανονισμό του 1912, επί Μητροπολίτη Καλλίνικου Δελλικάνη, προστίθενται στα Σώματα Διοίκησης της Κοινότητας η Επιτροπεία των Μονών και οι Επιτροπείες των Εκκλησιών, οι οποίες, αν και υπήρχαν στον Κανονισμό του 1903, πλέον αποκτούν και επίσημα θεσμικό και διοικητικό ρόλο βάσει των άρθρων 7 και 39-55 του Κανονισμού. Επίσης, με τον Κανονισμό του 1912 γίνεται σαφές ότι το Σώμα της Δημογεροντίας ενεργεί ως Δικαστική Αρχή της Ορθόδοξης Κοινότητας Βεροίας. Βάσει των άρθρων 17-31 του Κανονισμού, τα οποία αναφέρονται στη λειτουργία του Σώματος της Δημογεροντίας, μεταξύ των άλλων, συνάγονται και τα εξής σχετικά με τις Δικαστικές αρμοδιότητες της Δημογεροντίας: Η Δημογεροντία είναι η Ανώτατη Διοικητική και Δικαστική Αρχή της κοινότητας, (Άρθρο 18), η Δημογεροντία ως μικτόν Εκκλησιαστικό Δικαστήριο δικάζει όλες τις υποθέσεις, που υπάγονται στην αρμοδιότητά της, δηλαδή όλες τις υλικές περί διαχειρίσεως εσόδων και εξόδων και λογοδοσίας Ιερών Ναών, Ευκτηρίων Οίκων, Προσκυνημάτων, Αγιασμάτων και Μονών, τις διαφορές που απορρέουν από γάμους και αρραβώνες, δηλαδή περί αποζημιώσεων, περί προικός κ.α., περί διατροφής μετά τη λύση του γάμου, όλες τις υποθέσεις, που απορρέουν από διαθήκες και υιοθεσίες. Επίσης η Δημογεροντία δικάζει υποθέσεις, όταν ο εναγόμενος είναι κληρικός, μοναχός ή ηθικό πρόσωπο, επιτροπή ναού ή φιλανθρωπικού καταστήματος. Δικάζει σύμφωνα με τους Εθνικούς κανονισμούς των Πατριαρχείων και τη Βεζυρική εγκύκλιο της 28 Δζεματζή - Ούλ Αχίρ 1308 (22 Ιανουαρίου 1891) και την Πατριαρχική Εγκύκλιο της 31 Ιανουαρίου 1811 και συνάμα την εν ισχύει Δικονομία των Πατριαρχείων, τις εκκλησιαστικές διατάξεις, αλλά και τα κατά τόπους έθιμα (Άρθρο 19). Τέλος για τα ήδη υφιστάμενα σωματεία δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες αλλαγές στη λειτουργία τους από τον Κανονισμό. Παρακάτω παραθέτουμε τον τρόπο λειτουργίας των δύο νέων σωμάτων, που θεσπίζονται από αυτόν.

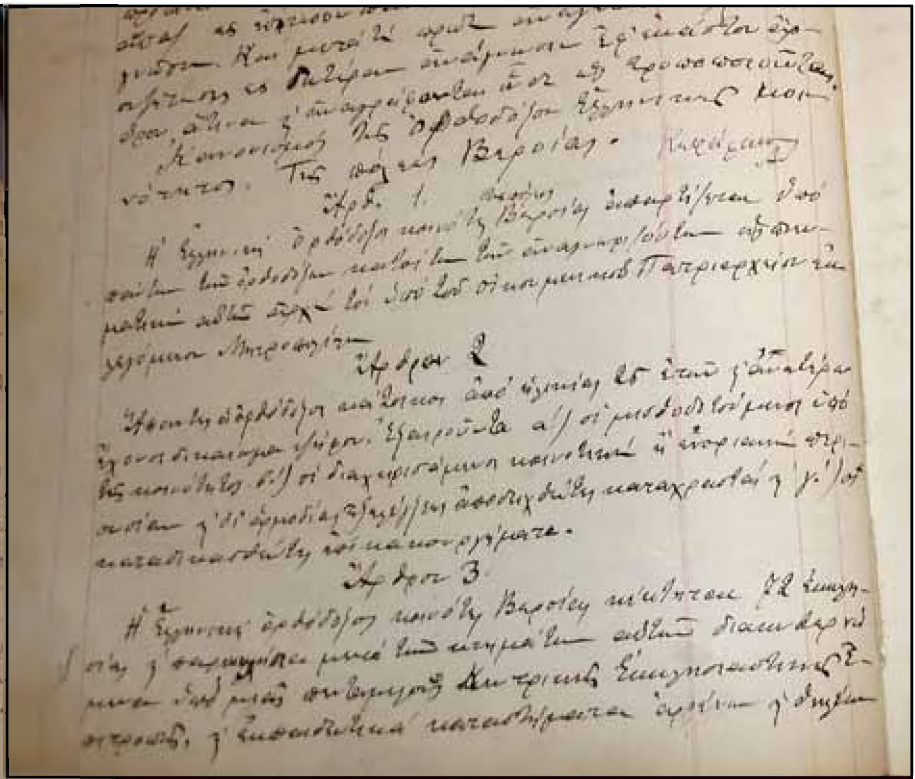
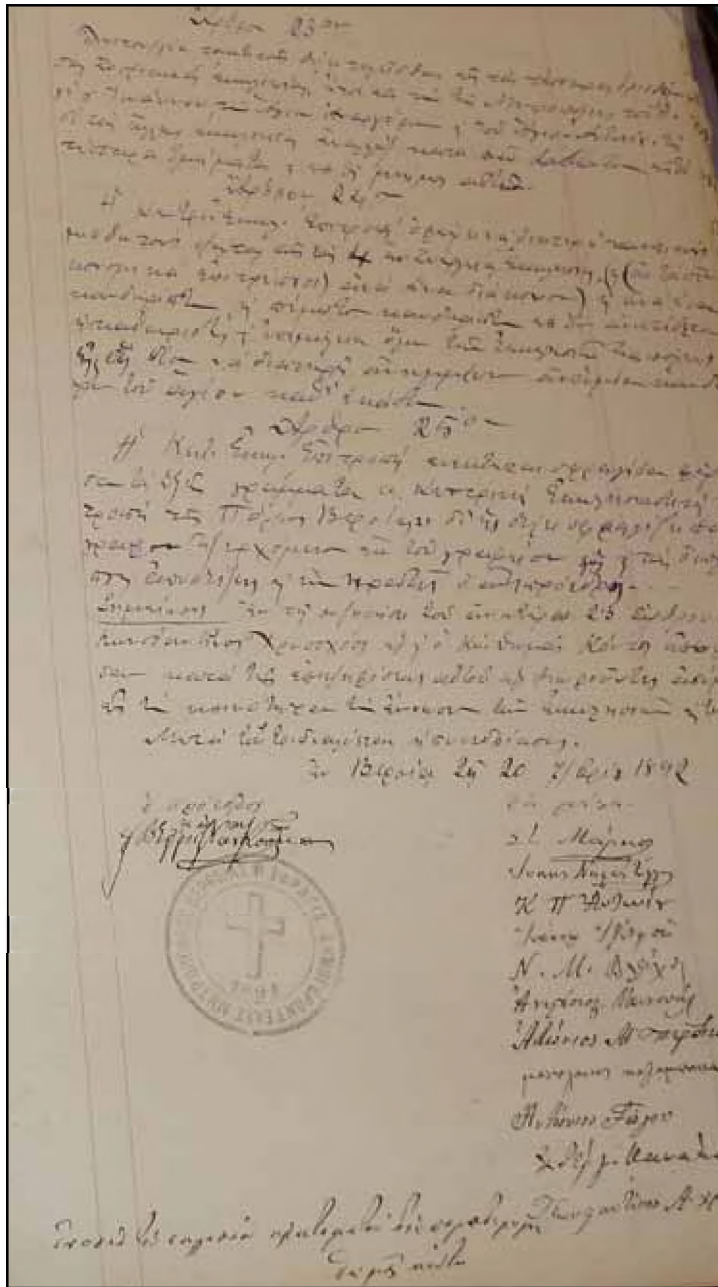
Η Επιτροπεία των Μονών: Η λειτουργία της Επιτροπείας των Μονών (Ε.τ.Μ.) προβλέπεται από τα άρθρα 76-82 του Κανονισμού. Είναι τριμελής με Πρόεδρο το Μητροπολίτη, Ταμιά, τον ταμιά του Αγ. Αντωνίου και γραμματέα, το γραμματέα της Δημογεροντίας. Έργο της είναι η φροντίδα των Μονών, δηλαδή των ναών και των κτημάτων τους, καθώς και η αύξηση των πόρων τους. Τέλος, η επιτροπή φροντίζει και για τα απαραίτητα προς την απρόσκοπτη λειτουργία τους.

Επιτροπείες Ιερών Ναών: Η λειτουργία τους και οι αρμοδιότητές τους προβλέπονται από τα άρθρα 39-49 και 50-55, ειδικά για την επιτροπεία του Αγίου Αντωνίου. Έργο τους είναι η διοίκηση των Ιερών Ναών. Επίσης, ορίζονται τα καθήκοντα των επιτροπειών ως εξής: Ευθύνονται για τα οικονομικά, ενοικιάζουν τα κτήματα των εκκλησιών, ευθύνονται για τον ευπρεπισμό των ναών, κανονίζουν από κοινού με τους ιερείς τις ώρες των ακολουθιών, διορίζουν - παύουν και κανονίζουν τις μισθοδοσίες των λαϊκών υπαλλήλων του ναού. Τέλος, παρέχουν οποιαδήποτε πληροφορία στη Δημογεροντία και καταθέτουν τα προβλεπόμενα έγγραφα διαχείρισης. Όσον αφορά στη διαχείριση των οικονομικών, προβλέπεται ότι οι Επιτροπείες δε μπορούν να διαχειριστούν αυτοβούλως τα περισσεύματα του προϋπολογισμού και οφείλουν να καταβάλλουν ανελλιπώς και εγκαίρως τα ορισμένα επιδόματα στις σχολές. Ειδικά για

¹⁰ Σύμφωνα με το 2ο άρθρο του κανονισμού του 1903 τα τμήματα (ενορίες) της πόλεως αυξάνονται από τέσσερα σε έξι.

¹¹ Η λειτουργία των επιτροπών κάθε τμήματος προβλεπόταν από τα άρθρα 17-28 του Κανονισμού.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Σελίδες από τον Κώδικα Γενικής Συνελεύσεως της Κοινότητας Βεροίας. Αρχείο Ι.Μ.Β.Ν.

την Επιτροπεία του Αγίου Αντωνίου προβλέπεται ότι, εκτός των κτημάτων του ναού, διαχειρίζεται τα κτήματα των σχολών, που βρίσκονται εκτός πόλης. Επίσης, για την Επιτροπεία του Αγ. Αντωνίου προβλέπεται η μίσθωση γραμματέα, ο οποίος κρατάει όλα τα βιβλία διαχείρισης του τμήματος και συντάσσει τα πρακτικά της Επιτροπείας. Τέλος, η συγκεκριμένη επιτροπεία είναι η μόνη, που έχει το δικαίωμα να συνάπτει δάνεια.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω παρατηρούμε ότι η Κοινότητα Βεροίας μέχρι το 1892 διοικούνταν από το σώμα της Δημογεροντίας και την Αντιπροσωπεία των πολιτών, τα οποία προϋπήρχαν. Από το 1892 διοικείται με βάση τους ψηφισμένους Κανονισμούς της Ορθόδοξης Κοινότητας Βεροίας, καθένας από τους οποίους προέβλεπε όργανα διοικήσεως.

Στο διοικητικό σύστημα της Κοινότητας εξέχοντα ρόλο είχε ο Μητροπολίτης, ο οποίος ήταν και ο Πρόεδρος όλων των διοικητικών οργάνων. Επίσης, γίνεται κατανοητό ότι ο εκάστοτε Μητροπολίτης είναι και ο εκφραστής των εκάστοτε εθνικών, πολιτικών και θρησκευτικών θέσεων, που προβάλλει το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Οι θέσεις αυτές δεν γίνονταν πάντοτε αποδεκτές χωρίς διαμαρτυρίες από τους πολίτες. Έτσι, λοιπόν, η κατοχή της θέσης του Προέδρου στα διάφορα σωματεία της Κοινότητας εξασφάλιζε σε μεγάλο βαθμό την επίτευξη των στόχων, που θέτονταν από την κεντρική Εθνική και Θρησκευτική αρχή των Ρωμιών, το Οικουμενικό Πατριαρχείο.

Και από τους τρεις κανονισμούς διαφαίνεται η ιδιαίτερη φροντίδα της Κοινότητας για τις Σχολές της. Και στους τρεις

Κανονισμούς γίνεται λόγος για τις Εφορίες των Εκπαιδευτηρίων και τις αρμοδιότητές τους. Επίσης, μεγάλο μέρος των εσόδων της προορίζεται για τη λειτουργία των Σχολών. Όλα αυτά οργανώνονται με βάση τις εγκυκλίους, τις οποίες εξέδωσε το Πατριαρχείο, το οποίο είχε τη γενική ευθύνη, τον έλεγχο και το συντονισμό της παιδείας στις Οθωμανοκρατούμενες περιοχές¹². Συνεπώς μιλούμε και πάλι για οργανωμένες κινήσεις, τις οποίες ακολουθούν όλες οι Ορθόδοξες Κοινότητες τη συγκεκριμένη περίοδο με σκοπό την αφύπνιση των υπόδουλων ακόμη πληθυσμών και την προαγωγή εθνικών συμφερόντων.

Τέλος, διαπιστώνεται ότι όλα τα Σώματα λογοδοτούν ενώπιον της Δημογεροντίας, η οποία κατέχει την υψηλότερη θέση μεταξύ των Σωμάτων και του Μητροπολίτου, οι οποίοι εκπροσωπούν την Κοινότητα ενώπιον των Συνταγματικών και Αυτοκρατορικών Αρχών.

Με την απελευθέρωση σταδιακά άλλαξε και το σύστημα διοίκησης της Κοινότητας Βεροίας. Αξίζει, όμως, να σημειωθεί ότι η Δημογεροντία σαν Σώμα συνέχισε να υπάρχει και να συνεδριάζει μέχρι και το έτος 1936¹³, οπότε και η τελευταία μαρτυρία για την ύπαρξή της¹⁴.

12 Από το 1860 κ.ε. ιδρύονται στην Κωνσταντινούπολη σύλλογοι με σκοπό τη διάδοση των γραμμάτων στους Ορθόδοξους λαούς της Ανατολής. Παραδείγματα αποτελούν το «Εκπαιδευτικό φροντιστήριο» και κυρίως ο Φιλολογικός Σύλλογος Κωνσταντινουπόλεως. Το στόχο τους επιτύχθηκαν με την ίδρυση νέων σχολείων, την ενίσχυση των παλιών, την ίδρυση βιβλιοθηκών με την ενεργό συμβολή του στη βελτίωση και αύξηση του διδακτικού προσωπικού και των μεθόδων και μέσων της διδασκαλίας. Βλ. Φούκης Χαράλαμπος, Κανονισμός της υπέρ της επαρχίας Φιλιππών της Ηπείρου Φιλεκαπαιδευτικής αδελφότητας «Η ΑΓΑΠΗ», εισήγηση στο 2ο Εκπαιδευτικό Συνέδριο «Γλώσσα, Σκέψη, και Πράξη στην Εκπαίδευση», 19 - 21 Οκτωβρίου 2007, Ιωάννινα.

13 Γ. Χιονίδη, «Τρεις Κανονισμοί...», ο.π., σ.121.

14 Ευχαρισίες οφείλονται στο Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Βεροίας και Ναούσης κ. Παντελεήμονα για την άδεια που μου παρείχε να ερευνήσω το αρχείο της Ιεράς Μητροπόλεως, κατά τη συγκέντρωση αρχειακού υλικού για την εκπόνηση διδακτορικής διατριβής και στον Αρχιμ. Αθηναγόρα Μπίρδα, υπεύθυνο του αρχείου της Ιεράς Μητροπόλεως.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1892-1911

Της Αναστασίας Γ. Ταναμπάση

Ιστορικού - Μέλους Δ.Σ. Ε.Μ.Ι.Π.Η.

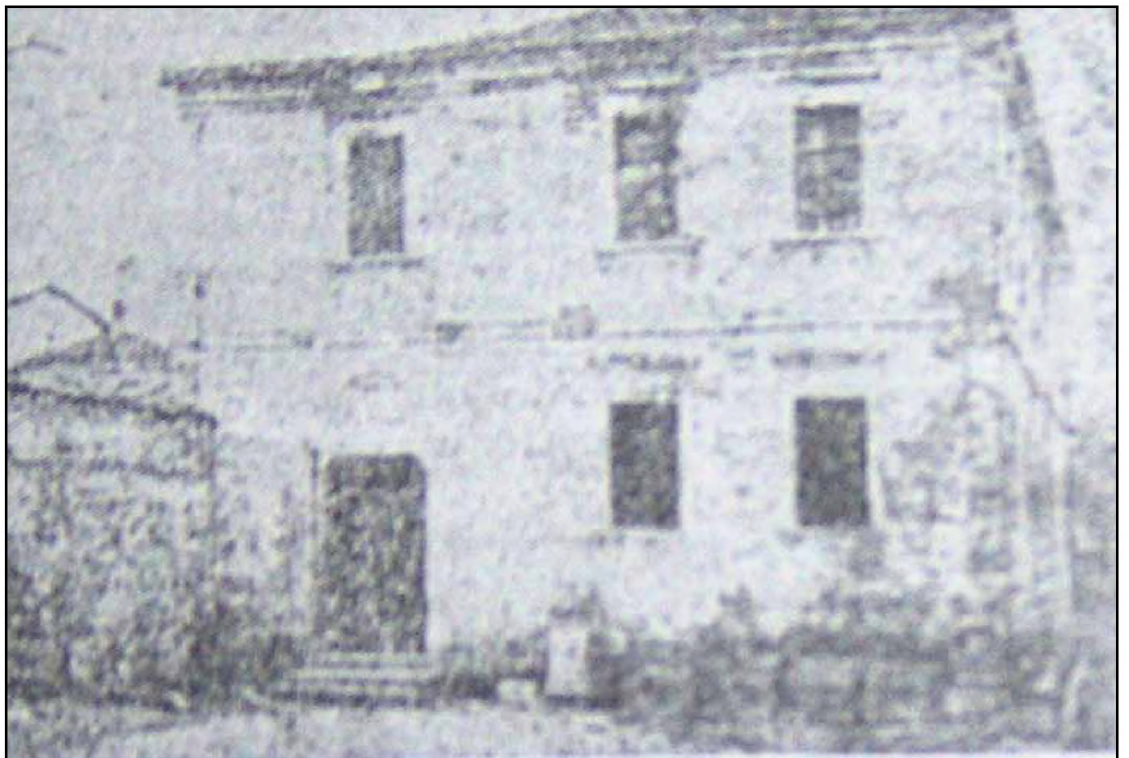
Σύντομη ιστορική αναδρομή

Από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα τα ελληνικά σχολεία της οθωμανικής αυτοκρατορίας παρουσίαζαν μία βαθμιαία αλλά σταθερή άνθηση. Στην κατεύθυνση αυτή οδήγησαν ιστορικές εξελίξεις, που επιβάλλονταν λόγω της ανάγκης της οθωμανικής εξουσίας να διοικήσει αποτελεσματικότερα αλλά και να εκσυγχρονίσει το παρηκμασμένο οθωμανικό κράτος. Στα πλαίσια αυτά πραγματοποιήθηκαν οι μεταρρυθμίσεις της περιόδου του Τανζιμάτ των ετών 1839-1862, με αποκορύφωμα τις μεταρρυθμίσεις του Χάττι Χουμαγιούν του 1856.

Οι συγκεκριμένες μεταρρυθμίσεις¹ συνέβαλαν στην ανάπτυξη της εκπαίδευσης και θα ήταν σκόπιμο να γίνει μια σύντομη αναφορά σε αυτές. Καταρχήν, η αναγνώριση του Πατριάρχη από το Χάττι Χουμαγιούν ως νομικού προσώπου με οικονομικές και διοικητικές αρμοδιότητες, η αναβάθμιση του ρόλου της Συνόδου και η κατάργηση των φόρων του Πατριαρχείου προς την Πύλη ευνόησαν την εκπαίδευση, που ήταν, άλλωστε, ενταγμένη στους κόλπους του Πατριαρχείου. Η ισότιμη ενσωμάτωση των μη μουσουλμανικών πληθυσμών στο οθωμανικό διοικητικό σύστημα και η δυνατότητά τους να εκπροσωπηθούν και από λαϊκούς στο επίπεδο κοινοτικής αυτοδιοίκησης ήταν άλλη μία σημαντική μεταρρύθμιση. Υποβοήθησε την προσπάθεια των μη μουσουλμανικών πληθυσμών, που ήταν Οθωμανοί υπήκοοι, να ενισχύσουν τη δική τους παιδεία.

Το Χάττι Χουμαγιούν² πέρα από τις εγγυήσεις που έδινε σε όλους τους Οθωμανούς υπηκόους, μουσουλμάνους και μη, για ίσα δικαιώματα, τους παρείχε τη δυνατότητα να ιδρύσουν σχολεία, ναούς και άλλα εθνικά κτίρια. Με το συγκεκριμένο χάρτη διαμορφωνόταν ένα θεσμικό πλαίσιο εκπαίδευσης³, που καθιστούσε το Οικουμενικό Πατριαρχείο

χειίο εποπτεύουσα αρχή των σχολείων μαζί με την Πύλη και τις επαρχιακές και κοινοτικές αρχές. Το Πατριαρχείο θα έλεγχε τον εκπαιδευτικό μηχανισμό μέσω της Συνόδου των Μητροπολιτών και του Διαρκούς Μικτού Συμβουλίου. Σε επαρχιακό επίπεδο αρμόδια ήταν τα Μικτά Εκκλησιαστικά Συμβούλια και οι Εκπαιδευτικές Επιτροπές, ενώ σε

Το «Μελέτειο» παρθεναγωγείο της Βέροιας
(το σημερινό «Μελέτειο - 2ο Δημοτικό Σχολείο»)

επίπεδο κοινότητας αρμόδιοι ήταν ο Μητροπολίτης και η Εφορεία.

Η σχολική Εφορεία της Βέροιας

Υπεύθυνοι για τη διοίκηση των ελληνικών σχολείων ήταν οι έγκριτοι κάτοικοι των πόλεων, που αναλάμβαναν την οικονομική διαχείριση των σχολείων, τη στελέχωσή τους με διδακτικό προσωπικό, τη συνεργασία των Εφόρων με το Σχολάρχη, με απώτερο -πάντα- σκοπό την εύρυθμη λειτουργία των σχολείων. Σε γενικές γραμμές, Επιτρόπους ή Εφόρους ως όργανα διοίκησης και εποπτείας σχολείων

1 Βούρη, Σ. (2000). «Η εκπαίδευση στη Μακεδονία». *Ιστορικά-Ελευθεροτυπία*, τ. 59, σσ. 30-32.

2 Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2001). *Η Εκπαίδευση στη Δυτική και Βόρεια Μακεδονία 1840-1914. Από τα Αρχεία των Μητροπόλεων Σερβίων-Κοζάνης, Σισανίου, Καστοριάς, Μογλενών, Πελαγονίας, Πρεσπών και Αχριδών*. Θεσσαλονίκη: Ηρόδοτος, σ. 73-82.

3 Το θεσμικό πλαίσιο της εκπαίδευσης αποσαφηνίστηκε το 1860 με την

ψήφιση των «Γενικών Κανονισμών περί διευθέτησεως των εκκλησιαστικών και εθνικών πραγμάτων των ορθοδόξων Χριστιανών, υπηκόων της Αυτού Μεγαλειότητος του Σουλτάνου» και με την έκδοση το 1902 του «Θεμελιαδούς Κανονισμού της εκλογής και των καθηκόντων των εν κλίματι του Οικουμενικού Θρόνου ενοριακών, κοινοτικών και επαρχιακών αρχών». Βλ. Ηλιάδου-Τάχου (2001), *ό.π.π.*, σσ. 76, 77.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

εντοπίζει κανείς σε σχολές των ανεπτυγμένων αστικών κέντρων από το 18^ο αιώνα.

Η πρώτη σωζόμενη γραπτή πηγή για τη διοίκηση των ελληνικών σχολείων της Βέροιας είναι το *Πρακτικό ιδρύσεως του Αλληλοδιδασκτικού σχολείου του έτους 1849*⁴. Σε αυτό υπάρχουν οι υπογραφές των προκρίτων της πόλης της Βέροιας, των Εφόρων των σχολείων και των Επιτρόπων των εκκλησιών. Παράλληλα, σε Κώδικα της εκκλησίας του Αγίου Αντωνίου Βέροιας με τίτλο *Ταμείον 1873* οι Έφοροι των σχολείων της Βέροιας ήταν οι επίτροποι της προαναφερθείσας εκκλησίας⁵. Όπως αναφέρει ο Π. Δ. Πυρινός, κάτι τέτοιο δεν είχε ξανασυμβεί στο παρελθόν.

Οι σχετικές με τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες των Εφόρων διατάξεις των Κανονισμών της Κοινότητας της Βέροιας, τόσο του 1892 όσο και του 1903, είναι πολύ διαφωτιστικές ως προς τον τρόπο εποπτείας και διοίκησης των σχολείων της Βέροιας⁶. Σύμφωνα με τον Κοινοτικό Κανονισμό του 1892, οι 3 Έφοροι εκλέγονταν από την 24μελή Αντιπροσωπεία της πόλης. Αντίθετα, ο Κανονισμός του 1903 προβλέπει την αύξηση των εφόρων σε 4 και την εκλογή τους από τη Δημογεροντία, τη Διευθύνουσα Επιτροπή και το Μητροπολίτη⁷. Προϋπόθεση για την ανάδειξη κάποιων πολιτών ως μελών της Εφορείας ήταν να είναι χριστιανοί ορθόδοξοι, οθωμανοί υπήκοοι, άνω των 25 ετών και μόνιμα εγκατεστημένοι στη Βέροια.

Πρόεδρος της σχολικής Εφορείας Βέροιας ήταν ο εκάστοτε Μητροπολίτης. Κατά την περίοδο 1892-1911 διατέλεσαντες Μητροπολίτες υπήρξαν οι Κοσμάς Ευμορφόπουλος, Κωνστάντιος Ισαακίδης, Απόστολος Χριστοδούλου, Λουκάς και Καλλίνικος Δελικάνης. Τα υπόλοιπα μέλη της σχολικής Εφορείας απαρτιζόνταν από τον Αντιπρόεδρο, το Γραμματέα και τον Ταμία. Η ανάθεση των διαφόρων ρόλων των Εφόρων γινόταν είτε μετά από συνεννόηση είτε

μετά από διενέργεια εσωτερικών εκλογών, ενώ ο Μητροπολίτης τους έστελνε τα σχετικά πιττάκια, επικυρώνοντας με αυτόν τον τρόπο την εκλογή τους⁸. Περιπτώσεις θανάτου, παραίτησης, αποδοκιμασίας στο πρόσωπο ενός εφόρου ή ακόμα και παύσης τους οδηγούσαν σε αντικαταστάσεις από την Αντιπροσωπεία ή τη Δημογεροντία. Μόνο σε περιπτώσεις γενικών αποχωρήσεων η Αντιπροσωπεία διεξήγαγε επαναληπτική ψηφοφορία για την ανάδειξη νέων Εφόρων.

Σύμφωνα με τους Κοινοτικούς Κανονισμούς, η Εφορεία έπρεπε να συνεδριάζει κάθε βδομάδα ή και σε έκτακτες περιπτώσεις. Η συχνότητα, βέβαια, των συνεδριών εξαρτιόταν κυρίως από τη δραστηριότητα και το ενδιαφέρον των Εφόρων αλλά και από την προσωπικότητα του εκάστοτε Μητροπολίτη. Όποτε υπήρχε απαρτία, η πλειοψηφία έπαιρνε αποφάσεις για ποικίλα ζητήματα.

Τα καθήκοντα, που αναλάμβαναν, σχετιζόνταν με την οικονομική διαχείριση των σχολείων, τη σύνταξη των σχολικών κανονισμών, την ίδρυση νέων σχολείων, την εποπτεία του εκπαιδευτικού προσωπικού, τον καθαρισμό των σχολικών προγραμμάτων και την επιλογή της διδασκτέας ύλης. Στις περισσότερες, βέβαια, συνεδρίες της σχολικής Εφορείας της Βέροιας, με βάση τα πρακτικά των ετών 1892-1911, το ζήτημα που απασχολούσε περισσότερο τους Εφόρους ήταν οι προσλήψεις

ή παύσεις του διδακτικού προσωπικού.

Το άτομο, που είχε επιφορτισθεί με την τήρηση βιβλίων αριθμημένων και σφραγισμένων με τη σφραγίδα της Μητρόπολης Βέροιας, ήταν ο ταμίας της Εφορείας⁹ και στο τέλος κάθε σχολικής χρονιάς υπέβαλε τα βιβλία της Εφορείας είτε στην Αντιπροσωπεία (σύμφωνα με τον Κοινοτικό Κανονισμό του 1892) είτε στη Δημογεροντία (σύμφωνα με τον Κοινοτικό Κανονισμό του 1903), ώστε να ελεγχθεί η οικονομική διαχείριση.

Σε γενικές γραμμές, ο ρόλος της σχολικής Εφορείας της Βέροιας στην εκπαιδευτική κίνηση της πόλης υπήρξε καθοριστικός. Λειτουργούσε ως ένας μηχανισμός αυτοδιοίκησης των σχολείων. Η αυτονομία αυτή, βέβαια, πολλές φορές περιοριζόταν λόγω της αυξημένης παρεμβατικότητας του εκάστοτε Μητροπολίτη, που διατελούσε πρόεδρος της.

8 Μπέτσας, Ι.Σ. (1997). *Ο θεσμός των σχολικών εφορειών στο πλαίσιο της εξέλιξης του κοινοτισμού κατά την ύστερη περίοδο της Οθωμανικής κυριαρχίας: Το παράδειγμα των κοινοτήτων της Μακεδονίας*. Μεταπτυχιακή εργασία. Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ., σσ. 82, 83.

9 Παπαστάθης, ό.π.π., σ. 218, 227.

Το παλιό Ελληνικό Γυμνάσιο (1908 - 1996)
(σήμερα, είναι το Δημαρχείο της Βέροιας)

4 Χιονίδης, Γ.Χ. (1991). *Πληροφορίες για την ορθόδοξη ελληνική κοινότητα της Βέροιας στα χρόνια της τουρκοκρατίας*. Ανάπτυξη. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης, σσ. 298, 299.

5 Πυρινός, Π.Δ. (2009). *Βεροιώτικα σημειώματα. Εκκλησιαστικά, ιστορικά, εκπαιδευτικά, προσωπογραφικά κ. ά.* Βέροια: Βιβλιοπωλείο Πυρινός, σ. 25.

6 Παπαστάθης, Χ. (1984). *Οι Κανονισμοί των Ορθόδοξων Ελληνικών Κοινοτήτων του Οθωμανικού Κράτους και της Διασποράς*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη, σσ. 218-220, 227, 228.

7 Μόνο κατά το σχολικό έτος 1885-1886, οι έφοροι εκλέχτηκαν από τη γενική συνέλευση των Βεροϊέων. Το πρακτικό, μάλιστα, φέρει τις υπογραφές 21 πολιτών. Βλ. Πυρινός, Π. Δ. (1983). *Η συμβολή της Μητροπόλεως Βέροιας στην παιδεία κατά τον 19^ο αιώνα*. Θεσσαλονίκη: Δημοσιεύματα Ιεράς Μητροπόλεως Βεροίας και Ναούσης, σ. 40.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

ΟΙ ΔΗΜΑΡΧΟΙ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ 1912-2010

Του Δημητρίου Ιορδ. Καρασάββα

Δημοσιογράφου - Ερευνητή

Το 2008, ο Δήμος Βέροιας συμπλήρωσε 90 Χρόνια Διοικητικής Λειτουργίας και με αφορμή αυτήν την Επέτειο διοργανώθηκαν στην πόλη, εκ μέρους του Δήμου, Εορταστικές Εκδηλώσεις (14 Οκτωβρίου έως 14 Νοεμβρίου 2009).

Ανήμερα της Επετείου της Απελευθέρωσης της Βέροιας από τους Τούρκους (16 Οκτωβρίου 1912), διοργανώθηκε στον Χώρο Τεχνών Αφιερωματική Εκδήλωση (16.10.2009), για να Τιμηθούν τα 90 Χρόνια του Δήμου μας, από την σημερινή Δημοτική Αρχή (Δήμαρχος Χαρίκλεια Ουσουλτζόγλου – Γεωργιάδη). Η Δημοτική Αρχή, θέλοντας να Τιμήσει Όλους τους διατελέσαντες Δημάρχους, Αιρετούς και Διορισμένους, θεωρώντας προφανώς ότι όσοι κάθισαν στον Δημαρχιακό Θώκο της Πόλης μας, Υπηρετήσαν από την Θέση του Δημάρχου, τον Δήμο και τους Δημότες, προσκάλεσε στην συγκεκριμένη εκδήλωση, όλους όσους ζουν αλλά και τους απογόνους εκείνων που απεβίωσαν, για να τους επιδώσει τιμητικά «Ενθύμιον Θητείας». Τούτο έγινε αφορμή να προκληθούν ποικίλες αντιδράσεις, από διάφορους πολιτικούς χώρους αλλά και μεμονωμένα άτομα, αλλά που γενικώς κατεγράφη ως μία Πράξη, πρωτίστως, Πολιτικού Θάρρους, και Ευγένειας, βεβαίως, που συνάδει μ' αυτό που αποκαλούμε «Πολιτικός Πολιτισμός». Συνάμα, εκείνες τις μέρες, στον τοπικό Τύπο υπήρξε – εξ' αφορμής των παραπάνω αντιδράσεων – μαζί με τα διάφορα σχόλια και μία καταγραφή Όλων των Δημάρχων της Βέροιας, από την Απελευθέρωσή της (1912) έως τις μέρες μας (1).

Πριν περάσουμε στην Καταγραφή των Ονομάτων Όλων των διατελεσάντων Δημάρχων, πρέπει να αναφερθεί ότι ο «Δήμος Βεροίας» δημιουργήθηκε με Βασιλικό Διάταγμα το 1918 (2). Να θυμίσουμε επίσης, ότι η Βέροια εκείνη την περίοδο υπάγεται διοικητικά στην «Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης – Πέλλης».

Το Βασιλικό Διάταγμα «Περί Συστάσεως Δήμων εν ταις Νέαις Χώραις», υπογράφεται από τον (τότε) Βασιλιά των Ελλήνων Αλέξανδρο και τον (τότε) Υπουργό των Εσωτερικών (Βεροιώτη στην καταγωγή) Κ. Δ. Ρακτιβάν (Κυβέρνηση Φιλελευθέρων Ελευθερίου Βενιζέλου, 14.06.1917 - 4.11.1920), με ημερομηνία (Εν Αθήναις τη) 3 Μαΐου 1918.

Στο συγκεκριμένο Βασιλικό Διάταγμα, αναφέρονται τα κάτωθι:

“2. Η πόλις Βεροίας, έχουσα άνω των 10.000 κατοίκων υπό το όνομα «δήμος Βεροίας».

Προς τον δήμον Βεροίας ενούνται και οι συνοικισμοί «Ξηρολίβαδον», «Τεραμώνιον», «Τουρκοχώρον», «Ράχωβα», «Μέτσο», «Μαρούσια», «Άνω Σέλι», «Κάτω Σέλι», «Καστανιά», «Μπρανιάτι», και «Κάτω Λουζίτσα».”.

Επίσης, να αναφερθεί ότι, το 1928, η «Επαρχία Βεροίας του Νομού Θεσσαλονίκης», μετονομάσθη με το Διάταγμα της 1.12.1928, σε «Επαρχία Ημαθίας» (3), (επίσης επί Κυβερνήσεως Φιλελευθέρων, Ελευθερίου Βενιζέλου, 04.07.1928 – 26.05.1932).

Πρωτεύουσα της Ημαθίας η Βέροια έγινε το 1946, όταν με τον Αναγκαστικό Νόμο 903/5.2.1946, ορίσθηκε «ως Έδρα του Νομού Ημαθίας» (4), (επί Κυβερνήσεως Θεμιστοκλή Σοφούλη, 22.11.1945 – 04.04.1946).

Μία πρώτη Καταγραφή των Δημάρχων της Βέροιας, οφείλουμε στον αείμνηστο Στέφανο Εμ. Ζάχου, ο οποίος στο Βιβλίο του, οι «Αναμνήσεις ενός Βεροιώτη» (1979), σε ξεχωριστό κεφάλαιο αναφέρεται σε 23 (αριθμημένες) περιπτώσεις Δημάρχων, Αιρετών και Διορισμένων (όχι όμως και Αναπληρωτών), από το 1912 έως και το 1979 (5). Να υπενθυμίσουμε ότι ο Στέφανος Εμ. Ζάχου, υπηρέτησε επί σειρά ετών, ως Υπηρεσιακός Παράγωγος, στο Πρωτοδικείο Βέροιας, θεωρώντας την καταγραφή του ως ασφαλής και άξια μνείας.

Ομοίως, θα πρέπει να εμπιστευτούμε το Αρχείο του Δήμου Βέροιας, από το 1946 και μετά, αφού ως γνωστόν στην διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής τα Αρχεία του Δήμου είχαν καταστραφεί από πυρκαγιά – (6), καθώς και σχετικά στοιχεία Επιστημονικού Συνεργάτη της Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Ημαθίας (7).

Σε ό,τι αφορά τις περιπτώσεις των Διορισμένων Δημάρχων, υπενθυμίζεται ότι αυτές υπήρξαν σε περιόδους ταραχώδεις και πολιτικής εκτροπής, που προκλήθηκαν από τα κατά καιρούς Πολεμικά Γεγονότα, τα Στρατιωτικά Κινήματα, την Δικτατορία Μεταξά, την Γερμανική Κατοχή, τον Εμφύλιο Πόλεμο, την Δικτατορία

των Συνταγματαρχών.

Στην καταγραφή που ακολουθεί, για τους Δημάρχους μέχρι και την Απελευθέρωση από τους Γερμανούς, εμπιστευόμαστε τα στοιχεία του Στέφανου Εμ. Ζάχου, ενώ από το 1946 και μετά, το Αρχείο του Δήμου Βέροιας, και τα στοιχεία του προαναφερθέντος Επιστημονικού Συνεργάτη της ΤΕΔΚ Ν. Ημαθίας (ιδιαίτερα μετά το 1945).

Οι Δήμαρχοι Βέροιας από το 1912 έως τις μέρες μας είναι οι ακόλουθοι:

1. Χαλήλ Αλή Βέης: Τούρκος Βεροιώτης, από το 1912 έως τον Αύγουστο του 1916, οπότε και παύτηκε από την Επαναστατική Επιτροπή Βέροιας της «Εθνικής Άμυνας». – Η επιλογή ενός Τούρκου Πολίτη της Βέροιας, ως Δημάρχου, πρέπει να υπαγορευθήκε από λόγους ανάγκης της περιόδου εκείνης, ενώ παράλληλα θα πρέπει να επισημανθεί ότι θα έχαιρε προφανώς και της εμπιστοσύνης του συνόλου του πληθυσμού της πόλης. Η παύση του Χαλήλ Αλή Βέη, από την θέση του Δημάρχου, έχει σχέση με τις πολιτικές εξελίξεις, που ακολούθησαν την Διένεξη Ελ. Βενιζέλου και Βασιλέως Κωνσταντίνου, αναφορικά με την θέση της Ελλάδας κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, και είχε ως αποτέλεσμα την δημιουργία του «Κράτους της Θεσσαλονίκης», από τον Ελ. Βενιζέλο, που συντάχθηκε στο πλευρό των Συμμάχων κι εναντίον της Γερμανίας. Αυτήν την περίοδο, που ονομάστηκε «Εθνικός Διχασμός», η Βέροια, ανήκε στο «Κράτος της Θεσσαλονίκης», γι' αυτό και η «Εθνική Άμυνα», φρόντισε να τοποθετήσει δικούς της ανθρώπους σε θεσμικές θέσεις. Η Επαναστατική Επιτροπή Βεροίας της «Εθνικής Άμυνας», που έπαυσε τον Χαλήλ Αλή Βέη, αποτελούνταν από τους: Φ. Κατσαμπή, Ιω. Μάρκου, Ιω. Χρυσόχου, Ν. Αντωνιάδη, Π. Μπατραλέξη, Γ. Βούρο, Μοίραρχο του Ταγματάρχη Πεζικού Κ. Μπαρτζώκα, που ήταν και επικεφαλής της Επαναστατικής Επιτροπής.

2. Αντώνιος Σμυρλής: 1916-1918, διά Διορισμού. Λόγω τοπικών αντιθέσεων αντικαταστάθηκε. – Προφανώς ο Αντ. Σμυρλής είχε την πολιτική υποστήριξη της «Εθνικής Άμυνας» και ήταν επιλογή της Επαναστατικής Επιτροπής Βεροίας.

3. Νικόλαος Αντωνιάδης: 1919-1920, διά Διορισμού. – Ο Ν. Αντωνιάδης, είχε αρχικά την υποστήριξη της «Εθνικής Άμυνας» και κατόπιν της Κυβέρνησης των Φιλελευθέρων του Ελ. Βενιζέλου, που μετά από μια ταραχώδη περίοδο («Εθνικός Διχασμός»), ανέλαβαν και πάλι την διακυβέρνηση της Χώρας (14.06.1917 έως 04.11.1920), (8).

4. Χαλήλ Αλή Βέης: 1920-1922, διά Διορισμού, μετά την επιτυχία του Λαϊκού Κόμματος στις Εκλογές του 1920. – Ο Τούρκος Βεροιώτης Χαλήλ Αλή Βέης, αναλαμβάνει εκ νέου καθήκοντα Δημάρχου μετά την ήττα των Φιλελευθέρων [Διαδοχικές Κυβερνήσεις των Δημητρίου Ράλλη (04.11.1920 – 24.01.1921), Νικολάου Καλογερόπουλου (24.01.1921 – 26.03.1921), Δημητρίου Γούναρη (26.03.1921 – 03.05.1922), Νικολάου Στράτου (03.05.1922 – 09.05.1922), Πέτρου Πρωτοπαπαδάκη (09.05.1922 – 28.08.1922), Νικολάου Τριανταφυλλάκου (28.08.1922 – 16.09.1922), Αναστασίου Χαραλάμπη (16.09.1922 – 17.09.1922)]. Τον Σεπτέμβριο του 1922, επαύθη από το Κίνημα του Ν. Πλαστήρα. – Το Κίνημα του «Μαύρου Καβαλάρη» ήταν απόρροια των ραγδαίων εξελίξεων που ακολούθησαν την Μικρασιατική Καταστροφή.

5. Νικόλαος Αντωνιάδης: Από Οκτώβριο 1922 έως 1923, διά Διορισμού. – Ο Ν. Αντωνιάδης ανέλαβε εκ νέου καθήκοντα Δημάρχου και η θητεία του σενέπεσε με τις Κυβερνήσεις Σωτηρίου Κροκιά (17.09.1922 – 14.11.1922) και Στυλιανού Γονατά (14.11.1922 – 11.01.1924).

6. Βασίλειος Γούναρης: 1923, διά Διορισμού. – Η Θητεία του Β. Γούναρη συνέπεσε με την Κυβέρνηση Στ. Γονατά (14.11.1922 – 11.01.1924).

7. Ιωάννης Μάρκου: 1924, διά Διορισμού. Αιρετός 1925-1929. – Ο Ιω. Μάρκου ανέλαβε καθήκοντα Δημάρχου, αρχικά με την επάνοδο του Ελευθερίου Βενιζέλου, ως Προέδρου της Εθνοσυνέλευσης (11.01.1924 – 06.02.1924), κι ακολούθως ως Αιρετός. Η νέα Θητεία του συνέπεσε με τις Κυβερνήσεις Γεωργίου Καφαντάρη (06.02.1924 – 12.03.1924), Αλεξάνδρου Παπαναστασίου (12.03.1924 – 25.07.1924), Θεμιστοκλή Σοφούλη (25.07.1924 – 07.10.1924), Ανδρέα Μιχαλακόπουλου (07.10.1924 – 26.06.1925), Θεοδώρου Πάγκαλου (26.06.1925 – 19.07.1926 Δικτατορία), Αθανασίου Ευταξία (19.07.1926 – 22.08.1926), Γεωργίου Κονδύλη (26.08.1926 – 04.12.1926). Αλεξάνδρου Ζαΐμη (04.12.1926 – 04.07.1928), και Ελ. Βενιζέλου (04.07.1928 – 26.05.1932). Ο Ιω. Μάρκου

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Χαλil Αλή Βέης:
Ο Πρώτος Δήμαρχος
της Βέρροιας, μετά την
Απελευθέρωσή της το 1912

Ιωάννης Μάρκου:
Ο Πρώτος Αιρετός
Δήμαρχος της Βέρροιας
(1925-1929)

Ευθύμιος Τζελέπουλου:
Ο Πρώτος Δήμαρχος της Βέρροιας,
μετά την Αποκατάσταση της
Δημοκρατίας το 1974

Ανδρέας Βλαζάκης:
Ο μακροβιότερος Δήμαρχος
της Βέρροιας, με τις τρεις
συνεχόμενες Θητείες του

**Χαρούλα
Ουσουλιτζόγλου-Γεωργιάδη:**
Πρώτη Γυναίκα Δήμαρχος
της Βέρροιας

είναι ο Πρώτος Αιρετός Δήμαρχος Βερροίας.

8. Αντώνιος Πρωτοψάλτου: 1930-1938, Αιρετός. Επί dietia παρέμεινε στην θέση του και με το Καθεστώς της 4^{ης} Αυγούστου, Ιωάννη Μεταξά, οπότε και επαύθη. – Στην ουσία πρόκειται για δύο Θητείες, αφού το 1934 έγιναν Δημοτικές Εκλογές. Οι Θητείες του Αντ. Πρωτοψάλτου συνέπεσαν με τις Κυβερνήσεις Αλεξάνδρου Παπαναστασίου (26.05.1932 – 05.06.1932), Ελ. Βενιζέλου (05.06.1932 – 04.11.1932), Παναγή Τσαλδάρη (04.11.1932 – 16.01.1933), Ελ. Βενιζέλου (16.01.1933 – 06.03.1933), Αλεξάνδρου Οθωναίου (06.03.1933 – 10.03.1933), Παναγή Τσαλδάρη (10.03.1933 – 10.10.1935), Γεωργίου Κονδύλη (10.10.1935 – 30.11.1935). Προηγήθηκε Κίνημα Βενιζελικών Στρατιωτικών και ακολούθησε το ΑντιΚίνημα του Γ. Κονδύλη. Επάνοδος του Βασιλέως Γεωργίου Β', Κωνσταντίνου Δεμερτζή (30.11.1935 – 13.04.1936), και Ιωάννη Μεταξά (13.04.1936 – 29.01.1941. Δικτατορία 4^{ης} Αυγούστου).

9. Μενέλαος Χατζηνικολάκης: 1939 (επί εξάμηνο), διά Διορισμού. – Η Θητεία του Μεν. Χατζηνικολάκη συνέπεσε με το Καθεστώς της «4^{ης} Αυγούστου» του Ιω. Μεταξά.

10. Γεώργιος Γουδής: 1939-1940, διά Διορισμού. Στρατεύθηκε στον Πόλεμο του 1940 και αντικαταστάθηκε. – Η Θητεία του Γ. Γουδή συνέπεσε με το Καθεστώς της «4^{ης} Αυγούστου» του Ιω. Μεταξά.

11. Μιχαήλ Χατζημιχάλης: Από Νοέμβριο 1940 έως την είσοδο των Γερμανικών Στρατευμάτων, διά Διορισμού. – Η Θητεία του Μ. Χατζημιχάλη συνέπεσε με το Καθεστώς της «4^{ης} Αυγούστου» του Ιω. Μεταξά, και του διαδόχου του Αλεξάνδρου Κορυζή (29.01.1941 – 18.04.1941). ΕλληνοΙταλικός Πόλεμος, Εισβολή των Γερμανών.

12. Προκόπης Καμπιτόγλου: Επί Γερμανικής Κατοχής έως την Απελευθέρωση τον Οκτώβριο 1944, διά Διορισμού. – Ο Προκ. Καμπιτόγλου, διορίστηκε από τις Γερμανικές Αρχές Κατοχής.

13. Κωνσταντίνος Ιωσηφίδης: 1944, επί «ΕΑΜοκρατίας», διά Διορισμού. – Ο όρος «ΕΑΜοκρατία» (που χρησιμοποιεί ο Στεφ. Εμ. Ζάχος) είναι αδόκιμος ιστορικά. Το σωστό είναι να λέγεται ότι ο Κ. Ιωσηφίδης, διορίστηκε από τις Απελευθερωτικές Δυνάμεις του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ. Ταυτόχρονα, εκείνη την περίοδο, και μετά την αποχώρηση των Γερμανικών Στρατευμάτων, επιστρέφει στην Αθήνα (18.10.1944), από το Κάιρο, η Εξόριστη Ελληνική Κυβέρνηση υπό τον Γεώργιο Παπανδρέου (η Θητεία του οποίου διαρκεί από 26.04.1944 έως 03.01.1945). Στο ενδιάμεσο αυτό διάστημα, και μετά την έλευση του Γ. Παπανδρέου, έχουμε την παραίτηση έξι Μελών της Κυβέρνησής του που ανήκαν στο ΕΑΜ (02.12.1944) και στην συνέχεια τα «Δεκεμβριανά». Έτσι, η Θητεία του Κ. Ιωσηφίδη, διαρκεί από της Απελευθερώσεως από τους Γερμανούς (Οκτώβριος 1944) μέχρι της «Συμφωνίας της Βάρκιζας» (μέσα Φεβρουαρίου 1945), επί Κυβερνήσεως Νικολάου Πλαστήρα (03.01.1945 – 08.04.1945).

14. Αλέξανδρος Καραποστολάκης: 1945, διά Διορισμού. – Η Θητεία του Αλ. Καραποστολάκη, συμπίπτει με τις διαδοχικές Κυβερνήσεις των Νικολάου Πλαστήρα (03.01.1945 – 08.04.1945), Πέτρου Βούλγαρη (08.04.1945 – 17.10.1945), Αρχιεπισκόπου Δαμασκηνού (17.10.1945 – 01.11.1945), Παναγιώτη Κανελλόπουλου (01.11.1945 – 22.11.1945) και Θεμιστοκλή Σοφούλη (22.11.1945 – 04.04.1946).

15. Μιχαήλ Γεωργιάδης: 1946 (Α' Εξάμηνο), διά Διορισμού. – Η Θητεία του Μ. Γεωργιάδη, συμπίπτει με τις Κυβερνήσεις Θεμιστοκλή Σοφούλη (22.11.1945 – 04.04.1946), Παναγιώτη Πουλίτσα (04.04.1946 – 18.04.1946) και Κωνσταντίνου Τσαλδάρη (18.04.1946 – 24.01.1947).

16. Στέφανος Τσιράκογλου: 1946 (Β' Εξάμηνο), και 1947, διά

Διορισμού. – Η Θητεία του Στεφ. Τσιράκογλου, συμπίπτει με τις Κυβερνήσεις Κωνσταντίνου Τσαλδάρη (18.04.1946 – 24.01.1947), Δημητρίου Μαξίμου (24.01.1947 – 29.08.1947), Κωνσταντίνου Τσαλδάρη (29.08.1947 – 07.09.1947) και Θεμιστοκλή Σοφούλη (07.09.1947 – 24.06.1949). Έχει αρχίσει ήδη ο Εμφύλιος Πόλεμος.

17. Αντώνιος Κεμιτζές: Ιανουάριος και Φεβρουάριος 1948, Δημαρχών. Από Φεβρουάριο έως Ιούλιο 1948, Δήμαρχος. – Η Θητεία του Αντ. Κεμιτζέ, σύμφωνα με το Αρχείο Δήμου Βερροίας, αναλύεται ως εξής : 01.01.1948 – 18.02.1948 Δημαρχών, 18.02.1948 – 28.07.1948 Δήμαρχος. Η Δημαρχία του Αντ. Κεμιτζέ συμπίπτει με την Κυβέρνηση Θεμιστοκλή Σοφούλη (07.09.1947 – 24.06.1949).

18. Στέφανος Τσιράκογλου : 1948-1949. – Η Θητεία του Στεφ. Τσιράκογλου, σύμφωνα με το Αρχείο Δήμου Βερροίας, διαρκεί έως τις 16.09.1949, και συμπίπτει με τις Κυβερνήσεις Θεμιστοκλή Σοφούλη (07.09.1947 – 24.06.1949) και Αλεξάνδρου Διομηδή (30.06.1949 – 06.01.1950).

19. Αναστάσιος Καρατζόγλου: 1949-1950, διά Διορισμού. – Η Θητεία του Αναστ. Καρατζόγλου, σύμφωνα με το Αρχείο Δήμου Βερροίας, αναλύεται ως εξής : Δήμαρχος από 16.09.1949 και Δημαρχών από 04.01.1950 έως 09.08.1950. Η Δημαρχία Αναστ. Καρατζόγλου συμπίπτει με τις Κυβερνήσεις Αλεξάνδρου Διομηδή (30.06.1949 – 06.01.1950), Ιωάννη Θεοτόκη (06.01.1950 – 23.03.1950), Σοφοκλή Βενιζέλου (23.03.1950 – 15.04.1950) και Νικολάου Πλαστήρα (15.04.1950 – 21.08.1950).

20. Γεώργιος Δημόπουλος: 1950-1951, διά Διορισμού. – Η Θητεία του Γ. Δημόπουλου, σύμφωνα με το Αρχείο Δήμου Βερροίας, αναλύεται ως εξής : Δήμαρχος αρχικά από 25.08.1950, και πάλι Δήμαρχος από 24.01.1951. Το ίδιο διάστημα (πάντα κατά το Αρχείο Δήμου Βερροίας), χρέη Αναπληρωτή Δημάρχου Βερροίας εκτελεί ο Μιχάλης Χασιώτης (από 24.01.1951 έως 16.06.1951). Η Δημαρχία του Γ. Δημόπουλου συμπίπτει με τις Κυβερνήσεις Νικολάου Πλαστήρα (15.04.1950 – 21.08.1950) και Σοφοκλή Βενιζέλου (21.08.1950 – 27.10.1951).

21. Αναστάσιος Καρατζόγλου: [Εκλογές 15.4.1951]. 1951-1954. Αιρετός. – Η Δημαρχία Αναστ. Καρατζόγλου, συμπίπτει με τις Κυβερνήσεις Σοφοκλή Βενιζέλου (21.08.1950 – 27.10.1951), Νικολάου Πλαστήρα (27.10.1951 – 11.10.1952), Δημητρίου Κιουσόπουλου (11.10.1952 – 19.11.1952) και Αλεξάνδρου Παπάγου (19.11.1952 – 04.10.1955).

22. Αντώνιος Κεμιτζές: Έως 3.5.1954, Δημαρχών. Ακολούθως 1954-1964, Αιρετός. – Η Θητεία του Αντ. Κεμιτζέ, σύμφωνα με το Αρχείο Δήμου Βερροίας, αναλύεται ως εξής : Δημαρχών έως 03.05.1954, Δήμαρχος από 03.05.1954. Σύμφωνα με το Αρχείο Δήμου Βερροίας, από 03.05.1954 την θέση του Δημάρχου καταλαμβάνει ο Θ. Τριανταφυλλίδης (ως Αναπληρωτής;). Στο Αρχείο Δήμου Βερροίας, ο Αντ. Κεμιτζές καταγράφεται ως Δήμαρχος κατά τα έτη: 1954 – 1955 – 1956 – 1957 – 1958 – 1959. Στις 05.04.1959, μεσολαβούν Δημοτικές Εκλογές τις οποίες κερδίζει ο Αντ. Κεμιτζές και η Θητεία του συνεχίζεται από το 1959 έως το 1964. Η Δημαρχία του Αντ. Κεμιτζέ, συμπίπτει με τις Κυβερνήσεις Αλεξάνδρου Παπάγου (19.11.1952 – 04.10.1955), Κωνσταντίνου Καραμανλή (06.10.1955 – 05.03.1958), Κωνσταντίνου Γεωργακόπουλου (05.03.1958 – 17.05.1958), Κωνσταντίνου Καραμανλή (17.05.1958 – 20.09.1961), Κωνσταντίνου Δόβα (20.09.1961 – 04.11.1961), Κωνσταντίνου Καραμανλή (04.11.1961 – 19.06.1963), Παναγιώτη Πιτινέλη (19.6.1963 – 28.09.1963), Στυλιανού Μαυρομιχάλη (28.09.1963 – 08.11.1963), Γεωργίου Παπανδρέου (08.11.1963 – 31.12.1963), Ιωάννη

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Παρασκευόπουλου (31.12.1963 – 19.02.1964) και Γεωργίου Παπανδρέου (19.02.1964 – 15.07.1965).

23. Ευθύμιος Τσελέπογλου: [Εκλογές 5.7.1964]. 1964 έως Απρίλιο 1967, Αιρετός. Επαύθη από το Στρατιωτικό Καθεστώς της 21^{ης} Απριλίου. – Η Δημαρχία του Ευθ. Τσελέπογλου, συμπίπτει με τις Κυβερνήσεις Γεωργίου Παπανδρέου (19.02.1964 – 15.07.1965), Γεωργίου Αθανασιάδη – Νόβα (15.07.1965 – 20.08.1965), Ηλία Τσιριμώκου (20.08.1965 – 17.09.1965), Στέφανου Στεφανόπουλου (17.09.1965 – 22.12.1966), Ιωάννη Παρασκευόπουλου (22.12.1966 – 03.04.1967) και Παναγιώτη Κανελλόπουλου (03.04.1967 – 21.04.1967).

24. Μιχαήλ Χασιώτης: 1967, (επί τριμήνου), διά Διορισμού. Είναι Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου από το 1966. – Η Θητεία του Μιχ. Χασιώτη, συμπίπτει με τους πρώτους μήνες του Στρατιωτικού Καθεστώτος της 21^{ης} Απριλίου 1967, και επί Κυβερνήσεως Κωνσταντίνου Κόλλια (21.04.1967 – 13.12.1967).

25. Γεώργιος Τσαλέρας: 1967-1974, διά Διορισμού, από το Στρατιωτικό Καθεστώς της 21^{ης} Απριλίου 1967. – Η Θητεία του Γ. Τσαλέρα, σύμφωνα με το Αρχείο Δήμου Βερροίας, διαρκεί ως τις 17.10.1974, και συμπίπτει με τις Κυβερνήσεις του Στρατιωτικού Καθεστώτος, των Κωνσταντίνου Κόλλια (21.04.1967 – 13.12.1967), Γεωργίου Παπαδόπουλου (13.12.1967 – 08.10.1973), Σπυρίδωνος Μαρκεζίνη (08.10.1973 – 25.11.1973) και Αδαμαντίου Ανδρουσόπουλου (25.11.1973 – 24.07.1974).

26. Αρ. Πασαλίδης: 1974-1975, διά Διορισμού. – Η Θητεία του Αρ. Πασαλίδη σύμφωνα με το Αρχείο Δήμου Βερροίας, διαρκεί από 18.10.1974 έως 27.05.1975, και συμπίπτει με την Κυβέρνηση Κωνσταντίνου Καραμανλή (24.07.1974 – 10.05.1980). Έχει επέλθει πλέον η Μεταπολίτευση και οι Δημοκρατικοί Θεσμοί αποκαθίστανται.

27. Ευθύμιος Τσελέπογλου: 1975-1978, Αιρετός. – Ο Ευθ. Τσελέπογλου είναι ο Πρώτος Αιρετός Δήμαρχος Βερροίας μετά την Αποκατάσταση της Δημοκρατίας. Στις Δημοτικές Εκλογές της 30.03.1975, ο Ευθ. Τσελέπογλου επικεφαλής του Συνδυασμού «Προοδευτική Δημοκρατική Ενότητα Βέροιας-Εργασία, Αλλαγή, Πρόοδος», νικά με ποσοστό 52,39%, και 17 Έδρες, έναντι των αντιπάλων του Ευσταθίου Παναγιωτίδη – «Βέροια» (21,83% - 8 Ε), Αθανασίου Μπιζέτα (20,54%) και Κωνσταντίνου Καρατζόγλου (5,24%). [Εφεξής αντλούμε πληροφορίες από τα στοιχεία του Επιστημονικού Συνεργάτη της ΤΕΔΚ Ν. Ημαθίας]. Η Θητεία του Ευθ. Τσελέπογλου, σύμφωνα με το Αρχείο Δήμου Βερροίας, διαρκεί από 27.05.1975 έως 31.12.1978, και η Δημαρχία του συμπίπτει με την Κυβέρνηση Κωνσταντίνου Καραμανλή (24.07.1974 – 10.05.1980).

28. Κωνσταντίνος Ζαμπούνης: 1979-1982, Αιρετός. – Στις Εκλογές της 15.10.1978, ο Κ. Ζαμπούνης, επικεφαλής του Συνδυασμού «Δημοκρατική Συνεργασία», συγκέντρωσε ποσοστό 45,33%, έναντι των αντιπάλων του Γεωργίου Τσαλέρα – «Ένωση, Πρόοδος» (36,75%) και Ευσταθίου Παναγιωτίδη – «Βέροια» (17,92%). Χωρίς απόλυτη πλειοψηφία, οι Εκλογές επαναλήφθηκαν στις 22.10.1978, όπου ο Κ. Ζαμπούνης επικράτησε με ποσοστό 55,78% και 17 Έδρες, έναντι του Γ. Τσαλέρα (44,22%, 8 Ε). Σύμφωνα με το Αρχείο Δήμου Βερροίας, η Θητεία του Κ. Ζαμπούνη, διαρκεί από 01.01.1979 έως 31.12.1982, και η Δημαρχία του συμπίπτει με τις Κυβερνήσεις Κωνσταντίνου Καραμανλή (24.07.1974 – 10.05.1980), Γεωργίου Ράλλη (10.05.1980 – 21.10.1981) και Ανδρέα Παπανδρέου (21.10.1981 – 02.07.1989).

29. Ανδρέας Βλαζάκης: [Εκλογές 17.10.1982]. 1983-1986, [Εκλογές 12.10.1986] 1987-1990, [Εκλογές 14.10.1990] 1991-1994, Αιρετός. – Με τις τρεις συνεχόμενες θητείες του, ο Ανδρέας Βλαζάκης είναι ο μακροβιότερος Δήμαρχος Βερροίας. – Στις Εκλογές της 17.10.1982 ο Ανδρέας Βλαζάκης επικεφαλής του Συνδυασμού «Δημοκρατική Αλλαγή» έλαβε ποσοστό 40,06%, έναντι των αντιπάλων του Γεωργίου Τσαλέρα – «Ένωση, Πρόοδος» (38,47%) και Σάββα Γαβριηλίδη – «Δημοκρατική Συνεργασία» (21,45%). Χωρίς απόλυτη πλειοψηφία, οι Εκλογές επαναλήφθηκαν στις 24.10.1982, όπου ο Ανδρέας Βλαζάκης επικράτησε με ποσοστό 59,20% και 15 Έδρες, του Γεωργίου Τσαλέρα (40,79%, 7 Ε). – Στις Εκλογές της 12.10.1986, ο Ανδρέας Βλαζάκης, επικεφαλής και πάλι της «Δημοκρατικής Αλλαγής», έλαβε ποσοστό 38,85%, έναντι των αντιπάλων του Δημητρίου Βλαχόπουλου – «Βέροια, Ελεύθερη Πόλη» (40,75%), Γεωργίου Ταξιαρχόπουλου – «Δημοκρατική Αγωνιστική Συμπράταξη» (15,28%), Αρετής Γιαννούλη-Λαΐου – «Δημοτική Ενωτική Κίνηση» (3,40%), και Κωνσταντίνου Ζαρκάδα (1,71%). Στις Επαναληπτικές Εκλογές της 19.10.1986, ο Ανδρέας Βλαζάκης επικράτησε, με ποσοστό 51,32% και 15 Έδρες, του Δημητρίου Βλαχόπουλου (48,67%, 8 Ε). – Στις Εκλογές της 14.10.1990, ο Ανδρέας Βλαζάκης, πάντα επικεφαλής της «Δημοκρατικής Αλλαγής», έλαβε ποσοστό 48,06%, έναντι των αντιπάλων του Δημητρίου Βλαχόπουλου – «Βέροια, Ελεύθερη Πόλη»

(33,74%) και Ευσταθίου Παναγιωτίδη (18,19%). Στις Επαναληπτικές Εκλογές της 21.10.1990, ο Ανδρέας Βλαζάκης, με ποσοστό 55,81% και 15 Έδρες, επικράτησε του Δημητρίου Βλαχόπουλου (44,18%, 8 Ε). – Σύμφωνα με το Αρχείο Δήμου Βερροίας, οι Θητείες του Ανδρέου Βλαζάκη, αναλύονται ως εξής : η πρώτη διαρκεί από 01.01.1983 έως 31.12.1986, η δεύτερη από 01.01.1987 έως 31.12.1990, και η Τρίτη από 01.01.1991 έως 31.12.1994. – Οι τρεις Δημαρχίες του Ανδρέα Βλαζάκη, συμπίπτουν με τις Κυβερνήσεις του Ανδρέα Παπανδρέου (21.10.1981-02.07.1989), Τζανή Τζανετάκη (02.07.1989 – 12.10.1989), Ιωάννη Γρίβα (12.10.1989 – 23.11.1989), Ξενοφώντα Ζολώτα (23.11.1989 – 11.04.1990), Κωνσταντίνου Μητσotάκη (11.04.1990 – 13.10.1993) και Ανδρέα Παπανδρέου (13.10.1993 – 17.01.1996).

30. Ιωάννης Χασιώτης: [Εκλογές 16.10.1994] 1995-1998 και 1999-2002, Αιρετός. – Δύο συνεχόμενες Θητείες για τον Ιω. Χασιώτη. – Στις Εκλογές της 16.10.1994, ο Ιω. Χασιώτης επικεφαλής του Συνδυασμού «Δημοκρατική Αλλαγή», με ποσοστό 51,11% και 15 Έδρες, επικράτησε των αντιπάλων του Ευσταθίου Παναγιωτίδη – «Δημιουργική Πορεία» (28,13%, 6 Ε), Γεωργίου Χιονίδη – «Αγάπη για την Βέροια» (14,34%, 3 Ε) και Πέτρου Αγαθαγγελίδη – «Δημοτική Αγωνιστική Συσπείρωση» (6,41%, 1 Ε). – Στις Εκλογές της 11.10.1998, ο Ιω. Χασιώτης, και πάλι επικεφαλής της «Δημοκρατικής Αλλαγής», με ποσοστό 50,58% και 20 Έδρες, επικράτησε των αντιπάλων του Χρήστου Σκουμπόπουλου – «Ανανέωση Τώρα» (42,90%, 12 Ε) και Πέτρου Αγαθαγγελίδη – «Δημοτική Αγωνιστική Κίνηση» (6,50%, 1 Ε). – Οι δύο Θητείες του Ιω. Χασιώτη, σύμφωνα με το Αρχείο Δήμου Βερροίας, διαρκούν ως εξής : η πρώτη από 01.01.1995 έως 31.12.1998, και η δεύτερη από 01.01.1999 έως 31.12.2002. – Οι δύο Δημαρχίες του Ιω. Χασιώτη, συμπίπτουν με τις Κυβερνήσεις Ανδρέα Παπανδρέου (13.10.1993 – 17.01.1996) και Κωνσταντίνου Σημίτη (22.01.1996 – 25.09.1996, 25.09.1996 – 13.04.2000, 13.04.2000 – 10.03.2004).

31. Χρήστος Σκουμπόπουλος: 2003-2006, Αιρετός. Στις Εκλογές της 13.10.2002, ο Χρ. Σκουμπόπουλος επικεφαλής του Συνδυασμού «Ανανέωση Τώρα», με ποσοστό 53,49% και 19 Έδρες, επικράτησε των αντιπάλων του Χαρίκλειας Ουσουλτζόγλου-Γεωργιάδη - «Ομορφη και Ανθρώπινη Βέροια», (40,14%, 11 Ε) και Γεωργίου Ορφανίδη – «Δημοτική Αγωνιστική Συσπείρωση» (6,35%, 1 Ε). Σύμφωνα με το Αρχείο Δήμου Βερροίας, η Θητεία του Χρ. Σκουμπόπουλου διαρκεί από 01.01.2003 έως 31.12.2006. Η Δημαρχία του Χρ. Σκουμπόπουλου, συμπίπτει με τις Κυβερνήσεις Κωνσταντίνου Σημίτη (13.04.2000 – 10.03.2004) και Κωνσταντίνου Α. Καραμανλή (10.03.2004 – 17.09.2007).

32. Χαρίκλεια Ουσουλτζόγλου-Γεωργιάδη: 2007-2010, Αιρετή. – Η Χαρίκλεια Ουσουλτζόγλου-Γεωργιάδη είναι η Πρώτη Γυναίκα Δήμαρχος Βερροίας. Στις Εκλογές της 15.10.2006, η Χαρ. Ουσουλτζόγλου-Γεωργιάδη, επικεφαλής του Συνδυασμού «Ομορφη και Περήφανη Βέροια», με ποσοστό 48,28% και 16 Έδρες, επικράτησε των αντιπάλων της Χρήστου Σκουμπόπουλου – «Ανανέωση Τώρα» (45,53%, 10 Ε) και Γεωργίου Ορφανίδη – «Δημοτική Αγωνιστική Συσπείρωση» (6,19%, 1 Ε). Σύμφωνα με το Αρχείο Δήμου Βερροίας, η Θητεία της Χαρ. Ουσουλτζόγλου-Γεωργιάδη, άρχισε την 01.01.2007, διαρκεί και ολοκληρώνεται στις 31.12.2010. Η Δημαρχία της Χαρ. Ουσουλτζόγλου-Γεωργιάδη, συμπίπτει με τις Κυβερνήσεις Κωνσταντίνου Α. Καραμανλή (10.03.2004 – 17.09.2007, 17.09.2007 – 05.10.2009) και Γεωργίου Α. Παπανδρέου (06.10.2009, διαρκεί).

Όλοι οι προαναφερθέντες Δήμαρχοι, Αιρετοί και Διορισμένοι, αποτελούν μέρος της Ιστορίας της Πόλης μας. Στο παρόν Άρθρο επιχειρήθηκε μία πρώτη Καταγραφή των Ονομάτων όλων των Δημάρχων Βερροίας. Για δε την αποτίμηση του έργου τους θα απαιτηθεί μία ευρύτερη και πιο εμπειριστατωμένη έρευνα.

ΠΗΓΕΣ

1. «ΟΙ ΚΑΙΡΟΙ», Δεκαπενθήμερη Αστική Εφημερίδα της Βερροίας, Αρ. Φύλλου 374/23.10.2009, Σελ. 2, Στήλη «Βερροϊκά Σημειώματα» υπό Δημητρίου Βενετικού, Τίτλος «Οι Δήμαρχοι μας», με φωτογραφία του Πρώτου Δημάρχου Βερροίας Χαλήλ Αλή Βέη.
2. Φ.Ε.Κ., Αρ. Φύλλου 98, Τεύχος Πρώτον, 5 Μαΐου 1918, «Περί Συστάσεως Δήμων εν ταις Νέαις Χώραις», Σελ. 16.
3. Φ.Ε.Κ., Α' 256/5.12.1928.
4. Φ.Ε.Κ., Α' 32/6.2.1946.
5. Στέφανου Εμ. Ζάχου «Αναμνήσεις ενός Βεροιώτη» (Βέροια 1979, Κεφ. «Διατελέσαντες Δήμαρχοι 1912-1978», Σελ. 14-15).
6. Δήμος Βέροιας, Αρχείον.
7. Απόστολος Ιωσήφιδης, Ανέκδοτη Εργασία για τις Δημοτικές Εκλογές στην Βέροια (από το 1975 κι εντεύθεν).
8. Τα στοιχεία για τους Πρωθυπουργούς και την διάρκεια των Κυβερνήσεών τους, αντλούμε από το Βιβλίο του Αντώνη Μακροδημήτη «ΟΙ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1828-1997» (Ι. Σιδέρης, Αθήναι 1997, Πίνακας Ι, Σελ. 429-234).

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Πληροφορίες για το «Κίνημα της Εθνικής Αμύνης» και τον «Εθνικό Διχασμό» στη Βέροια (1916 – 1918)

Του Νικολάου Βουδούρη

Δημοσιογράφου – Μέλους Δ.Σ. Ε.Μ.Ι.Π.Η.

Ορισμένα πρωτότυπα και ανέκδοτα έγγραφα της δεύτερης δεκαετίας του 20^{ου} αιώνα, που αποτυπώνουν το κλίμα της περιόδου του «Εθνικού Διχασμού» στην περιοχή της Βέροιας, φιλοξενούνται, μεταξύ άλλων, στην έκθεση της Κοινωφελούς Επιχείρησης Πολλαπλής Ανάπτυξης (Κ.Ε.Π.Α.) του Δήμου Βέροιας, που τιτλοφορείται «Ιστορικό Πανόραμα».

Πρόκειται για έγγραφα-ντοκουμέντα της περιόδου του «Εθνικού Διχασμού» (1916-1918) που ήρθαν στην κατοχή ή γράφτηκαν από τον αξιωματικό της Κρητικής χωροφυλακής μοίραρχο Γεώργιο Βούρο,¹ ο οποίος εγκαταστάθηκε στη Βέροια, ως ένας από τους πρωτοστάτες της «*Εν Βερροία Επιτροπής της Εθνικής Αμύνης*». Αυτά τα σπάνια έγγραφα, σχεδόν 90 χρόνια μετά τη σύνταξή τους, ο εγγονός του Μοίραρχου, Γιάννης Βούρος, δώρισε στην Κ.Ε.Π.Α. του Δήμου Βέροιας, για να προβληθούν μέσω της διαρκούς έκθεσης που φιλοξενείται (μέχρι να βρεθεί μόνιμη στέγη) σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο, στον Χώρο Τεχνών Βέροιας.

Σύντομη ιστορική αναδρομή στο «Κίνημα Εθνικής Αμύνης» και τον «Εθνικό Διχασμό»

Την περίοδο μεταξύ των ετών 1916 – 1918, η Ελλάδα έφτασε στο σημείο να χωριστεί στα δύο, τόσο γεωγραφικά, όσο και ιδεολογικά, λόγω της διαμάχης του Ελευθερίου Βενιζέλου και του Βασιλιά Κωνσταντίνου του Α', σχετικά με την είσοδο ή μη της Ελλάδας στον Α' παγκόσμιο πόλεμο: Πρόκειται για την περίοδο του λεγόμενου «Εθνικού Διχασμού», όπως έμεινε γνωστή αυτή η τριετία στη νεότερη ελληνική ιστορία.

Κατά την έναρξη του Α' παγκοσμίου πολέμου, τον Αύγουστο του 1914, η ελληνική κυβέρνηση παρέμεινε αρχικά ουδέτερη, αλλά στις 22 Σεπτεμβρίου του 1915, οι Αγγλογάλλοι της Αντάντ, παραβαίνοντας την επίσημη Ελληνική ουδετερότητα, προχώρησαν στην κατάληψη της Θεσσαλονίκης, με την άδεια του πρωθυπουργού Βενιζέλου, η οποία ωστόσο δόθηκε χωρίς την συγκατάθεση της Βουλής. Τον Δεκέμβριο του ίδιου χρόνου Ιταλοί και Γάλλοι κατέλαβαν την Κέρκυρα συγκεντρώνοντας εκεί τα υπολείμματα του Σερβικού στρατού και τη σερβική κυβέρνηση. Με

το τέλος του 1915 είχε γίνει πια φανερό ότι η Ελλάδα δεν μπορούσε να επιβάλλει την ουδετερότητά της.

Μία ομάδα πολιτών της Μακεδονίας και αξιωματικών, βλέποντας τον κίνδυνο να δώσουν οι σύμμαχοι τη Θεσσαλονίκη και τη Μακεδονία στους Σέρβους, αλλά και πιστεύοντας στις ωφέλειες που θα προέκυπταν για την Ελλάδα ύστερα από πιθανή νίκη των Αγγλογάλλων, στράφηκε προς την κατεύθυνση της κήρυξης επανάστασης, την ανάμειξη δηλαδή της Ελλάδας στον πόλεμο, στο πλευρό των δυνάμεων της Αντάντ (Συνεννοήσεως).

Η ομάδα αυτή ονομάστηκε «Επιτροπή Εθνικής Αμύνης». Η αρχηγία δόθηκε στον Ελευθέριο Βενιζέλο, ο οποίος έθεσε ως όρο τη συμμετοχή και στρατιωτικών μονάδων στο κίνημα, το οποίο επιθυμούσε να αναλάβει δράση πανελληνίως και όχι μόνο στη Μακεδονία.

Τον Μάρτιο του 1916 οι Γερμανοβούλγαροι με τη σειρά τους άρχισαν να καταλαμβάνουν ελληνικά εδάφη στην Ανατολική Μακεδονία και τη Θράκη. Παρά τις χλιαρές αντιρρήσεις των Γερμανών συμμάχων τους, οι Βούλγαροι προέβησαν σε διωγμούς κατά των Ελλήνων στις περιοχές αυτές, προσπαθώντας να αλλοιώσουν την εθνολογική σύσταση των παραπάνω περιοχών, αφελληνίζοντας την Ανατολική Μακεδονία και τη Θράκη.²

Η Θεσσαλονίκη άρχισε να δέχεται Έλληνες πρόσφυγες.³ Οι Κρητικοί, αλλά και άλλοι Έλληνες στρατιώτες και αξιωματικοί, άρχισαν να παρουσιάζονται ως εθελοντές στο στρατό του Γάλλου Στρατηγού Σαρράιγ για να πολεμήσουν εναντίον των Βουλγάρων.

Στις 21 Μαΐου του 1916 οι Γαλλικές δυνάμεις του Στρατηγού Σαρράιγ επέβαλλαν στρατιωτικό νόμο. Ταυτόχρονα επέβαλλαν λογοκρισία στον Τύπο, και απέλασαν πέντε Έλληνες αξιωματικούς. Στην ουσία κάθε έννοια ελληνικής κυριαρχίας στα καταληφθέντα από τους Συμμάχους ελληνικά εδάφη είχε καταργηθεί.

Τον Απρίλιο του 1916, 120.000 περίπου Σερβικού στρατού μεταφέρθηκαν στο Μακεδονικό μέτωπο. Ταυτόχρονα, ο Σέρβος Βασιλιάς και η κυβέρνηση του, εγκαταστάθηκαν στη Θεσσαλονίκη.

Με δεδομένη αυτή την κατάσταση και με ορατό τον κίνδυνο να ανακηρυχθεί η Θεσσαλονίκη από τους Συμμάχους πρωτεύουσα του Σερβικού κράτους, αποφασίστηκε από την «Επιτροπή Εθνικής Αμύνης» στις 17 Αυγούστου του 1916, η κήρυξη του Κινήματος. Η απόφαση πάρθηκε κυρίως κατόπιν των απειλών του στρατηγού Σαρράιγ για διορισμό Σέρβου νομάρχη στη Θεσσαλονίκη, παρά τις επιφυλάξεις για πιθανές αντιρρήσεις του Βενιζέλου.

Όλες οι οργανωμένες μονάδες του στρατού παρέμειναν πιστές

Η «Τριανδρία» στη Θεσσαλονίκη

Ο Ελ. Βενιζέλος (στο κέντρο), ο ναύαρχος Παύλος Κουντουριώτης (δεξιά) και ο στρατηγός Παναγιώτης Δαγκλής (αριστερά)

Πάνω: Ο Ελ. Βενιζέλος με τον αρχιστράτηγο Μωρίς Σαράϊγ στη Θεσσαλονίκη

Δεξιά: Αρχιστράτηγος Maurice Sarrail (1856-1929) - Ανώτατος διοικητής των συμμαχικών δυνάμεων στη Θεσ/νίκη

1 Βούρος Γεώργιος, αξιωματικός χωροφυλακής. Γεννήθηκε το 1880 στη Μεσσαρά Κρήτης. Έλαβε μέρος στους πολέμους 1912-1913, 1917-1923. Ως υπομοίραρχος, μετατάχθηκε από την Κρητική Χωροφυλακή στο Σώμα Βασιλικής Χωροφυλακής το 1913. Το 1913 υπηρέτησε ως Υπομοίραρχος στη Θεσσαλονίκη. Το 1916 μετατέθηκε στη Βέροια και τάχθηκε υπέρ του κινήματος Εθνικής Αμύνης. Το 1919 έλαβε το βαθμό του Ταγματάρχη και διετέλεσε διοικητής ΔΧΘ. Μετά την ανατροπή των μοναρχικών, το 1922, υπηρέτησε στη Μακεδονία, ενώ το 1928 προήχθη στο βαθμό του συνταγματάρχη.

2 Υπουργείον Περιθάλψεως, *Η περίθαλψις των προσφύγων 1917-1920. Δυτική Θράκη, Ανατολική Θράκη, Μικρά Ασία, Βόρειος Ηπειρος, Ανατολ. Μακεδονία, Νότιος Ρωσία, Πόντος, Ρουμανία, Δαδεκάνησσα, Εν Αθήναις* (Εκ του Τυπογραφείου Κωνστ. Ι. Θεοδοροπούλου) 1920.

3 Στυλιανός Β. Πρωτονοτάριος, *Η μακεδονική τραγωδία, ήτοι φρικιαστικά αποκαλύψεις επί της προδοτικής παραχωρήσεως της Μακεδονίας εις τους Βουλγάρους και επί των δεινοπαθημάτων του Μακεδονικού λαού*, Θεσσαλονίκη 1916.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

στην κυβέρνηση. Στο Κίνημα προσχώρησαν μόνο μεμονωμένοι αξιωματικοί και οπλίτες. Κυρίως αυτοί που προερχόταν από μονάδες του Δ' Σώματος στρατού και είχαν νοιώσει την ταπείνωση του να παραδώσουν αμαχητί ελληνικά εδάφη στους Βουλγάρους. Ευτυχώς για τους κινηματίες, η Κρητική Χωροφυλακή κατόρθωσε, μόνη της στην ουσία, να επικρατήσει στη Θεσσαλονίκη και να εδραιώσει το Κίνημα. Αλλωστε, αρκετοί αξιωματικοί της ήταν ήδη μνημένοι στα της Επιτροπής Εθνικής Αμύνης.

Μετά την προκήρυξη της Επιτροπής, πρώτος στασίασε ο 2ος λόχος βρακοφόρων του τάγματος χωροφυλακής στρατού εκστρατείας και ακολούθησαν οι μοίραρχες της Κρητικής Χωροφυλακής. Όλοι οι αξιωματικοί και οι οπλίτες της Κρητικής Χωροφυλακής συμμετείχαν στο Κίνημα και μάλιστα αυθόρμητα. Την ηγεσία των συγκεντρωθέντων κινηματιών ανέλαβε ο αντισυνταγματάρχης του ιππικού Παμίκος Ζυμβρακάκης, από τα ιδρυτικά μέλη της Επιτροπής Εθνικής Αμύνης (και του κινήματος στο Γουδί), και αφού τους οδήγησε στο Γενικό Στρατηγείο, ανακοίνωσε στον Στρατηγό Σαρράιγ ότι οι επαναστάτες τάσσονται κάτω από τις διαταγές του.

Ο Νομάρχης Θεσσαλονίκης Αθηνογένης και ο Εισαγγελέας Εφετών ανάγκασαν τον επιτελάρχη του Γ' Σ.Σ. συνταγματάρχη Νικόλαο Τρικούπη να μη προβεί άμεσα σε απόπειρα βίαιης καταστολής του Κινήματος χρησιμοποιώντας τις μονάδες της ενδέκατης Μεραρχίας.

Ακολούθησαν ώρες αγωνίας, όταν οι επαναστάτες περικύκλωσαν τις «νομιμόφρονες» μονάδες. Οι απώλειες από τις σποραδικές συγκρούσεις ήταν τρεις νεκροί και επτά τραυματίες. Την επομένη το μεσημέρι, τα γαλλικά στρατεύματα ανάγκασαν τους πιστούς στον βασιλιά Έλληνες στρατιώτες να παραδοθούν.

Ακολούθως, το Κίνημα επεκτάθηκε και σε άλλες πόλεις της Μακεδονίας, την Κρήτη και τα νησιά, με πρωτοστατούντες αξιωματικούς της Κρητικής Χωροφυλακής, όπως ο μοίραρχος Γεώργιος Βούρος, στη Βέροια.

Έτσι, η Κρητική Χωροφυλακή έδωσε την δυνατότητα στον Ελ. Βενιζέλο να εμπλακεί στον πόλεμο στο πλευρό των Αγγλογάλλων, και απέτρεψε την επαπειλούμενη πιθανότητα μετατροπής της Θεσσαλονίκης σε πρωτεύουσα του Σλαβικού Βασιλείου.

Η εγκατάσταση της «Επιτροπής Εθνικής Αμύνης» στην επαρχία της Βέροιας

Ως απόρροια των παραπάνω γεγονότων υπήρξε η ίδρυση και στη Βέροια επιτροπής της «Εθνικής Αμύνης», σχεδόν ταυτόχρονα με το Κίνημα της Θεσσαλονίκης.⁴ Η επιτροπή αυτή, η οποία συστήθηκε υπό των διαταγών του ταγματάρχη πεζικού Κωνσταντίνου Μπαρτζώκα, αποτελούνταν από τους Φώτιο Κατσαμπή, Ιωάννη Μάρκου, Ιωάννη Χρυσόχοο (Κουημτζή), γιατρό Νικόλαο Αντωνιάδη, Πέτρο Μπατραλέξη, Θωμά Χατζηκανέλλα και Γεώργιο Βούρο, μοίραρχο της Κρητικής Χωροφυλακής.

Παράλληλα, συστήθηκε και τριμελής επιτροπή στη Νάουσα, αποτελούμενη από τους γιατρούς Περγικάρη και Πετρίδη και τον πρόεδρο των επαγγελματιών Ναούσης Κωνσταντίνο Χατζημαλούσης-Ντόμινα.

Αξιοσημείωτο και ενδεικτικό σημείο της στάσης και των προθέσεων της επιτροπής, υπήρξε η προσπάθεια απόκτησης του ελέγχου των οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης της επαρχίας και ο έλεγχος των δημοσίων υπηρεσιών και υπαλλήλων της επαρχίας, προκειμένου να δημιουργηθεί όσο το δυνατόν προσφορότερο και καταλληλότερο κλίμα για την εδραίωση του κινήματος. Ως αρωγός στην προσπάθεια εμφανίζεται και ο τότε μητροπολίτης Βεροίας Καλλίνικος Δελικάνης, ο οποίος εκφωνούσε «από άμβωνος» αντιβασιλικά κηρύγματα.⁵ Προς την κατεύθυνση αυτή, μία από τις πρώτες κινήσεις της επιτροπής, υπήρξε και η καθαίρεση του Τούρκου Δημάρχου της Βέροιας Χαλήλ Αλή Βέη (ο οποίος υποστηριζόταν από τη μουσουλμανική πλειοψηφία της πόλης) και ο διορισμός στη θέση του, του Αντωνίου Σμυρλή, τον οποίο αργότερα (1918) αντικατέστησε ο επίσης φιλοβενιζελικός

Μέλη της 'Επαναστατικής 'Επιτροπής Ε.Α. Βερόιας, εκ δεξιών προς τα αριστερά: καθήμενοι: Ν. 'Αντωνιάδης και Γ. Βούρος, όρθιοι: 'Ι. Μάρκου, 'Ι. Χρυσόχοο και Φ. Κατσαμπή.

Φωτογραφικό ντοκουμέντο, δημοσιευμένο στο βιβλίο του Ιωάννου Παπαδάκη-Στάικου «Μισός αιώνας πολιτικών αγώνων και εθνικής δράσεως» (Αθήνα 1974), την έκδοση του οποίου επιμελήθηκε ο δικηγόρος - συγγραφέας κ. Γεώργιος Χ. Χιονίδης

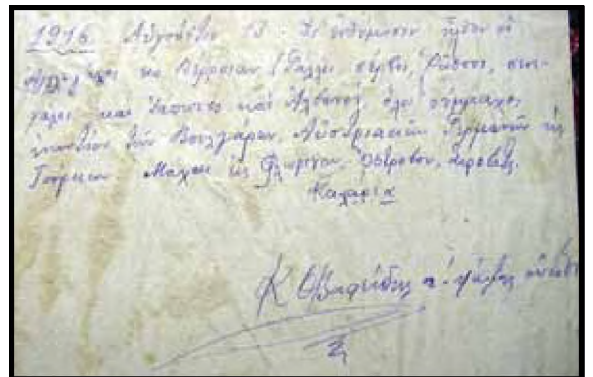
Νικόλαο Αντωνιάδης.⁶

Ιδιαίτερη σημασία ενέχει το γεγονός ότι σε διοικητικές θέσεις του κινήματος της «Εθνικής Αμύνης» στη Βέροια συμμετείχαν και μέλη της Εβραϊκής και Μουσουλμανικής κοινότητας της πόλης.⁷ Μέλη των παραπάνω κοινοτήτων στρατολογήθηκαν, επίσης, για να υπηρετήσουν ως εργάτες του συμμαχικού γαλλικού στρατού που βρισκόταν στην πόλη ήδη από τα μέσα Αυγούστου του 1916.

Η εγκατάσταση συμμαχικών στρατευμάτων στη Βέροια, τα οποία διοικούνταν από τον Στρατηγό της 64^{ης} γαλλικής Μεραρχίας Cordonier και τον Ρώσο Συνταγματάρχη Νταμιάνωφ, αποτυπώνεται γλαφυρά και σε μία χειρόγραφη ενθύμηση παλαιόπου Μηναίου της συλλογής των αγίων Αναργύρων της Βέροιας, η οποία γράφτηκε στις 13 Αυγούστου του 1916, από τον δάσκαλο και ιεροψάλτη του ναού Κωνσταντίνο Θ. Βαφειδή, στην οποία αναφέρονται τα εξής:

«1916. Αυγούστου 13. Δί' ενθύμωσιν ήλθον οί Αγγλογάλλοι εις Βέροϊαν (Γάλλοι, σέρβοι, ρώσοι, σενεγάλοι και Ιάπωνες και Άλβανοί, όλοι σύμμαχοι εναντίον των Βουλγάρων, Αυστριακών Γερμανών και Τούρκων.

Μάχαι εις Φλώριναν, Όστροβον, Σόροβιτς, Καϊλάρια. Κ. Θ. Βαφειδής α' ψάλτης αυτόθι».⁸

4 Σημαντικές πληροφορίες για την ιστορία και εξέλιξη του κινήματος στη Βέροια και στην ευρύτερη περιοχή αντλούμε από το πολυσήμαντο έργο του πολιτικού Ιωάννη Παπαδάκη - Στάικου, *Μισός αιώνας πολιτικών αγώνων*, Αθήνα 1974.

5 Βασίλης Γούναρης - Ιάκωβος Μιχαηλίδης, *Μεταξύ παράδοσης και εκσυγχρονισμού: Βέροια 1900 - 1950*, «Ερατεινή Ημαθία», Βέροια 2004, 384 - 385.

6 Βλ. Νίκος Βουδούρης, «Το «Κίνημα της Εθνικής Αμύνης» και ο «Εθνικός Διχασμός» στη Βέροια (1915 - 1918), μέσα από ανέκδοτα ντοκουμέντα της περιόδου», Περιοδικό «Λάμδα» 34 (Δεκέμβριος 2009) 34 - 38.

7 Ως μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου της πόλης εμφανίζονται ο Εβραϊός Ασέρ Δανιέλ και ο μουσουλμάνος Ρουσσί βέης.

8 Ευχαριστώ τους Αθ. Βουδούρη, Στ. Λιούλια και Εμμ. Ξυνάδα για την παραχώρηση της συγκεκριμένης πληροφορίας. (Αρχείο Ι. Ν. Αγ. Αναργύρων Βέροιας, Αρ. Καταγραφής Βουδούρη - Λιούλια - Ξυνάδα ΒΕΡ/03/008).

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

ΟΙ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

Α. Επιστολή της «Εν Βερροία Επιτροπής Εθνικής Αμύνης» στους πολίτες της Βέροιας

Η επιτροπή της «Εθνικής Αμύνης» της Βέροιας, σε επιστολή της αναφορικά με τα γεγονότα του Μαρτίου του 1916, όπου η συμμαχία Γερμανίας – Βουλγαρίας κατέλαβε εδάφη στην Ανατολική Μακεδονία και τη Θράκη, απευθύνθηκε προς τον λαό της πόλης με δημόσια ανοικτή επιστολή, κατηγορώντας, στην ουσία, τον Βασιλιά Κωνσταντίνο Α' για «καταπάτηση των συνταγματικών θεσμών» με την αρπαγή της εξουσίας, επειδή «παρέδωκε προδοτικώς και ασυνειδήτως την Μακεδονίαν» στους Βούλγαρους.

Αν και η επιστολή έχει υποστεί φθορά και δεν διασώζεται το τέλος της, είναι χαρακτηριστικός ο λόγος, αλλά και το ύφος της, δείχνοντας την άστατη και τεταμένη ατμόσφαιρα που επικρατούσε μεταξύ των «Βενιζελικών» και «Αντιβενιζελικών» ή «Φιλοβασιλικών» στελεχών και οπαδών.

Ἡ ἐν Βερροίᾳ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης
Πρὸς
Τὸν λαὸν τῆς Ἐπαρχίας Βερροίας
Ἑλληνες συμπολίται,

Ἡ Μακεδονία διατρέχει τὸν ἴσατον τῶν κινδύνων. Μικρὰ καὶ ἀσήμαντος μειοψηφία κατορθῶσα νὰ ἀρπάσῃ τὴν ἀρχὴν διὰ τῆς καταπατήσεως τῶν Συνταγματικῶν θεσμῶν καὶ διὰ τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ ἀνδρὸς τοῦ διπλασιάσαντος τὴν Ἑλλάδα,⁹ λησμονήσασα τὴν ἱστορίαν καὶ τὰς παραδόσεις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, παρέδωκε προδοτικῶς καὶ ἀσυνειδήτως τὴν Μακεδονίαν εἰς προαιωνίους ἐχθροὺς τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τοὺς ἀπογόνους τοῦ Κρούμου¹⁰ καὶ τοῦ Σκυλογιάννη¹¹ εἰς τοὺς Βουλγάρους. Ἦδη τὸ Βουλγαρικὸν γουρουντσάροχον μαίνει τὴν Δράμαν, τὰς Σέρρας, τὸ Δεμίρ Ἰσάρ¹² καὶ τὴν λοιπὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν, διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ὁποίας ποταμοὶ Ἑλληνικοῦ αἵματος ἐχήθησαν, πρὸ τριῶν ἐτῶν, τὴν Φλώριναν, τὴν Καστορίαν, τὸ Σοροβίτς¹³ καὶ ἂν ὁ Συμμαχικὸς στρατὸς δὲν εὐρίσκετο ἐνώπιον αὐτῶν τὴν στιγμὴν ταύτην ἡ Βέροια θὰ ἐστέναζεν ὑπὸ τὸ πέλμα τῶν Βουλγάρων στρατιωτῶν καὶ κομιτατζήδων.

Ἡ Ἑλληνικὴ συνείδησις κατεξαναστάσα ἐνώπιον τῶν φρικαλεοτήτων τούτων, μάτην ἀπεπειράθη διὰ πανδήμων συλλαλητηρίων νὰ ἐξεγείρῃ ἐκ τοῦ ληθάργου τῆς ἀσυνειδησίας τοὺς ἐν Αθήναις κυβερνῶντας. Οὗτοι ἐξηκολούθησαν τὴν ἐγκληματικὴν αὐτῶν ἀδιαφορίαν, εἰς δὲ τὰς επικλήσεις [...] Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἠπέιλησαν διὰ [...] παραδόσεως [...]

9 Ἐννοεῖ τὸν Ἐλευθέριο Βενιζέλο, ἀναφέροντας πὼς «διπλασίασε τὴν Ἑλλάδα», λόγω τοῦ γεγονότος ὅτι ἐπὶ πρωθυπουργίας του, με τὴν συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου (10 Αὐγούστου 1913) προσαρτήθηκαν στὴν Ἑλλάδα τὰ Νότια Μακεδονία με τὴ Θεσσαλονίκη, ἡ Καβάλα μέχρι τὶς ἐκβολές τοῦ Νέστου ποταμοῦ, ἡ Νότια Ἡπειρος καὶ ἡ Κρήτη.

10 Κρούμος: Θεωρεῖται ὁ ἰδρυτὴς τοῦ Βουλγαρικοῦ κράτους. Ἦταν ηγεμόνας, πού το 802 ἀνέβηκε στὸ θρόνο ὅπου παραμένει μέχρι τὸ 815 μ.Χ., μέχρι δηλαδὴ τὸ θάνατό του. Διακρίθηκε γιὰ τὴ σκληρότητά του καὶ τὶς στρατιωτικὲς του ικανότητες πού τον βοήθησαν νὰ διευρύνει τὸ κράτος του, διεξάγοντας μιὰ σειρά ἀπὸ ἐπιτυχεῖς πολέμους με τὶς γύρω περιοχές καὶ ἰδίως με τὸ Βυζάντιο. Ὁ Βυζαντινὸς αυτοκράτορας Νικηφόρος Α' ἐπιχείρησε τὸ 811 ἐκστρατεία ἐναντίαν στὸν Κρούμο. Ὡστόσο νικήθηκε καὶ ὁ Κρούμος κατευθύνθηκε πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολη πολιορκώντας τὴν, συνθηκολογώντας ὁμῶς στὴ συνέχεια με τοὺς Βυζαντινοὺς. Στὴ διάρκεια νέας πολεμικῆς προετοιμασίας γιὰ τὴν κατάληψη τῆς Κωνσταντινούπολης, πέθανε ἀπὸ ἀποπληξία.

11 Σκυλογιάννης: Παρωνύμιο τοῦ βασιλέα τῶν Βουλγάρων Ἰωαννίση Α' Ἀσάν. Πληροφορίες ἀναφέρουν ὅτι τὸ 1207, ὅταν πολιορκήσε τὴ Θεσσαλονίκη, δολοφονήθηκε στὴ σκηνή του ἀπὸ τὴ γυναίκα του. Ὁ λαϊκὸς μῦθος ὁμῶς ἀπέδωσε τὸ θάνατό του στὸν Ἅγιο Δημήτριο, τὸν προστάτη ἄγιο τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ ὁποῖος, σύμφωνα πάντα με τὴν παράδοση, τὸν λόγγισε ἐφιππος.

12 Δεμίρ Ἰσάρ: Οἱ λέξεις σημαίνουν στα τούρκικα «Σιδερένιο Κάστρο». Ἀναφέρεται στὴν σημερινὴ πόλη Σιδηρόκαστρο τοῦ Ν. Σερρών.

13 Σόροβιτς ἢ Σουροβίτσεβο: Τὸ σημερινὸ Ἀμύνταιο τοῦ Ν. Φλωρίνης.

Οἱ ἐκφράσεις πού χρησιμοποιοῦνται εἶναι χαρακτηριστικὲς τῆς κατάστασης πού επικρατοῦσε τὴν ἐποχὴ ἐκείνη καὶ διαφαίνεται ἐντόνα ἡ ἀποψὴ τοῦ συντάκτη τοῦ κειμένου γιὰ «προδοτικὴ» στάση τοῦ Βασιλιά τῆς Ἑλλάδας Κωνσταντίνου Α', τὸν ὁποῖο ἄλλωστε οἱ ἀντίπαλοί του θεωροῦσαν ὡς «γερμανόφιλο».

Β. Επιστολή της «Εν Βερροία Επιτροπής Εθνικής Αμύνης» προς την «Επιτροπή Εθνικής Αμύνης Θεσσαλονίκης»

Με τὴν ἐπιστολή με ἀριθμὸ πρωτοκόλλου 101, ἡ Ἐπιτροπὴ Ἐθνικῆς Ἀμύνης τῆς Βέροιας, ἀπευθύνεται στὴν Ἐπιτροπὴ τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης Θεσσαλονίκης, ἀπὸ τὴν ὁποία ζητᾶ τὴν ὁδηγίες γιὰ τὶς ἐνέργειες πού θὰ ἔπρεπε νὰ ἐφαρμόσει σχετικὰ με τὸ θέμα τῶν στρατεύσιμων, οἱ ὁποῖοι ἐργαζόταν παράλληλα ὡς ἐργάτες τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ὁ ὁποῖος βρισκόταν στὴν πόλη.

Ἡ
Ἐπιτροπὴ τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης Βερροίας
Πρὸς τὴν
Ἐπιτροπὴν τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης Θεσσαλονίκης
Θεσσαλονίκη

Παρακαλεῖσθε ὅπως ἔχομεν τὴν γνώμην ὑμῶν ἐπὶ τοῦ ἐξῆς ζητήματος:

Ἐν τῇ περιφερείᾳ Βερροίας εὐρίσκονται διάφοροι ἐπίστρατοι ἐκ τῶν κληθειῶν ἡλικιῶν ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης. Ἐνῶ δὲ μετὰ τῶν προσκλήσεων εὐρέθησαν πρόθυμοι προσέλθωσιν εἰς τὸ ἐνταῦθα στρατολογικὸν γραφεῖον πρὸς κατάταξιν, κατόσω ἠρνήθησαν ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι διατελοῦσιν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Φλωρεντίνου Ἀβράμ χορηγητοῦ χόρτου τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ, συγχρόνως δὲ ἐφοδιάσθησαν παρ' ἀδείας καὶ περιεβλήθησαν εἰς τὸν ἀριστερὸν βραχίονα με ταινίας γαλλικᾶς. Ἐνεκα τούτων ἡ ἐπιτροπὴ ἠναγκάσθη νὰ ἀποστείλῃ εἰς τὰ χωρία αὐτῶν κατάλληλον ἄνθρωπον νὰ ἐρευνήσῃ τὰ ὑπὸ τῶν στρατεύσιμων λεγόμενα, ἐπέισθη δὲ ὅτι οἱ πλείστοι φέροντες ταινίας στρατεύσιμοι, δὲν ἦσαν πραγματικοὶ τακτικοὶ ἐργάται τοῦ Φλωρεντίνου.

Ἐν τούτοις ἐπειδὴ ὁ Φλωρεντίνος μας ἐβεβαίωσε ὅτι πάντες οἱ ὑπηρετοῦντες παρ' αὐτῷ, ὡς ἐν Θεσσαλονίκη ἀκόμη, ἀπαλλάσσονται τῆς στρατιωτικῆς θητείας ἐν τῷ στρατῷ τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, διὰ ταῦτα ἀπέσχομεν νὰ στρατολογήσωμεν τοὺς ἐργάτας αὐτοῦ, καίτοι καὶ ἄνωτέρω ὑπῆγοντο εἰς τὰς προσκληθείσας ὑπὸ τοῦ στρατολογικοῦ γραφείου τῆς Ἐθν. Ἀμύνης ἡλικίας. Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι δυνάμεθα νὰ στρατολογήσωμεν πάντας τοὺς ἐν τῇ περιφερείᾳ μας στρατεύσιμους ἐκ τῶν κληθειῶν ἡλικιῶν χωρὶς νὰ παύσῃ ἡ λειτουργία τῆς τροφοδοσίας τοῦ γαλλικοῦ στρατεύματος ὑπὸ τοῦ Φλωρεντίνου, διότι δυνάμεθα ν' ἀντικαταστήσωμεν τοὺς κληθησομένους ὑπὸ τὰ ὄπλα ἐργάτας αὐτοῦ δι' ἄλλων μὴ στρατεύσιμων ἤτοι Ὀθωμανῶν, Ἰσραηλιτῶν κ.τ.λ.

Ἡ Ἐπιτροπὴ
Π. Μπαντραλέξης
Σ. Μάρκος
Νικολακόπουλος;
Ν. Ἀντωνιάδης

Γ. Αναφορά πολίτη στην «Επιτροπή Εθνικής Αμύνης της Βέροιας», για την προσωπικοποίησή του

Ὁ κάτοικος Βεροίας Δημήτριος Ντύμος, ὁ ὁποῖος ἐργαζόταν στὸ χωριὸ Κάτω Κοπανός, ἀποστέλλει ἀναφορὰ πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴ τῆς Βέροιας, μέσα ἀπὸ τὴν ὁποία διαμαρτύρεται σχετικὰ με τὴν ἀδίκη, ὅπως ἰσχυρίζεται, κράτησή του. Τὸν Δημήτριο Ντύμο, συνέλαβε ὁ Αστυνομικὸς Σταθμάρχης Γιαντοῖστης (Ἁγίου Γεωργίου) με τὴν κατηγορία τῆς παρεμπόδισης στρατεύσιμων νὰ ἐνταχθοῦν στὶς τάξεις τοῦ Στρατοῦ τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Αναφορά
Δημητρίου Ντύμου
Κατοίκου Βερροίας
Έν Βερροία τῆ 24 Σεπτεμβρίου 1916

Πρὸς
Τὴν Σεβαστὴν Ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης
Ἐνταύθα

Τὴν 20ὴν τρέχοντος μηνὸς ἡμέρα Τρίτην ἐνῶ εἰργαζόμην εἰς τὸ τοιφλίκιον «Κάτω Κοπανός» τὸ ὁποῖον μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου Νικολάου ἔχομεν μισθώσει, ἐλθὼν ἐκεῖ ὁ Αστυνομικὸς Σταθμάρχης Γιαντσίστης μὲ συνέλαβε καὶ ἐκείθεν μὲ ὠδήγησε τὸ πρῶτον εἰς Γιάντισστα, τὴν ἐπομένην εἰς Νάουσσα, καὶ ἀπὸ τῆς 22ας τρέχοντος ὠδηγήθην εἰς Βέροιαν ἔνθα ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης κρατοῦμαι ἀδίκως ὅλως καὶ ἀδικαιολογητῶς καθόσον καὶ ἀποδίδομεν εἰς ἐμὲ κατηγορίαι τὰς τοῦ Σταθμάρχου Γιαντσίστης ὅτι ἐγὼ δῆθεν ἀντιδρῶν κατὰ τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἀπέτρεψα τοὺς στρατευσίμους τοῦ χωρίου Κάτω Κοπανός ὅπως προσέλθωσι καὶ καταταχθῶσιν εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ. [...]

Δ. Αἴτηση ἐμποροῦ πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν για μεταφορὰ ἀλεύρων ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη

Ὁ Ἐμπορὸς Ἰωάννης Παπαδάκης¹⁴, ἀποστέλλει στὶς 2 Σεπτεμβρίου 1916 αἴτηση πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴ τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης τῆς Βέροιας, ὥστε νὰ του χορηγηθεῖ ἀδεία γιὰ τὴν μεταφορὰ δύο βαγονίων ἀλευρίου ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη.

Αἴτησις
Ἰωάννου Χρ. Παπαδάκη
Περὶ
παροχῆς ἀδείας μεταφορᾶς
δύο βαγονίων ἀλεύρων ἐκ Θεσσαλονίκης

Ἐν Βερροία τῆ 2α Σ/βρίου 1916

Πρὸς
Τὴν Σὴν ἐπιτροπὴν τῆς
Ἐθνικῆς Ἀμύνης Βερροίας

Ἐνταύθα

Ὁ ἔναντι ἀναφερόμενος λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ παρακαλέσω ὑμᾶς, ὅπως μοὶ παραχωρηθῆ ἀδεία τῆς μεταφορᾶς ἀλεύρων ἐκ Θεσ/νίκης πρὸς ἐντοπιῶν κατανάλωσιν, ἅμα δὲ καὶ συστατικὸν πρὸς τὴν ἐν Θεσ/νίκη κεντρικὴν ἐπιτροπὴν τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἵνα καὶ αὐτὴ μας συντρέξῃ ὅσον ἔνεστι εἰς τὴν ἀδειαν

Εὐπειθέστατος

Ἰω. Παπαδάκης

Ε. Ἐγγραφο διορισμοῦ σε Ἐπιτροπὴ Ἐπιδομάτων

Απὸ ἐπιστολή, ἡ ὁποία υπογράφεται ἀπὸ τὸν Ταγματάρχην Κωνσταντῖνο Μπαρτζώκα, στὶς 22 Σεπτεμβρίου 1916 καὶ ἀποτελεῖ προσχέδιο ἐγγράφου, ἐνημερώνεται ὁ παραλήπτης (δεν ἀναγράφτηκε ὄνομα) γιὰ τὸν διορισμὸ του ὡς προέδρου στὴν ἐπιτροπὴ ἐπιδομάτων πρὸς τὶς οικογένειες ἀπόρων στρατιωτικῶν.

Σε αὐτὴ τὴν ἐπιστολή ἀναφέρονται καὶ τὰ ὀνόματα τριῶν με-

¹⁴ Πιθανότατα πρόκειται γιὰ τὸν γνωστὸ Πολιτικὸ, ἐκ Βερροίας καταγόμενο, Βουλευτὴ ἀπὸ τὸ 1923 ἕως τὸ 1967 καὶ τέσσερις φορές Ὑπουργό, Ἰωάννη Παπαδάκη-Στάικο, καθὼς, ὅπως ἀναφέρει ὁ ἴδιος στὸ βιβλίον του «Μισὸς αἰώνας πολιτικῶν ἀγῶνων καὶ ἐθνικῆς δράσεως», ἀπεφοίτησε τὸ 1915 ἀπὸ τὴν ἐμπορικὴ ἐλληνογαλλικὴ σχολὴ Κωνσταντινίδην, στὴ Θεσσαλονίκη, στὴν ὁποία τὸν ἐνέγραψε ὁ πατέρας του Χρήστος Παπαδάκης, γιὰ νὰ τὸν διαδεχθεῖ στὸ ἐμπόριον.

λὼν τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης τῆς Βέροιας (Νικ. Ἀντωνιάδης, Πέτρος Βατραλέξης καὶ Φώτ. Κατσαμπῆς), οἱ ὁποῖοι ἐπρόκειτο νὰ συμμετάσχουν καὶ στὴν παραπάνω ὑπὸ σύσταση Ἐπιτροπὴ.

Ἡ
Ἐπιτροπὴ τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης
Πρὸς

Τὸν κ.

Ἐνταύθα

..... λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσω ὑμῖν ὅτι ἡ καθ' ἡμᾶς Ἐπιτροπὴ τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 18 ἀποφάσεώς της διόρησεν ὑμᾶς Πρόεδρον τῆς ἐπὶ τῆς διανομῆς τῶν ἐπιδομάτων πρὸς τὰς οἰκογενεῖας τῶν ἀπόρων ἐπιστρατῶν ἐπιτροπῆς μετὰ τῶν κ.κ. Ν. Ἀντωνιάδην ἱατροῦ, Πέτρον Βατραλέξη καὶ Φώτ. Κατσαμπῆ [...] οἱ τίνες καὶ παρεκλήθησαν ὅπως συννενοθῶσι μεθ' ὑμῶν σήμερον.

Ἐν Βερροία τῆ 22 Σεπτεμβρίου 1916

Ὁ
Πρόεδρος
Κ. Μπαρτζώκας
Ταχ

Στ. Αἴτημα τῆς Ἐπιτροπῆς Βέροιας πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴ Θεσσαλονίκης γιὰ στρατιωτικὴ βοήθεια

Ἄλλη ἐπιστολή, πρὸς τὸν πρόεδρο τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Θεσσαλονίκης, ἀναφέρει τὶς δράσεις τῆς 10^{ης} Μεραρχίας στὸν Ἀλιάκμονα, ζητώντας στρατιωτικὴ συνδρομή. Προφανῶς, ἡ 10^η Μεραρχία βρισκόταν ἀκόμη κάτω ἀπὸ τὶς διαταγές τοῦ Στέμματος τοῦ Κωνσταντίνου Α'. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει τὸ γεγονός ὅτι τὸ ἐγγραφο συνοδεύεται καὶ ἀπὸ περίληψη στα γαλλικά.

Αρ. 20
Ἀρχηγὸν ἐπαναστάσεως
Ζυμβρακάκη
Πρόεδρον Ἐθνικῆς Ἀμύνης
Θεσσαλονίκη

Δεκάτῃ Μεραρχία κατέλαβε διὰ περιπολιῶν πάσας διαβάσεις ἀλιάκμονος ἐμποδίζουσα διάβασιν πρὸς ματαίωσιν ἐπιστραυτεῦσεως ὑμετέρου διαμερισματος.

Λάβετε μέτρα πρὸς σύλληψιν περιπόλων τούτων καὶ ἐνισχύσατε παρακαλῶ ἡμᾶς διὰ λόχου συλλάβωμεν αὐτούς.

Κ. Μπαρτζώκας

Disieme Dinision a pris toutes passages aliakmonos
arret tous hommes qui ils vals vient ici.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Ζ. Επιστολή παραίτησης του Ι. Καμπίτογλου από την επιτροπή της «Εθνικής Άμυνας»

Μέσα από τα έγγραφα αυτής της περιόδου μπορούν, επίσης, να αντληθούν πληροφορίες και για τις εμπορικές δραστηριότητες της εποχής. Χαρακτηριστική είναι η επιστολή του Ιωάννη Καμπίτογλου, ο οποίος αποστέλλει επιστολή προς τον Διευθυντή της Αστυνομίας, με την οποία δηλώνει την παραίτησή του από την Επιτροπή, λόγω οικογενειακών και επαγγελματικών υποχρεώσεων, γραμμένη σε επιστολόχαρτο με τη φίρμα της επιχείρησής του.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΜΠΙΤΟΓΛΟΥ
ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1870
ΑΠΟΙΚΙΑΚΑ ΚΑΙ ΔΕΡΜΑΤΑ
ΑΛΕΥΡΑ ΚΑΙ ΓΕΝΝΗΜΑΤΑ
ΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ
ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΙ
Τηλεγραφική διεύθυνσις: ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΜΠΙΤΟΓΛΟΥ

Βέροια, τῆ 27 Αὐγούστ. 1916

Αξιότιμε κ. Διευθυντὰ τῆς ἀστυνομίας
Ἐνταῦθα

Λόγοι ἐμπορικής καὶ οἰκογενειακῆς φύσεως καθιστῶσιν ἀνεπαρκῆ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων μου ὡς μέλος τῆς ἐπιτροπῆς καὶ παρακαλῶ θερμῶς ὅπως εὐαιρεστοῦμενοι μοι ἀντικαταστήσετε δι' ἐτέρου.

Διατελῶ μετ' ἄκρας ὑπολήψεως καὶ
ὄλος ὑμέτερος φίλος

Ἰω. Καμπίτογλου

Η. Συνεδρίαση νέου

Δημοτικού Συμβουλίου της Βέροιας

Με το υπ' αριθμ. πρωτ. 1920/23-09-1916 έγγραφο του Δήμου Βέροιας, πληροφοροῦμαστε ὅτι στις 23 Σεπτεμβρίου του 1916, το νέο Δημοτικό Συμβούλιο της Βέροιας, αποτελούμενο από τους Αντώνιο Σμυρλή (Πρόεδρο – Δήμαρχο), Αριστοτέλη Βλάχο, Αντώνιο Σπανό, Ασέρ Δανιέλ, Ρουσδή Βέη και Νικόλαο Αντωνιάδη, συνήλθε σε ἑκτακτὴ συνεδρία, προκειμένου να συζητήσει και να λάβει αποφάσεις σχετικά με την συμπεριφορά του τέως εισαγγελέα Δ. Αποστολάκη, των πρωτοδικῶν Στρατηγόπουλου Αν., Καλεμκεράκη Ι. και Βυρτσέλα Κ. και ἄλλων δικαστικῶν υπαλλήλων, οἱ οποίοι επιχειροῦσαν να μειώσουν το κύρος των μελών τῆς ἐπιτροπῆς στα μάτια των υπολοίπων συμπολιτῶν, με σκοπὸ να πληγεί η αξιοπιστία του κινήματος. Τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου ἐξέφρασαν τὴ λύπη τους για τις παραπάνω συμπεριφορές, στιγματίζοντας, παράλληλα, τις «αντιδραστικές ἀπειλές» του πρωτοδικῆ Στρατηγόπουλου προς μέλη τῆς ἐπιτροπῆς.

Δήμος Βερροίας
Ἐκτακτος συνεδρία του Δημ. Συμβουλίου
Βέροια [...]
Αριθ. 1920

Τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον Βερροίας συνελθόν εἰς ἑκτακτον συνεδρίαν σήμερον τὴν 23 Σ/βρίου 1916 ἔτους, ἡμέραν Παρασκευὴν καὶ ὥραν 10 π.μ. κατόπιν νομίμου προσκλήσεως καὶ ὄν ἐν ἀπαρτία παρόντων ἕκ τῶν μελῶν αὐτοῦ τῶν κ. κ. Ἀντωνίου Σμυρλή προέδρου, Αριστοτέλους Βλάχου, Ἀντων. Σπανοῦ, Ασέρ Δανιέλ, Ρουσδή – βέη καὶ Νικ. Ἀντωνιάδου. Κατόπιν σχετικῆς εἰσηγήσεως τοῦ κ. Δημάρχου ἐπὶ τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ τέως εισαγγελέα κ. Αποστολάκη Δ. ὡς καὶ τῶν Πρωτοδικῶν κ. Στρατηγόπουλου Ἀν. Καλεμπαράκη Ι. καὶ Βυρτσέλα Κ. καὶ λοιπῶν δικαστικῶν ὑπαλλήλων ὧν ἐπεδείξαντο οὔτοι μετὰ τὴν πρόσκλησιν των ὅπως δηλώσωσιν ἐάν συμμερίζονται ἢ μὴ τὸ ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως Βενιζέλου δημιουργηθέν Νέον καθεστὸς, λαβόν γνώσιν τῆς ὑπ' αριθ. 22 καὶ ἡμερ. 21^{ης} Σ/βρίου ἐ. ἔ. ἀποφάσεως τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐνταῦθα Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ τῆς σχετικῆς ἀναφορᾶς πρὸς τὴν αὐτὴν ἐπιτροπὴν τοῦ προϊσταμένου τῆς ἐν Βερροία Πολιτοφυλακῆς κ. Ι. Βελτσιδου καὶ πάν ὅτι ἐξ ἰδία ἀντιλήψεϊ κατέχει, συσκεφθέν ψηφίζει:

Λυπεῖται διὰ τὰς ἀνευλαβεῖς αὐτῶν ἐκφράσεις, τὰς ἀφορώσας μέλη τινὰ τῆς ἐνταῦθα ἐπιτροπῆς τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ἰδίᾳ δε μάλιστα τους δημοσίᾳ χλευασμοῦ τοῦ κ. Ἀν. Στρατηγόπουλου, διὰ τὴν κοινωνικὴν ὑπόστασιν τινῶν ἕκ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς δι' ὧν ἐσκόπον οὔτος νὰ καταρτίψωσι τὸ κύρος αὐτῆς ἐπὶ προφανεῖ ζῆμιά τοῦ Νέου Καθεστώτος. Στιγματίζει τὰς ἀντιδραστικὰς ἀπειλὰς τοῦ τέως Εἰσαγγελέως κ. Αποστολοπούλου καὶ πρὸς τὸν ἐπίστρατον διερμηνεᾶ τοῦ Πρωτοδικείου κ. Σωκράτην Ἀναγνωσιτίδην θα τὸν ἀποβάλλῃ ἐκ τῆς θέσεως του καὶ θ' ἀνευρώσῃ πάσαν πράξιν του, ἐάν περιβληθῇ τὴν ἐντιμον στρατιωτικὴν στολὴν, καὶ τὸ σύμβολον τῆς ἐπαναστάσεως, ἐπὶ καὶ πρὸς τὸν ἀντικαταστάτην τοῦ Ἐφόρου κ. Κ. Μπασματζίδην ὅτι δεν θα ἐπιτηρώσῃ τὰς καταστάσεις μισθοδοσίας οὐδενός ἐκ τῶν προσχωρησάντων καὶ προσχωρησομένων εἰς τὸ πατριωτικὸν κίνημα, πρὸς τούτοις δε τὰς ἀντιδραστικὰς παροτρύνσεις αὐτοῦ τε καὶ τῶν λοιπῶν πρωτοδικῶν, πρὸς τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους διὰ τῶν ὁποίων ἐσκόπον οὔτοι νὰ παραλύσωσι τελείως τὰς ἐνεργείας τῆς ἐνταῦθα Ἐπιτροπῆς προτρέποντες ὅπως μὴ δηλώσωσιν ὅτι θ' ἀναγνωρίσωσι τὸ νέον καθεστὸς καὶ ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας του εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Ἐθν. Ἀμύνης διὰ τὴν ἀπόφασιν, εἰς τὴν αὐτὴν κατέληξαν ὅπως ἀπελάβῃ τοὺς ἐν λόγῳ δικαστικὸς ὑπαλλήλους ὡς ἐπικινδύνους εἰς τὸ Νέον Καθεστὸς.

ὁ Δήμαρχος
Α. Σμυρλῆς

οἱ δημοτ. Σύμβουλοι
Νικ. Σπανός
Ρουσδὴ βέης
Ασέρ Δανιέλ
Αρισ. Ν. Βλάχος

ὅτι ἀκριβῆς
ἀντίγραφον
ὁ Δήμαρχος Α.
Σμυρλῆς

Διὰ τὴν ἀντιγραφὴν
Βέροια 24/9/1916
ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἀστ. Δ/σεως

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Πληροφορίες για τον Δήμαρχο της Βέροιας Γεώργιο Γουδή (1939 - 1940)

Του Αθανασίου Γ. Βουδούρη,
Προέδρου Δ.Σ. Ε.Μ.Ι.Π.Η.

Ο Γεώργιος Γουδής υπήρξε μια από τις σημαντικότερες, αλλά παράλληλα και μία από τις περισσότερο αμφιλεγόμενες προσωπικότητες της Βέροιας, κατά την περίοδο του μεσοπολέμου και της δεκαετίας του 1940. Η ανάμιξη του στα κοινά της Βέροιας, η πολιτική και στρατιωτική του σταδιοδρομία και ο απόηχος της δράσης του, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι συντέλεσαν, σε μεγάλο βαθμό, στον καθορισμό και επηρεασμό του ιδεολογικού και κοινωνικοπολιτικού χαρακτήρα της πόλης για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα. Εντούτοις, οι πληροφορίες που διαθέτουμε, μέχρι σήμερα, για το πρόσωπο και τη δράση του είναι περιορισμένες, καθώς δεν έχει ακόμη μελετηθεί το μεγαλύτερο μέρος του αρχειακού υλικού που σχετίζεται με την περίοδο της δράσης του.

Ο Γ. Γουδής, γεννήθηκε το 1902 (ή 1903) στη Βέροια όπου έμαθε τα πρώτα του γράμματα.¹ Ο πατέρας του, Κωνσταντίνος Γκαλίτσιος, καταγόταν από το χωριό Φυτειά (Τσόρνοβο) και η μητέρα του Μαρία από το χωριό Μαρούσια. Ο Κωνσταντίνος και η Μαρία απέκτησαν τέσσερα παιδιά, τον Ιωάννη, την Παναγιώτα, τον Αντώνιο και τον Γεώργιο. Στο τοπικό γλωσσικό ιδίωμα της Βέροιας ο Κωνσταντίνος ονομαζόταν «Γκουντός ή Γκουντής», από το οποίο παρήχθη στη συνέχεια το επίθετο «Γουδής», το οποίο αντικατέστησε το παλαιό επώνυμο «Γκαλίτσιος» της οικογένειας.

Τελείωσε με πολλές στερήσεις το Δημοτικό σχολείο και στη συνέχεια το Γυμνάσιο στη Βέροια, λόγω του θανάτου του πατέρα του (ο οποίος απεβίωσε το 1910), ενώ παράλληλα εργαζόταν στο Νηματοργείο Βέρμιον – Σωσσίδη και σε άλλες περιστασιακές εργασίες. Το 1924, αφού ολοκλήρωσε τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις και εργάστηκε για ορισμένο χρονικό διάστημα ως υπογραμματέας του Πρωτοδικείου της Βέροιας, μετέβη στην Αθήνα για να σπουδάσει νομικά, εργαζόμενος παράλληλα στην υπηρεσία του Φ. Δραγούμη. Στην Αθήνα μυήθηκε στο συντηρητικό πολιτικό και ιδεολογικό κλίμα της εποχής, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα την μεταφορά των κυρίαρχων συντηρητικών ιδεολογικών τάσεων και στη Βέροια. Ολοκληρώνοντας τις σπουδές του επέστρεψε στη γενέτειρά του το 1929, όπου εργάστηκε ως δικηγόρος, αναπτύσσοντας ταυτόχρονα πολύπλευρη κοινωνική και πολιτική δράση, καθώς και έντονα αντικομμουνιστική ρητορεία, ταγμένος στο πλευρό της συντηρητικής παράταξης.²

Μία από τις πρώτες ενέργειές του υπήρξε η ίδρυση της «Σχολής Στελεχών», η οποία είχε ως κύρια αποστολή την «ηθική, εθνική και θρησκευτική» διαπαιδαγώγηση της νεολαίας. Το 1932 ίδρυσε τη Χ.Ε.Ο.Β. (Χριστιανική Ένωση Ορθοδόξων Βεροίας «Απόστολος Παύλος»), στην οποία διετέλεσε πρόεδρος για σειρά ετών. Σκοπός της Χ.Ε.Ο.Β., όπως ορίζεται στο 2^ο άρθρο του καταστατικού της, το οποίο επικυρώθηκε με την υπ' αριθμ. 321/19-10-1932 πράξη του Πρωτοδικείου Βέροιας, υπήρξε η «ηθικοθρησκευτική αναγέννησις και μόρφωσις των μελών αυτής και παραλλήλως της κοινωνίας Βεροίας».³

1 Για το βίο και τη δράση του Γ. Γουδή βλ. *Νεκρολογία εις Γεώργιον Κ. Γουδή*, (Έκδοσις «Πυρσού» Βέροια), Βέροια 1960. (Ευχαριστώ τον κ. Π. Πυρινό για την παραχώρηση αντιγράφου της παραπάνω έκδοσης).

2 π. Παναγιώτη Χαλκιά, *Οδωνυμικό Βεροίας*, Βέροια 2003, σ. 92.

3 Αντίγραφο του Καταστατικού της Χ.Ε.Ο.Β. μου παραχώρησε ο κ.

Υπήρξε, παράλληλα, ιδρυτής κατηχητικών σχολειών στην πόλη,⁴ τα οποία λειτούργησαν κάτω από την επίβλεψη της θρησκευτικής αδελφότητας «Ζωή». Την ίδια περίοδο (1930) επανίδρυσε το Σώμα των Προσκόπων, το οποίο αρκετά χρόνια νωρίτερα (1918) είχε διαλυθεί,⁵ στελεχώνοντάς το με μέλη της «Σχολής Στελεχών».⁶ Τα κατηχητικά σχολεία λειτούργησαν για σειρά ετών στην παλαιά Μητρόπολη, η οποία παραχωρήθηκε προς το σκοπό αυτό στη Χ.Ε.Ο.Β., από τον μητροπολίτη Βεροίας Πολύκαρπο Σακελλαρόπουλο, με το υπ. αριθμ. 701/20-06-1935 έγγραφο της μητροπόλεως. Από τις τάξεις της Χ.Ε.Ο.Β., μεταξύ άλλων, αναδείχθηκαν ο θεολόγος καθηγητής Δ. Παπαδόπουλος⁷ και ο Γεώργιος Παυλίδης, μετέπειτα επίσκοπος Τριμυθούντος της Κύπρου και στη συνέχεια πρώτος Μητροπολίτης Νικαίας (Αττικής).⁸

Το 1937 πρωτοστάτησε στην ίδρυση παραρτήματος στη Βέροια του Σωματείου «Εθνική Εταιρεία», το οποίο τελούσε υπό την αιγίδα του Μεταξικού καθεστώτος, με βασικό σκοπό την «εθνική» και «ηθικοθρησκευτική» κατήχηση των πολιτών της Βέροιας και την ανάπτυξη πολεμικής εναντίον του «προβλήματος» του Κομμουνισμού. Αρωγός στην εδραίωση και δράση της Ε.Ε. στάθηκε η μητρόπολη της Βέροιας, παρέχοντας στο Σωματείο «υλικήν και ηθικήν συνδρομήν». Μάλιστα, ο τότε μητροπολίτης της πόλης Πολύκαρπος Σακελλαρόπουλος, με την υπ' αριθμ. 299/5-4-1937 επιστολή του, ζήτησε και έλαβε σχετική (έμμεση) έγκριση ενίσχυσης του Σωματείου από την Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος (βλ σχετικά έγγραφα στη συνέχεια).⁹

Η «εθνοθρησκευτική» του δράση, είχε ως αποτέλεσμα τον διορισμό του στο αξίωμα του Δημάρχου της Βέροιας, κατά το έτος 1939, από την κυβέρνηση του Ιωάννη Μεταξά. Ακολούθησε ο πόλεμος του 1940, οπότε αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τη θέση του. Μετά την κατάρρευση του μετώπου μετέβη στη Μέση Ανατολή και εντάχθηκε στο σώμα της «Ναυτικής Δικαιοσύνης» με το βαθμό του Υποπλοιάρχου. Μετά το 1947 επανήλθε στην Ελλάδα και υπηρέτησε ως Πρόεδρος του Ναυτοδικείου Πειραιά και Βασιλικός Επίτροπος του Αναθεωρητικού Δικαστηρίου Αθηνών, από όπου το 1955 απολύθηκε με τον βαθμό του Αντιπλοιάρχου. Υπηρέτησε, επίσης, ως Νομάρχης στους Νομούς Κοζάνης, Κεφαλληνίας και Θεσπρωτίας, όπου και απεβίωσε στις 10 Ιανουαρίου του 1960.

Ο Γ. Γουδής συνέγραψε δέκα περίπου μελέτες ιστορικού, κοινωνικοπολιτικού και θρησκευτικού περιεχομένου, από τις οποί-

Γιώργος Λιόλιος, τον οποίο ευχαριστώ και από τη θέση αυτή.

4 Γεωργίου Χ. Χιονίδη, *Σύντομη ιστορία του χριστιανισμού στην περιοχή της Βεροίας*, Βέροια 1961, σσ. 31 – 32.

5 Παύλου Δ. Πυρινού, *Ιστορία του προσκοπισμού στη Βέροια*, τ. Α', Βέροια 1990, σ. 22. - ο ίδιος, *Βεροιώτικα Σημειώματα*, Βέροια 2009

6 Περί του έργου του Γεωργίου Κ. Γουδή βλ. και *Εφημερίδα Βέροια*, αρ. φύλ. 76, 09/02/1974, (Ανωνύμου συγγραφέως με το ψευδώνυμο Βεροιώτης) καθώς και *Εφημερίδα Βέροια*, "Η Χριστιανική Ένωσις", αρ. φύλ. 81, 16/03/1974, σ. 2.

7 Αναστασίου Ε. Χριστοδούλου, *Ιστορία της Βεροίας*, Βέροια 1960, σσ. 132-134.

8 Κωνσταντίνου Ε. Τσιάκα, *Γεώργιος Παυλίδης - Α' Μητροπολίτης Νικαίας*, Αθήνα 2002.

9 Αρχείο Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, *Φάκελος Μητροπολιτών Βεροίας*, (Λυτά έγγραφα).

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Ο ΤΕΛΕΥΤΙΟΣ ΤΩΝ ΡΩΜΑΝΤΙΚΩΝ ΗΓΕΤΩΝ ΕΞΙΠΕΝ ΜΕ ΜΕΓΑΛΑΣ ΤΙΜΑΣ ΕΚΗΛΕΥΘΗ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ ΤΟ ΕΚΛΕΚΤΟΝ ΤΕΚΝΟΝ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΟΥΔΗΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΣΤΑΝΤΟΣ

—Την παρελθούσαν Τρίτην και ὄραν 11ην τ.μ. ἐγένετο ἐκ τοῦ Α' Νεκροταφείου Ἀθηνῶν ἡ κηδεία τοῦ ἀειμνήστου Γεωργίου Γουδῆ, Νομαρχοῦ Θεσσατίας, ἐκλεκτοῦ τέκνου τῆς πόλεώς μας.

—Ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ἐφύλη ὑπὸ τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος.

Τὸν ἐπικήδειον λόγον ἐξεφώνησαν:

1) Ὁ ἱεροκλήρις Ἀθηνῶν, Ἀρχιεραδότης κ. Γ. Παυλίδης, καταγόμενος ἐκ Βεροίας.

Κατάκληρον καὶ συγκληρον προκάλεσαν ὁ μεστός περιχομένου καὶ ἐννοίων λόγος τοῦ χειμαρρῶδους τ.ο.υ.τ.ο.υ.ρῆτορος, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ἕνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς νέους, σημερινὸν ἐκλεκτὸς ἐπιστήμονας τῆς πόλεώς μας, αἱ ὁποῖαι ὀφείλουσαν τὴν ἐξελίξιν τους κατὰ πλῆθος, εἰς τίς ναυτικές καὶ τίς κατασκευαστικὰς τοῦ Μεγάλου Ἰδρυματικῆς τοῦ κ. Παυλίδου σχετικῶς εἶπεν ἔμειναι καὶ ἐγὼ πνευματικὸν τέκνον τοῦ Γεωργίου Γουδῆ ἰστιγμάτισεν δὲ τὴν καὶ γυναικὰ καὶ πολιτείαν, διότι ἐπαυτὸς ἐκείνου ἐτίκταναν ἕναν ὀνειροπόλον ἀγωνιστήν, αὐτοδημιουργῆσαν, μετὰ αἰτιολογικῶν δὲ εἶναι ἀνίκανος νὰ ζήσῃ, ἰκανὸς αὐτός, σὲ ἕναν κόσμον ἀνικάνων.

2) Τὸν λόγον, ἐν συνεχείᾳ, ἔλαβεν ὁ ἐπιθεωρητὴς Νομαρχικῶν κ. Ἀβελίης, ὁ ὁποῖος ἔζηρε ἰσχυρῶς τὴν ἐξαιρετικὴν προσωπικότητα τοῦ μεταστάντος.

3) Ὁμιλήσαν, ἀκόμη, ἐκπρόσωπος τοῦ Σώματος Ἑλλήνων Προσκόπων, τῆς Ἑθνικῆς Ἑταιρείας, ὀκινητῶν τῶν Ἀθηνῶν πρῶτον Βεροίας κ. Τσαρπαλῆς, κατόπιν ἐπιτολῆς τοῦ δικηγορικοῦ Συλλόγου Βεροίας.

—Ἦσαν παρόντες εἰς τὴν κηδείαν ὁ ὀπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν κ. Μακρῆς, ὁ Βουλευτὴς κ. Δ. Χατζηδημητρίου, ὡς καὶ πολλοὶ ἄλλοι βουλευταὶ καὶ πολιτεὶαι καὶ ὁ ἐπιτόλιος μεταβάς Περὶφ. Ἐπαρχοῦ Προσκόπων καθηγητῆς κ. Δ. Παπαδόπουλος.

Ἐντόπιον προκάλεσαν τὸ γεγονός, ὅτι πολλοὶ Βεροῖται, ποὺ ἀρλοκῶντο δι' ἐργασίας εἰς τὴν Ἀθήναν παρεωρήθησαν εἰς τὴν κηδείαν καὶ ἔλαβαν μέρος εἰς τίς τελευταίας ἐκδηλώσεις πρὸς τιμὴν τοῦ ἀειμνήστου, ἐνῶ πολλοὶ ἀλλογενεῖς καὶ ὁ ἄλλοις ἐξέδειξαν φιλίσματα.

—Ἐνδεικτικῶν τῆς ἀγάπης καὶ ἐκτίμησός, ποὺ ἔπρεψεν ὁ λαὸς τῆς Βεροίας διὰ τὸν μεταστάντα εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι κατόπι ἐκδηλώθη μακρὰν τῆς γενετήρας του, κατετέθησαν, ἐν τοῖς αἵματι 19 Σεπτεμβρίου, ἐκ τῶν ὁποίων 14 προήρχοντο ἀπὸ τῆς Βεροίας, ἰσως ὡς ἐκδηλώσεις ἀντιθέσεως πρὸς τὸ ὑπέροχον, αὐτοδημιουργῆσαν τέκνον τῆς, ποὺ ἔσαν ζῶσαν δὲν τὸ ἐτίμησαν ἕσαν ἔσσαν καὶ τοῦ ὁποιοῦ τὴν ἀείψαν δὲν εἶχαν συνειδητοποιήσει. Αὐτὴ εἶναι ἡ μέτρα τῶν μεγάλων. Νὰ ταλαιπωροῦνται εἰς τὴν ζωὴν καὶ νὰ προκαλοῦν πόλιν καὶ κένον, δταν λείπουν.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Νεολογία ἔχασες ἀκόμη μὴ ἐλπίδα. Ἔνας ὀνειροπόλος, δά σκαλὸς σου σ' ἄφησε χτυπημένον σὴν καρδίᾳ.

Καὶ μόνο σὴν καρδίᾳ μποροῦσε νὰ χτυπήσῃ, διὰτὶ ἀπὸ μὴ παιδικῆ, ρομαντικῆ, ποιητικῆ καρδίᾳ ἔκινουσε ἡ μεγάλη φωνή, ποὺ ἔπαιρνε τὴν μορφή ἐκδηλώσεων ἕνος δυνατοῦ πνεύματος.

Ἄν εἶχε δίκαιον ὁ Παύλιος, δταν σημεῖωσαν τὸν φιλοκοιμῆνα σὴν τελευταίον Ἑλληνα, μὴπως θὰ εἶχαμε τὸ τραγικὸν δικαίωμα νὰ ἀποκαλέσωμεν τὸν Γεώργιον Γουδῆν, τελευταίον ὀν ἀκέραιον, αὐτοδημιουργῆσαν ἀγωνιστήν;

—Ὁ Γεώργιος Γουδῆς ἐγεννήθη εἰς Βεροίαν τὸ 1903, κατὰ νόμον ἀπὸ τὴν «Φυτιά». Τὸ 1929 ἐγένιν Διηγητὸς εἰς τὴν πόλιν μας. Τὸ 1940 διορίσθη Δῆμαρχος Βεροίας. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1941 τὸν ἀρλοκῶμεν εἰς Κρήτην καὶ τὸν Μάιον τοῦ 1941 εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τῆς Αἰγύπτου, ὅπου ὀπηρετήσε ὡς Δικαστικὸς τοῦ ΒΝ, Διευθυντὴς τῆς Ναυτικῆς Δικαιοσύνης τοῦ Ἐπαρχοῦ Ναυτικῶν καὶ Βοηθῆς ἑπιτροπὸς τοῦ Ἐκτάκτου Ναυτοδικείου.

Τὸ 1947 ἕως τὸ 1952 ὀπηρετήσαν εἰς τὴν Ναυτικὴν Δικαιοσύνην, παραιτηθεὶς τὸ 1953 μὲ βαθμὸν Ἀντιπλοίαρχου.

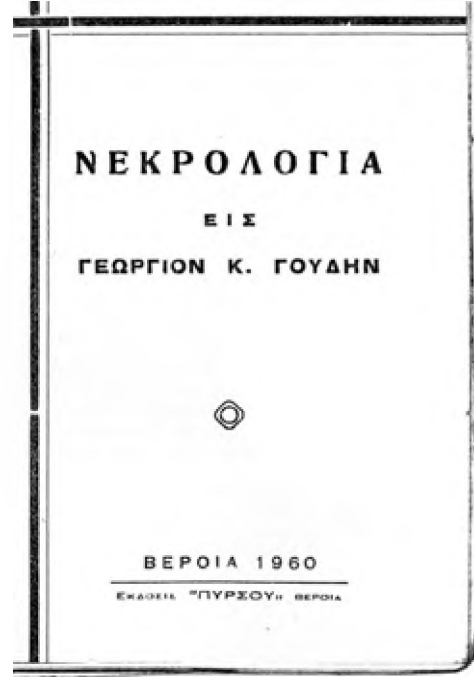
Τὸ 1955 ὀπηρετήσε ὡς Νομαρχος Κοζάνης, τὸ 1958 εἰς Κεφαλληνίαν καὶ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1959 εἰς Θεσσαλονίκην, μέχρι προχθὲς ποὺ ἀπέθανεν.

Εἰς τὸν Γ. Γουδῆν, ὀφείλεται ἡ ἔθρσις τῆς «Ἐχολῆς στελεχῶν» (1929) τῶν Προσκόπων τῆς Χριστιανικῆς Ἐνῶσεως «Ἀποστολὸς Παύλος» εἰς τὴν Βεροίαν καὶ κατηχητικῶν εἰς Αἴγυπτον. Ἦτο ἐντελής αὐτοδημιουργῆσαν, σπουδαστὸς ἐπὶ 15 καὶ πλέον ἐτη, συνεχῶς ἐργαζόμενος.

Ἐγραψεν περὶ τὸ δέκα πολυλόγον ἔργα ἐκ τῶν ὁποίων «Ἡ Ἑλλάς κατὰ τὸν βῶν Παγκόσμιον Πόλεμον» ἔκαμεν ἀρίστην ἐντόπιον, τόσον διὰ τὸν βῶνον τοῦ (1935 ἀελλίδης) ὅσον καὶ διὰ τὴν γλαφυρότητα τῆς συγγραφῆς καὶ τοῦ περιεχομένου. Ἐπίσης σπουδαῖον ἔργον εἶναι ἡ ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων Ἑλληνικότης τῆς Μακεδονίας, τόμοι δύο, σελ. 350 κτλ.

—Ἐκείνο, ὀμως, ποὺ ἐχαρακτηρίζει τὸν ἐκλιπόντα ἕταν τὸ ἦθος καὶ ἡ ἀγωνιστικὴ του ἰσχύς. Εἶναι 50σκόλον, εἰς τὴν ἐποχὴν μας, εἰδικώτερα, ἕνας ὀρφανός, πτωχός, αὐτοδημιουργῆσαν νὰ ἀνυψώσῃ διατηρῶντος συγχρόνως καὶ τίς ἀρχῆς του. Ὁ πόνος καὶ ἡ συνεχὴς ἀπογοήτεισις τῶν αἰνεοδοῦν ἰδίας δταν παρουσιάζωνται ἄνθρωποι, αἱ ὁποῖοι τόσα ὀφείλουσαν σ' αὐτὸν καὶ τὸν λιποῦσαν ἀπὸ ἐγωκεντισμοῦ καὶ φιλοδοξίας.

—Ἔνας αὐτοδημιουργῆσαν ἀνδρῶπος κατάρθωσε ὀχι μόνον ἑ ἰδίως νὰ διακρίσῃ, ἀλλὰ καὶ τὸν ἕνα ἕνα ἐξ ἑαυτοῦ (Συνέχεια εἰς τὴν ἄλλη σελίδα)

ες ξεχωρίζουν κυρίως οι: «Η Ελλάς κατά τον δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον (1939-1945)» και «Η από αμνημονεύτων χρόνων Ελληνικότητα της Μακεδονίας». Προς τιμή του, μία από τις οδούς της Βεροίας, ονομάστηκε οδός «Γουδή Γεωργίου».¹⁰

Στη συνέχεια του παρόντος σημειώματος, παρουσιάζουμε ορισμένα σημαντικά στοιχεία, που αφορούν πτυχές της ζωής και της δράσης του Γ. Γουδή, τα οποία προέρχονται κυρίως από μια σπάνια έκδοση του 1950, με τίτλο «ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΕΩΣ ΤΟΥ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΟΥΔΗ (Συνετάχθη ὑπὸ Ἐπιτροπῆς παλαιῶν στελεχῶν τοῦ Σώματος Ἑλλήνων Προσκόπων), ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1950», καθώς

και από άλλες αξιολογικές πηγές και δημοσιεύματα. Η έκδοση του 1950 (διαστ. 17,5 X 12,5 εκ.) πραγματοποιήθηκε με αφορμὴ το ταραγμένο μετεμφυλιακὸ κλίμα τῆς περιόδου 1949 – 1951 και διανεμήθηκε στους ψηφοφόρους της πόλης, ως «προεκλογικὸ ενημερωτικὸ φυλλάδιο», τόσο στις επικείμενες βουλευτικές εκλογές του Μαρτίου του 1950, ὅσο και ἕνα χρόνο, σχεδόν, αργότερα, στις εκλογές του Σεπτεμβρίου 1951. Τὴν έκδοση προλογίζει ο μετέπειτα βουλευτὴς Ημαθίας Δ. Χατζηδημητρίου, ὁ ὁποῖος υπῆρξε ἕνας ἀπὸ τους στενότερους συνεργάτες του Γ. Γουδή.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΓΟΥΔΗΣ

Ο ΕΜΠΝΕΥΣΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΝΕΙΟΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Τοῦ κ. Θεμελῆ Γαϊδάρου Θεμελῆ

Ἡ Γεώργιος Κ. Γουδῆς καὶ δὲν ζῆ! Ἡ καρδίᾳ του καὶ εἶχε δώσει ἔσσαν ζωντανὸν καὶ ἐξ ὀσον γόνιμον τὸν παλμόν τῆς διαδημιουργῆσαν δὲν παύει πλεῖον. Ἡμεῖς τῶρα κλάψαι τὸν καὶ μὴ του.

Ἐάν βγῶ σὴν ὑπὸ τῆς στήν Βεροία πάλιν θὰ ἔγκαιναστῶ. Ἐκεἶ ἔθρσιον τὴν ἀληθινὴν γὰρ καὶ εὐτυχίαν.

Ὅμως ἄλλοι μὴταί θουλαὶ ἄν θρῶπιον ἄλλα εἰς ἑσὺς μελέται.

Ἔτσι ἕσαν γραφῆ. Τῶρα ἡ φιλοδότην Ἀιτική γὰ ἀπαλὰ δ κινὰ τὸν σκεπάζει. Ἰσως τῶρα καὶ ἐὰ πειρὰ τῆς ψυχῆς του καὶ περιήπεται τῆς φιλοδότης του Ημαθίας.

Ἡμεῖς, φίλοι του παλαιοὶ καὶ συναγωνισταὶ εὐλαβικά φαντασιακὰ προσεγγίζου ἕνα εἰς τὸν νεκρὸν τῶνον σου καὶ εἴνομεν αὐτὸν καὶ κλάψαι ἑσὺς ἀποδοῦναι τῆς Βεροίας τῆς ἀμνημονεύτης.

Ἀληθῆς ἡ φιλοδότην ὀλον τὸ πῆρ ποὺ μῆσαν σου εἶχες. Καὶ καὶ ἕνα ὀνειροπνευστικὴν καὶ σωματικῆν, καὶ τὸ καλὸ τῆς κοινωνίας τῆς πατρίδος σου σπείρατα ἐὰ μακροχρόνως, θυμησῆσαι: ἔκαμετε φιλίᾳ σὺς πανύψηλος κορμὸς τοῦ ἀσφοδῆλλον Ὀλύμπου ἀνέβηκε μὴ παλιόρι καὶ μελῶν ὄνειρο ποιητικῆς μορφῆς. Ὁ ἴσαν Στεφάνου δρασμάτης! Καὶ ἀπὸ καὶ ἀνικητοσύνης τῆς Μικασίας καὶ ἐκείνου μῆσαν ἀπὸ τὸ πικρὸν τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς τῶν τὸ πῆρῶ ἐγερτήριον ἀλλοίωμα.

Μακεδόνες ἐγερθήτε. Τὸ ὀλλοίωμα ἐκείνο ἀνεκδιήλητος ἀπὸ καὶ φιλίᾳ πῆρῶ ὡς πῆρῶ ἀπὸ τὸ Πανελλήνιον τὸ σκλαβωμένο καὶ μῆ. Καὶ ἡ Μακεδονία μῆς βοτῆρα ἀπὸ ἀγῶνας σκλήρους καὶ αἱ ματηρῶς ἐνάθηται καὶ σφιστὰ καλιψόσθητε καὶ γὰ πῆρῶ μὴ τὴν μῆσαν τῆς Ἑλλάδας.

Τῆς ἰδέας τὸ διδάγμακα, ἐὰ συγγράμματι ἐπὶ τὸν κτήματα ἀναφαίρετα ἐὰ ἔκαμεν. Τὰ κλέει δισσεῖ ἐὰ φώλισσε μῆσαν σὴν φωτὴ σου, σὲ εἶναι σου.

Κι' ὄσες φορῆς μιλοῦσσε— μιλοῦσσε γι' αὐτὸν: τὸς παλῶτι μου θεσσαρῶς μεθοῦσε κι' ἐνομοθετῆ σαγήνη!

Ἡδῶς σου διαμαρῆς βαθῶς ἕιο τὰ δημιουργήσσε ἕνα θερμοκήπια, ἕνα φανταστικὸν ἑσσοῦ. Σχελεῖ. Κι' ὄστερα ἀπὸ προσοπάθειες ἐκείν καὶ ἀγῶνας ἄσσαν τὸν κατάρθωσσε. Ἐκεἶ φοιτήσαν δεκάδες ἑκατοντάδες νεοὶ καὶ φοιτητῶν ἀπὸ βεργεματικῆς ἐκεἶ σφουρηλασθήσαν χαρακίτες, καὶ ἀπὸ ἐκεἶ ἐξελήθησαν σὴν Καινονῶνια τοῦ κατὰ μῆσαν τῆς ἀποκλειοῦ τὴν ἰδύνασσε ἐκεἶ.

Τὸ ἔργον σου ἀπὸ εἶναι μεγάλον καὶ μὴ ἕλλη. Πρῶται νὰ ἀσθῆσαι ἑκατοντάδες ἐκείνους τὴν αἰωνία ἰδύνασση τῆς κοινοβίαις δόξαις. Ἐγερθεῖς πρῶτα καὶ ὄσσε ἀπὸ τὸ πικρὸν τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς τῶν τὸ πῆρῶ ἐγερτήριον ἀλλοίωμα.

Βεροία Γεννάριος τοῦ 1960
ΘΕΜΕΛῆ ΓΑΪΔΑΡΟΥ ΘΕΜΕΛῆ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΕΩΣ ΤΟΥ Κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΟΥΔΗ

(Συνετάχθη υπό Έπιτροπής παλαιών στελεχών του Σώματος Έλλήνων Προσκόπων).

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1950

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τās έπομένās σελίδās συνετάξε μια Έπιτροπή παλαιών βαθμοφόρων του Σώματος Έλλήνων Προσκόπων Βερροίας, απομάχων τώρα αλλά και νοσταλγών της ύπερδεκαετοūs θητείας των (1929—1939) εις την Τοπικήν Έφορίαν Βερροίας και έπιδιδομένων εις τά έργα των, άλλων ως έπιστημόνων, άλλων ως μονίμων αξιωματικών, άλλων ως έπαγγελματιών.

Εις τās όλίγαυ αὐτάς σελίδās είναι σταχυολογημένα έλάχιστα από τό νέφος τών έργων του κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΟΥΔΗ, δικηγόρου, Έφ. Πλωτάρχου δικαστικού του Β.Ν., τέως Δημάρχου, ίδρυτοῦ δέ και θεμελιωτοῦ και άρχηγέτου της τε Χριστιανικής Κινήσεως Βερροίας (Χ.Ε.Ο.Β. Κατηχητικά Σχολεία), και της Πρασκοπικής Περιφερείας Ημαθίας, Πιερρίας και Γιαννιτσών, έργων, κατά την έπιτέλειαν των όποιων, ό Άρχηγός μας κ. Γ. Γουδής, έταύτισε την ζωήν του με την ίδικήν μας ζωήν και, ήνωμένος ό ίδιος με τόν Ίησοῦν τόν από Ναζαρέτ, είλκυσε και ήνωσε προς έαυτόν και τόν θεϊόν Λυτρατήν και Διδάσκαλον, μαζί με τούς συντάξαντας την παροῦσαν παλαιούς προσκόπους, και δεκάδας άλλας χιλιάδων νέων, από τοῦ

5

1929 μέχρι του 1941, καθώς και άνδρας και γυναίκα, οδηγών αὐτούς διά της πνοής του, διά του προσωπικού παραδειγματός του και πρό παντός διά της φλογεράς, φρονηματιζούσης και οικοδομούσης διδασκαλίας του, είτε εις την χριστι. Ένωσιν έν τη αίθουση της και έν τοίς Ίεροίς Ναοίς, είτε εις τās έκδρομάς τών προσκόπων ή τών Κατηχητικών Σχολείων, είτε εις τās κατ' έτος από τοῦ 1929—1939 τακτικές διμήνουσ κατασκηνώσεις έν Καστανιά, που τās ώργάνωνε και τās διήύθυνα με ζήλον και πάθον προσωπικώς ό ίδιος, καταβάλλων κόπους άνυπολόγιστους και έπωμιζόμενος δυσβαστάκτους εϋθύνας δι' ένα κοινόν άνθρωπον.

Τό διάβημά μας αὐτό έμπνέεται από τό αίσημα της αιωνίας και άναπαλλοτριώτου εδνωμοούνης που χρεωστοῦμεν ήμεις και χιλιάδες άλλοι νέοι, άνδρες και γυναίκες, εις τόν κ. Γ. ΓΟΥΔΗΝ, τόν χρηστότερον τών συμπολιτών μας, τόν έμπνευσμένον, τόν ακούραστον, τόν άνιδιοτελή και άνυστερόβουλον οδηγόν της ζωής μας, αὐτόν που μας έδωσε την σωστήν άγωγήν και έθεμελίωσε την ζωήν μας εις πνευματικές βάσεις, μας ένημέρωσεν έγκαίρως ότι ή ζωή είναι ένας σκληρός άγών και μας έξήσκησεν εις την άντιμετώπισίν του με τό ήρωϊκόν πνεῦμα του θεϊου χριστιανισμού και με την αίθριαν του ύψηλοῦ πρασκοπικού ίδεώδους.

Ό σκοπός τών γραμμών αὐτών είναι να υπενθυμίσουν εις όλους, ότι ή έρατεινή Ημαθία, όπως άποκαλεϊ την ιστορικήν περιοχήν μας ό Ηρόδοτος,

6

και γενικώτερον ή χώρα του Άλεξάνδρου και του Άριστοτέλους, που έδωκε και εις την έλληνικήν αρχαιότητα και μεταγενεστέρως τās χιλιάδες τών μεγάλων άνδρών, Βασιλείς και Στρατηλάτας, Στρατηγούς, διαννοουμένους, φιλολόγους, φιλοσόφους, συγγραφείς (οί όποιοι και σήμεραν άκόμη έπιδροῦν Ισχυράς εις τόν σχηματισμόν του έλληνικού χαρακτήρος), διαθέτει και τώρα άνθρώπους με άνώτερον πνεῦμα, με θερμήν καρδίαν, με Ισχυράν θεληματικότητα, με άκάματον εργατικότητα, με άδάμαστον θέλησιν, με χρηστότητα ύποδειγματικήν, με ήγετικά προσόντα άπαραμίλλα, άνθρώπους, που είναι χρήσιμοι διά την Κοινότητα, τό Έθνος, την Πατρίδα, τό Κράτος, ίδίως εις τās ήμέρας μας, εις τās όποιας μια έρημία πρωτοφανής μαστιζει τόν τόπον και μία νύξ ασέληνος και ζοφώδης έχει άπλώση την σκιάν της εις την λατρευτήν μας Πατρίδα.

Σκεπός τών γραμμών αὐτών είναι άκόμη, μαζί με την υπενθύμισιν αὐτήν, να ύποδείξη εις όλους και εν αχρέος που έχομεν οι κάτοικοι της περιοχής αὐτής όχι μόνον άπέναντι ενός τοιούτου άνθρώπου, του εδουργέτου μας κ. Γ. ΓΟΥΔΗ, αλλά και τοῦ τόπου μας αὐτοῦ, και περαιτέρω, του Θεοῦ και της ίδίας μας συνειδήσεως, που είναι ή φωνή της άλληθειας.

Ό κ. Γ. ΓΟΥΔΗΣ έχει άξίαν όχι μόνον διά τά έργα τά όποια έπέτελεσεν επί μίαν είκοσαετίαν άφ' ής άπεφοίτησεν από τό Πανεπιστήμιον μέχρι σήμεραν (1929—1950) και τών όποιων και όλικά μνημεία

7

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Ίστανται ως άφωνοι μάρτυρες της γονίμου και δημιουργικής φαντασίας του έν Βερροία, αλλά κυρίως τὰ ήθικά μνημεία ζούν και κινούνται ως αδάμαντες έν Μακεδονία, άλλαχού της Έλλάδος και έν Αιγύπτω, ά ν δ ρ ε ς δ ι α κ ρ ι μ έ ν ο ι ως θεολόγοι, ως έπιστήμονες, ως αξιωματικοί, ως επαγγελματίαι, ως άγρόται και ως έργάται, άλλα και γυναίκες ως αίκουραι άμα και σκαπανείς τοϋ καλοϋζεί τήν ύπηρεσίαν της Πατρίδος και της Έκκλησίας!

Ό κ. Γ. ΓΟΥΔΗΣ έχει, επί πλέον, άξίαν και διότι άποτελεί το ζωντανόν, διδακτικώτατον και ώφελιμώτατον παράδειγμα διά τοϋς άλλους, το παράδειγμα διά τήν δύναμιν της προσωπικής ένεργείας, της έπιμονής πρὸς έπίτευξιν μεγάλων σκοπών, της θαρραλέας έργασίας και της σταθεράς έντιμότητος, πού άποτελούν τόν πράγματι εύγενή και άνδρικόν χαρακτήρα, άποδεικνύουν τί ήμπορεί νά πράξη ό καθείς διά τόν έαυτόν του και τοϋς άλλους και παριστάνοον τήν δύναμιν της εις τόν Θεόν πίστεως και τοϋ πρὸς έαυτόν σεβασμοϋ, διά τών όποίων δύναται και ό ελάχιστος νά άποκτήσῃ τιμήν και θέσιν ύψηλήν.

Διότι ό κ. ΓΟΥΔΗΣ προήλθεν εκ τοϋ πλήθους, έξ οικογενείας πτωχής, και άντι νά κύψη υπό το βάρος τών άφαντάστων δυσκολιών, πού αντιμετώπισε, και, άντι νά άφίση τήν καρδίαν του νά σκληρυνθῇ τήν και γεμίση άπό αίρετικήν κοινωνικήν πικρίαν διά άνισότητα τών άγαθών και νά γίνῃ καινωνικός δηλητηριαστής, άντιθέτως, τας δυσκολίας, τήν πείναν και τήν άνέχειαν, τήν βιοπάλην εις τήν όποίαν παιδιόθεν

8

είναι καταδικασμένος, τας αντιμετώπισε με άλύγιστον πείσμα. τας κατέβαλε με τόσην δύναμιν ώστε νά μη ήμπορέσουν νά έμποδίσουν τήν πρόδόν του.

Και όχι μόνον τας κατέβαλεν, άλλα εκείναι άκριβώς αι δυσκολίαι, τας όποίας συνήνησεν άπό ήλικίας 10 έτών, αι όποίαι ίσως ένα άλλον νά τόν έγονάτιζαν και τόν ήνάγκαζαν νά κύψη εις τήν λεγομένην μοίραν του, εις αυτόν έφάνησαν οι κάλλιστοι βοηθοί του, διότι παρώτρυναν τας δυνάμεις του πρὸς τήν έργασίαν, τόν ώδήγησαν εις τόν Σταυρόν τοϋ Ίησοϋ, διά νά άντλήσῃ άπό εκεί—άπό το κήρυγμα και τήν μελέτην της Γραφής, άπό τήν μετοχήν εις τὰ άγιαστικά μυστήρια της Έκκλησίας—όπως ό ίδιος πολλόκις μες έλεγεν εις τας άλησημονήτους κατασκηνώσεις μας: «τήν πίστιν, τήν ύπομονήν, τήν έλπίδα, τήν άγάπην, τήν έγκαρτέρησιν, τήν μετ' έμπιστοσύνης προσδοκίαν της έπεμβάσεως τοϋ θεοϋ δι' ένα μέλλον καλύτερον, μέλλον, πάντοτε μέν κοπιώδες άφ' οϋ ή ζωή δέν είναι παρά «πειρατήριον», κατά τόν Ίώβ, άλλα και πλήρες τών εύαρέστων συγκινήσεων, πού χαρίζει ή έν τῇ καρδία παρουσία τοϋ Πνεύματος τοϋ θεοϋ, το 'Όποιον ζωογονεί, θερμαίνει, χαριτώνει και έξασφαλίζει αναφαίρετον χαράν εις τόν ανθρωπον εις τήν τόσον σύντομον και πτωχήν ζωήν τοϋ εις τόν κόσμον αυτόν».

Ή πρόχειρος και συντομωτάτη σκιαγραφία τοϋ κ. ΓΟΥΔΗ εις τας έπομέναις σελίδας, επί τῇ βάσει πλουσιωτάτου άρχείου πού κρατείται διά τὰ έργα και τας ήμέρας του, θα πείσουν όλους περί της σκο-

9

πιμότητος τοϋ φυλλαδίου αυτόο εις αυτήν τήν κρίσιμον στιγμήν της έθνικής μας ζωής, καθ' ήν πρόκειται νά εκλεγούν οι καταλληλότεροι αντιπρόσωποι τοϋ Έθνους.

ΕΝΤΟΛΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΑΛΑΙΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΑΘΜΟΦΟΡΩΝ
ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΦΟΡΙΑΣ ΠΡΟΣΚΟΠΩΝ ΗΜΑΘΙΑΣ
Δ. ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΠΟΙΟΣ Ο Κ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΟΥΔΗΣ

Ό κ. Γ. Κ. ΓΟΥΔΗΣ έγεννήθη έν Βερροία τῷ 1903, Ό πατήρ του καταγόμενος εκ τοϋ έγγύς της πόλεως χωρίου «Φιτιά» ήσχολείτο με τήν γεωργίαν.

Τῷ 1911, εις ήλικίαν 8 έτών, έμεινεν ορφανός πατήρ, και τόν 'Οκτώβριον τοϋ 1912, ότε, με τήν κήρυξιν τοϋ βαλκανοτουρκικοϋ πολέμου, ό μεγαλύτερος άδελφός του και προστάτης της οικογενείας Ίωάννης, ήλικίας 17 έτών, έσπευσεν εις Αθήνας και κατετάχθη ως έθελοντής, ό Γ. ΓΟΥΔΗΣ έγκατέλειψε τὰ μαθητικά θρανία και ειργάσθη εις τὸ έξω της Βερροίας εργοστάσιον (Νηματουργείον) Ζωοσίδη—Βέρμιον.

Τῷ 1914, έχων έξ άπαλῶν δυνάων τήν σκληράν πείραν διαιτοϋς εργατικής ζωής, ένεγράφη και πάλιν εις τήν 4 τάξιν τοϋ Δημ. Σχολείου τὸ όποιον έπεράτωσεν εργαζόμενος κατά τας ώρας της σχολής του.

Έργαζόμενος επίσης, έπεράτωσε τὸ Γυμνάσιον.

Τὸ φθινόπωρον τοϋ 1924, άφοϋ έξεπλήρωσεν έν τῷ μεταξὺ και τήν στρατιωτικήν του ύπηρεσίαν και διετέλεσεν επί τι διάστημα ως Ύπογραμματεϋς τοϋ Πρωτοδικείου Βερροίας, άνεχώρησε δι' Αθήνας, διά νά εύρη εργοσίαν επί σκοπῷ νά ά κ ο λ ο υ θ ή-

11

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

ση άνωτέρας σπουδᾶς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Ἐφωδιασμένος μετ' ἑνὸς συστατικῆν ἐπιστολὴν ἐκ μέρους τοῦ μακαρίτου ΑΝΤ. Γ. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ (τραγικοῦ θύματος τῆς θηριωδίας τῶν ἀναρχικῶν) πρὸς τὸν ἐκ Μάκεδονίας εὐπατρίδην κ. Φ. ΔΡΑΓΟΥΜΗ εἰδὼν τοῦ ἀλήστου μνήμης Πρωθυπουργοῦ ΣΤΕΦ. ΔΡΑΓΟΥΜΗ καὶ ἀδελφῶν τοῦ μεγάλου Μακεδόνα πατριώτου, φιλοσόφου, πολιτικοῦ καὶ λογοτέχνου ΙΩΝΟΣ ΔΡΑΓΟΥΜΗ, προσελήφθη εἰς τὸ ἰδιαιτερον γραφεῖον τῆς ἱστορικῆς μακεδονικῆς οἰκογενείας μετ' ἐπιτολὴν νὰ συστηματοποιήσῃ, καθαρογράψῃ καὶ ἐπιμεληθῆ τῆς ἐκδόσεως, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ κ. Φιλίππου, τῶν ἔργων τοῦ ΙΩΝΟΣ ΔΡΑΓΟΥΜΗ, τοῦ εὐγενοῦς ἐκείνου θύματος τοῦ τυφλοῦ φανατισμοῦ τῆς 31 Ἰουλίου 1920.

Τότε ὁ κ. Γ. ΓΟΥΔΗΣ, ὁ ὁποῖος ὄρεγεται τοῦ εἰδέναι, δὲν περιωρίσθη ἀπλῶς εἰς τὴν καθαρογραφίαν τῶν ἔργων τοῦ Ι. Δ.: ἐπέδωθη μετὰ βουλιμίας κυρίως εἰς τὴν μελέτην τῶν ἔργων, τῶν ὁποίων ἡ γλαφυρότης, ὁ πατριωτικὸς παλμός, ἡ κοινωνιολογικὴ, φιλοσοφικὴ καὶ πολιτιστικὴ ὕψις τὸν ἐγοήτευε. Ὁ κ. Φ. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ, διαγνοὺς τὸν χρηστὸν καὶ φιλότιμον χαρακτήρα του, ἐξετίμησε καὶ συνεπάθησε τὸν νεαρὸν φοιτητὴν ποῦ διψοῦσε τὴν μάθησιν καὶ τὴν αὐτοβελτίωσίν του, ὀλοκλήρωνων δὲ τὴν πράγματι πατρικὴν στοργὴν του ἀπήλλαξεν αὐτὸν σχεδὸν πλήρως ἀπὸ τῆν ἔργασίαν του διὰ νὰ φοιτῇ κανονικῶς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἐργαζόμενος μόνον ὀλίγας ὥρας πρὸς τὸ ἑσπέρας εἰς τὸ γραφεῖον του.

12

λογίας καὶ τὴν ἔγκρισιν τοῦ τότε Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, καὶ μετὰ τοῦ τότε Συνοδικοῦ Μητροπολίτου Ἡλείας κ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ, τοῦ τότε Μεγάλου Πρωτοσυγγέλου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ νῦν Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς κ. ΜΙΧΑΗΛ, τοῦ τότε συμφοιτητοῦ του καὶ νῦν Μητροπολίτου Κοζάνης κ. ΚΩΝΣΤ. ΠΛΑΤΗ, τοῦ τότε φοιτητοῦ καὶ νῦν Γ. Ἐπιθεωρητοῦ τῶν θεολόγων κ. Ι. ΔΑΒΕΤΑ καὶ ἄλλων φοιτητῶν καὶ ἰδιωτῶν, τὴν Χριστιανικὴν Ἐνώσιν Ὁρθοδόξων Ἀθηνῶν, ἐπρεόουσαν ἐν αὐτῇ τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ, ἀναλαβὼν τὴν Γενικὴν Γραμματεῖαν αὐτῆς.

Κατὰ τὴν πενταετη δρᾶσιν τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἀθηνῶν, ὁ κ. Γουδῆς, ὅχι ἀπλῶς διότι ἦσκει τὰ καθήκοντα Γενικοῦ Γραμματέως αὐτῆς, ἀλλὰ διότι ἦτο θερμουργὸς καὶ πλήρης αὐταπαρνήσεως καὶ ζήλου, ἀπετέλει τὴν κινητήριον δυνάμιν αὐτῆς, αὐτὸς κανονίζων τὰ τῆς βλῆς δράσεως τῆς καὶ αὐτὸς συντονίζων τὴν κίνησιν τῆς, ἐν συνεργασίᾳ του μετὰ τοῦ ἀναπληροῦντος τὸν Ἀρχιεπισκόπου, Συνοδικοῦ Μητροπολίτου Ἀντωνίου, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ὁμιλητῶν καὶ πνευματικῶν, τοῦ ἀειμνήστου Μιχαὴλ ΓΑΛΑΝΟΥ, τοῦ τότε Πρωτοσυγγέλου κ. ΜΙΧΑΗΛ, πολλῶν ἄλλων ἐργατῶν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἐπίσης τοῦ τότε Ἱεροκήρυκος τῆς Μητροπόλεως Πανοσιολογικωτάτου Ἀρχιμ. κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ, τοῦ διαπρεποῦς αὐτοῦ θεολόγου καὶ συγγραφέως ποῦ ἠνάλωσε τὴν ζωὴν του ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ τοῦ Κράτους, ἐν τῇ ἑξα-

14

Ο κ. Γ. ΓΟΥΔΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Ἐν ᾧ ὑπηρετεῖ εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ κ. Φ. Δ. καὶ ἐνῶ ἐφοῖτα εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὁ κ. Γουδῆς, ἐμπεκοτισμένος παιδιόθεν, ἐκ τῆς μητρικῆς πίστεως, μετ' ἐπιχειρώδη κλίσιν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, παραδειγματιζόμενος ἀπὸ τὴν ὑποδειγματικὴν ζωὴν τῆς πατριαρχικῆς οἰκογενείας Δραγούμη, ἀλλὰ καὶ σχετισθεὶς ἐν τῷ μετὰξὺ διὰ δεσμῶν πνευματικῶν μετὰ τὸν ἀείμνηστον τότε Μητροπολίτην Τραπεζοῦντος ΧΡΥΣΑΝΘΟΝ, (τὸν Γεραρὸν Ἱεράρχην, ὁ ὁποῖος ἐτίμησε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ὡς Ἀρχηγὸς Αὐτῆς κατὰ τὰ πολεμικὰ ἔτη 1939—1941, καὶ ὁ ὁποῖος, φίλος στενός τοῦ Ἰωνος Δραγούμη καὶ μέλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλικῆς Ἐταιρίας εἰς ἣν μετείχον καὶ οἱ Ι. Δ. καὶ ὁ ἐκ Κοζάνης Γεώργ. Μπούσιος, μετὰ τὴν ἐξορίαν του, καταφυγὼν εἰς Ἑλλάδα (1922) ἐσύχναζε, εἰς τὸν οἶκον Δραγούμη, καὶ ἀπήλασε καθημερινῶς τῆς στοργικῆς περιποιήσεως καὶ παρὰ τοῦ ὁποίου ὁ κ. Γουδῆς ἔλαβε τὰ πρῶτα κεντρίσματα φωτισμένης καὶ οὐσιαστικῆς θρησκευτικότητος), ἀναμίχθη ἐνεργῶς εἰς τὴν θρησκευτικὴν κίνησιν τῶν Ἀθηνῶν, ἰδρύσας, ὑπὸ τὰς εὐ-

13

σκήσιν τῶν βαρυτάτων καθηκόντων του, ὡς κληρικοῦ ἐν ἐνεργείᾳ εἰς τὴν Ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐν ταύτῃ ὡς Προϊσταμένου τῆς ὑποδειγματικῆς εἰς τὸν κόσμον θρησκευτικῆς ὁργανώσεως, τῆς ΖΩΗΣ, ἡ ὁποία ἔδωκε καὶ διδίδει τὸ μέτρον ἀληθῶς ἀποστολικῆς συγκροτήσεως, διαβιώσεως καὶ δράσεως καὶ ἀληθῶς ὑγιαίνουσας διδασκαλίας, ἡ ὁποία, πρὸς τοὺς ἄλλοις, τροφοδοτεῖ τὰς ἑκασταχοῦ Μητροπόλεις μετ' ὑποδειγματικούς κληρικούς, κήρυκας τοῦ Θείου Λόγου καὶ ὁργανωτὰς καὶ διδασκάλους τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων καὶ τῶν ἐθνικοθρησκευτικῶν ἐξορμήσεων, ἐνός πραγματικοῦ πνευματικοῦ ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΥ, ποῦ ἐγγυᾶται βεβαίως τὴν ἐν προσεχεί μέλλοντι πλήρωσιν τῶν κενῶν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν, διοικητικὴν καὶ πολιτικὴν συγκρότησιν τῆς ἡδικομένης ἀπὸ τὴν ἰθὺνουςαν τάξιν χώρας μας.

15

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Ο κ. ΓΟΥΔΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΣΚΑΠΑΝΕΥΣ ΤΩΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΑΞΙΩΝ

Τῷ 1929 ὁ κ. Γουδῆς, τυχὼν τῆς ἀδείας τοῦ δικηγορεῖν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν γενέτειράν του Βέρροιαν.

Χωρὶς ἀκόμη νὰ σταθεροποιήσῃ τὴν ἐπαγγελματικὴν του σταδιοδρομίαν καὶ πρὸς κοινὴν ἐκπληξίν τῆς Βερροίας, ἐπεδόθη μετὰ ζέσεως εἰς ἠθικοκοινωνικὴν δρᾶσιν. Καὶ ἐν πρώτοις, βοηθούμενος ἀπὸ ἐλαχίστους συνεργάτας ἐν οἷς ὁ ἐνθουσιώδης πατριώτης κ. Γ. Κανάκης, Διευθυντὴς τοῦ Μεταφραστικοῦ Γραφείου παρὰ τῷ Πρωτοδικεῖῳ Βερροίας, ἴδρυσεν, ὠργάνωσε καὶ ἀνέλαβε προσωπικῶς τὴν Διοίκησιν καὶ τὴν Διεύθυνσιν Ἐκπαιδεύσεως πρωτοτύπου ἕως τότε διὰ τὴν Ἑλλάδα Κέντρου ἐξωσχολικῆς ἀγωγῆς τῶν ἑλληνοπαίδων, « τῆς Σχολῆς Στελεχῶν », τάξας ἐνιαυσίαν θητεῖαν εἰς τὴν λειτουργίαν αὐτῆς, ἐπὶ τῷ σκοπῷ, ὅπως, μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν τῶν μαθητῶν, ἰδρύσῃ—ὅπως καὶ συνέβη—Τοπικὴν Ἐφορείαν Προσκόπων Ἠμαθίας.

Ἡ πρωτοτυπία εἰς τὴν «Σχολὴν Στελεχῶν» ἐνέκειτο εἰς τὸ ὅτι, ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι ἦτο καθιερωμένον εἰς ἄλλας Περιφερείας, ἐν αὐτῇ, ἡ κυρία φροντίς ἐστρέφετο εἰς τὸ νὰ ἀνυψώσῃ τὸ στέλεχος—ὅπως ἀργότερον συνέβη διὰ κάθε πρόσκοπον, εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον τῆς ἀνθρωπίνης του ἀξίας, οὕτως

16

ὥστε τὸ παιδί νὰ φθάσῃ μετὰ τὴν ἰδίαν του προσπάθειαν εἰς τὸ ἀνώτερον δυνατὸν σημεῖον τῆς κοινωνικῆς καὶ ἐθνικῆς ἀξίας του. Ὁ σκοπὸς τῆς «Σχολῆς Στελεχῶν» ἦτο ἡ Ἀγωγή τοῦ Πολίτου, τὴν ὁποῖαν ὁ ἱδρυτὴς τῆς ἐθεώρει, ὡς ἄλλωστε καὶ κάθε φωτισμένος μύστης τῆς χριστιανικῆς ἰδεολογίας καὶ ὁ ἱδρυτὴς τοῦ Προσκοπισμοῦ, ὡς ὑπέρτατον σκοπὸν τῆς ἀνατροφῆς.

Ἀπὸ τὴν Σχολὴν αὐτὴν ἀπεφοίτησαν πλεῖστοι νέοι τῆς Βερροίας, ἐν οἷς καὶ οἱ ἥρωες τῆς ἐποποιήσεως 1940—41 ὑπολοχαγοὶ Θ. Β. Σκουλαριώτης (ἀνεψιὸς τοῦ κ. Γουδῆ), Ἄλ. Ταμπακόπουλος καὶ Ἄλ. Μάντης καὶ οἱ τρεῖς εὐγενῆ θύματα τοῦ συμμοριετισμοῦ κρουρηθέντες, ὁ ἤδη Τοπικὸς Ἐφορος καθηγητῆς κ. Παπαδόπουλος, ὁ ἀποκαλούμενος εἰς τοὺς προσκοπικοὺς κύκλους ὡς «Ἐπίλεκτος», ὁ τόσον εὐφῆμως γνωστὸς διὰ τὴν ἠθικοθρησκευτικὴν δρᾶσιν τοῦ Ἀρχιμανδρίτου κ. Γ. Παυλίδης τοῦ κύκλου τῆς ΖΩΗΣ, Στρατιωτικὸς Ἱερεὺς, ὁ Δικαστὴς κ. Δ. Γ. Κανάκης, οἱ Ταγματάρχαι τῆς Σχολῆς τῶν Εὐελπίδων κ. κ. Παναγ. Χαραλαμπίδης καὶ Ὁδ. Δημάδης οἱ ἐκπαιδευτικοὶ κ. κ. Ὁρ. Ζαφάρας, Κ. Ἐλενίδης Ι. Κουϊκόγλου, Ι. Βλαχόπουλος καὶ Β. Λιακόπουλος, οἱ δικηγόροι κ. κ. Ἄ. Δαβόρας, Φ. Παπαδόπουλος, Ἰ. Γιαμάς, Ἄ. Τσουλῆς, καὶ Δ. Χατζηδημητρίου, οἱ ἱατροὶ κ. κ. Ἰ. Ἰωακείμης, Σ. Βλαχογιάννης καὶ Ἄ. Περδίκης καὶ δεκάδες ἄλλων νέων, ἀξιωματικῶν, ἐπιστημόνων, ἐμπόρων, ἐργατικῶν. Ὀλίγον βραδύτερον ὁ κ. Γουδῆς ἴδρυσεν τὴν Χριστιανικὴν Ἐνωσιν

17

Ἐκκλησιαστικὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα, συγκλίνων πρὸς ἄλληλα τὰ τρία συγγενῆ πνευματικὰ ἱδρύματα μετακαλέσας δαπάναις τῆς Χ. Ε. καὶ τοῦ προσκοπισμοῦ Ἱεροκήρυκα ἐξ Ἀθηνῶν ἐκ τῶν πλέον καταλλήλων, τῶν διακρινομένων διὰ τὸ ἦθος, τὴν ἀνιδιοτέλειαν, τὴν κατάρτισιν τὸ κήρυγμα καὶ τὴν ἰκανότητα πρὸς διεύθυνσιν Κατηχητικῶν Σχολείων.

Τῷ 1935 θέλων νὰ ἐξασφαλίσῃ μόνιμον ἐντευκτήριον διὰ τε τοὺς Πρόσκόπους καὶ τὰ Κατ. Σχολεῖα καὶ διὰ τὴν ὅλην Χριστιανικὴν κίνησιν ἧς ἠγεῖτο, ἀνελαβεν ἀγῶνα ἀποδεσμεύσεως τοῦ Κεντρικοῦ παλαιοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Βερροίας, ὃν οἱ μὲν Τούρκοι εἶχον μεταβάλῃ εἰς Τζαμίον, ἀπὸ δὲ τοῦ Μεγάλου Παγκοσμίου Πολέμου ἐχρησιμοποίησαν ἀρχικῶς μὲν αἱ συμμαχικαὶ στρατ. ἀρχαὶ βραδύτερον δὲ αἱ ἐπισιτιστικαὶ εἰς ἀποθήκην. Πείσας διὰ τῆς πλουσίας καὶ φλογερᾶς ἐπιχειρηματολογίας του τὸν ἀείμνηστον τότε Μητροπολίτην Πολύκαρπον Σακελλαρόπουλον καὶ κατελθὼν εἰς Θεσσαλονίκην παρὰ τῇ Γ. Διοικήσει καὶ εἰς Ἀθήνας παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Παιδείας, μετὰ ἐξάμηνον προσπάθειαν κατέλαβε τὸ κτίριον καὶ μετὰ τῶν φιλοτίμων καὶ ἐνθουσιωδῶν συνεργατῶν του, βαθμοφόρων τῶν Προσκόπων καὶ μελῶν τῆς Χρ. Ἐνώσεως, ἀνέλαβε νέον ἀγῶνα ἐπαναφορᾶς τοῦ ἐρειπωμένου κτιρίου εἰς τὴν προτέραν αἴγλην του. Ἐκτοτε τοῦτο πράγματι εἶναι οἶκος τοῦ χριστιανοῦ καὶ τοῦ προσκόπου ἐν Βερροίᾳ. Τῷ 1939 ὁ κ. Γουδῆς ἐκήρυξεν—πρῶτος ἐν

18

Ἑλλάδι—τὴν πνευματικὴν ἐπιστράτευσιν. Οὕτω ἔχων ὠργανωμένας μόνον ἐν Βερροίᾳ ἡ πλήρεις ὁμάδας Προσκόπων μετὰ μουσικὴν ἀπὸ 50 ὄργανα, ἤρχισε τὴν καθ' ἑκάστην Κυριακὴν ἐξόρμησιν τῆς Ὀμάδος ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἐπιστρατεύσεως, ἧς ἠγεῖτο ὁ ἴδιος καὶ ἧς μετεῖχον ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Μεραρχιακοῦ Πεζικοῦ—ἐνίοτε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Διοικητὴς τῆς Χ. Μεραρχίας—καὶ ἀξιωματικοὶ τοῦ ἐπιτελείου καὶ τοῦ συν)τος—Ἱερεῖς, ὁ Εἰσαγγελεὺς καὶ Δικασταί, ὁ Γυμνασιάρχης μετὰ καθηγητὰς, Διευθυνταὶ Δημ. Σχολείων καὶ ἄλλοι διδάσκαλοι, ἱατροὶ, δικηγόροι, ἔμποροι, ἐργαζόμενοι, οἱ ἀρχηγοὶ Προσκόπων καὶ ἡ ὁμάς τῆς προσκοπικῆς Μουσικῆς.

Ἡ κατὰ Κυριακὴν ἐπὶ τρία συνεχῆ ἔτη ἐπαφὴ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν μετὰ τὰς κοινότητας καὶ τὰ χωρία τῆς Ἠμαθίας καὶ Πιερρίας, ἐπέδρα ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ τῶν πολιτῶν, ἐξήπτε δὲ τὸ πατριωτικὸν φρόνημά των καὶ τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημά των, διότι ἐκεῖ ἀνεπτύσσοντο θέματα θρησκευτικοῦ καὶ πατριωτικοῦ περιεχομένου. Τοιαῦτα ἐξορμήσεις ἐγίναν εἰς τὰς πλεῖστας κοινότητας καθὼς καὶ εἰς τὴν Νάουσαν, Γιαννιτσὰ καὶ Κατερίνην.

Καὶ ἐνῶ ἐγίνοντο ὅλα αὐτά, κατ' ἔτος, ἀπὸ τοῦ 1929—1939, ὠργάνωνεν ὁ ἴδιος προσωπικῶς διμήνουσ θερινὰς κατασκηνώσεις ἐν Καστανιᾷ—Βερροίας, ὅπου ἀνερχόμενος ὁ ἴδιος μεθ' ὀλοκλήρου ἐπιτελείου ἐκ θεολόγων, ἱατρῶν, ἀξιωματικῶν, ἐκπαιδευτικῶν καὶ ἄλλων εἰδικῶν, ἐπεδίδeto εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῶν προσκόπων εἰς τὰς προσκοπικὰς καὶ χριστιανικὰς ἀρετὰς

19

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Ο κ. ΓΟΥΔΗΣ ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΒΕΡΡΟΙΑΣ

Τῷ 1940 ὁ κ. Γουδῆς διορίσθη Δήμαρχος Βερροίας. Ἐκεῖ πλέον ἐφάνη ἡ ἀξία τοῦ ἀνδρός. Ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν ἐτέθησαν αἱ βάσεις μιᾶς χρηστῆς καὶ ὑποδειγματικῆς διοικήσεως ἐν τῷ Δήμῳ. Ἄτυχῶς εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν ἐμεινεν ἐλαχίστους μόνον μηνᾶς, διότι ἐπιστρατευθεὶς κατὰ τὸν πόλεμον ἀπεμακρύνθη τῆς πόλεως.

ΕΙΣ ΚΡΗΤΗΝ ΚΑΙ ΜΕΣΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ

Τὴν 27 Ἀπριλίου 1941 εὐρισκόμενος μὲ τὸ Τμήμα του ἐν Ναυπλίῳ καὶ ὑπέκρινεν εἰς τὴν ἔκκλησιν τοῦ ἀειμνήστου Βασιλέως ΓΕΩΡΓΙΟΥ Β΄ ἔσπευσεν εἰς Κρήτην καὶ μετὰ τὴν μάχην τῆς Κρήτης εἰς Μέσσην Ἀνατολήν.

Ἐκεῖ ἐπιστρατευθεὶς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ τὸν Μάιον τοῦ 1941 ὡς ἀξιωματικὸς Δικαστικὸς τοῦ Β.Ν. διορίσθη Διευθυντὴς τῆς Ναυτικῆς Δικαιοσύνης τοῦ Υ.Ν. καὶ συγχρόνως Βασιλικὸς Ἐπίτροπος τοῦ Ἐκτάκτου Ναυτοδικείου Μέσης Ἀνατολῆς.

Ἡ σταδιοδρομία του καὶ εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν ὑπῆρξε καταπληκτικὴ. Τὰ μέλη τῆς Κυβερνήσεως ἐν Καῖρῳ καὶ Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἴδια οἱ διατελέσαντες Ὑπουργοὶ τῶν Ναυτικῶν καὶ Ἀρχηγοὶ τοῦ Στόλου Ναύαρχοι κ. κ. Ἀλ. Σακελλαρίου, Ἐπ. Καββαδίας, Π. Ἀντωνόπουλος, Κ. Κοντογιάννης, Π. Κώνστας καὶ

20

πλείστοι ἄλλοι ἀνώτεροι ἀξιωματικοί, ὅχι ἀπλῶς ἐξετίμησαν τὸ ἦθος, τὸν πατριωτισμὸν, τὴν αὐτοθυσίαν καὶ τὴν ἐξοχὸν δρᾶσιν τοῦ κ. Γουδῆ, ἀλλὰ καὶ ἐποπτεύοντες τὴν ἐν αὐταπαρνήσει γενικωτέραν δρᾶσιν του ἐν τῷ κοινωνικῷ πεδίῳ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ πολλαχοῦ τῆς Αἰγύπτου, ἐξεδήλωναν εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν τὴν πρὸς αὐτὸν βαθεῖαν τιμὴν των, θεωροῦντες αὐτὸν, ὡς καὶ πράγματι ἦτο, ὄχι μόνον ὡς ἕνα κολὸν ἀξιωματικὸν ἀπλῶς, ἀλλ' ὡς προσωπικότητα ἐξαιρετικὴν, ἐξερχομένην τῶν ὁρίων τοῦ κοινοῦ ἐπιστήμονος, προσωπικότητα μὲ πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν πληρότητα ἀσυνήθη εἰς τὴν ἐποχὴν μας, προσωπικότητα ἔχουσαν συνείδησιν τῆς εὐθύνης του ὡς πολίτου, ὡς διανοουμένου, ὡς ἀνωτέρου λειτουργοῦ, προσωπικότητα ἀσκοῦσαν τὰ ἐμπιστευμένα εἰς αὐτὴν ἔργα μετὰ λόγου καὶ δυνάμεως.

21

Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΘΝ. ΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ κ. ΓΟΥΔΗ ΕΝ ΑΙΓΥΠΤΩ

Ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας καθ' ἣν ὁ κ. Γουδῆς ἐπάτησε τὸ ἔδαφος τῆς Ἀλεξανδρείας (Μάιος 1941) δύο μόλις ὥρας ἀπὸ τῆς ἀποβιβάσεως ἔκαμε τὴν πρώτην διάλεξιν του ἐνώπιον Ἀλεξανδρέων Ἑλλήνων. Καὶ ἔκτοτε ἤρχισε τακτικῶς νὰ ἐπηρεάζῃ τὴν θρησκευτικὴν, φιλολογικὴν, κοινωνικὴν καὶ ἐθνικὴν κίνησιν μὲ τὴν γλαφυρὰν διαλεκτικότητά του ἐνώπιον πολυπληθῶν Ἑλλήνων Προσκόπων, τῶν Ἑλληνίδων Ὀδηγῶν, τῶν Φαλαγγιτῶν, τῆς φιλολογικῆς συντροφιάς ἐν τῇ ἐπαύλει τῆς σοφῆς Καθηγητρίας τοῦ Πανεπιστημίου κ. Παναγιωτάτου, ἐν ταῖς Λέσχαις τῶν Ἑλλήνων Ἀλεξανδρείας, τῶν Ἑλλήνων Ἀποστράτων Ἀξιωματικῶν, Ἱερῶν Ναῶν, Κινηματοθεάτρων κλπ, οὕτως ὥστε νὰ εἶναι γνωστὸς εἰς ὅλους τοὺς Ἀλεξανδρινούς καὶ νὰ ἐπισύρῃ τοιοῦτον σεβασμὸν καὶ ἀγάπην ὥστε, ὅταν τῷ 1944 μὲ τὴν ἐπικράτησιν τῶν ἀντικρατικῶν καὶ ἀντικοινωνικῶν στοιχείων, ἐτέθη ἐκτὸς ὑπηρεσίας, καταδιωκόμενος ὑπὸ τῶν συναδοιοκρατικῶν κύκλων διὰ τὰς ἐδραίας ἐθνικὰς ἀρχὰς του, οἱ κάτοικοι τῆς Ἀλεξανδρείας τὸν περιέθαλψαν μὲ τὸν μεγαλύτερον σεβασμὸν καὶ μὲ στοργὴν ἀνεκτίμητον.

22

Ὅ,τι ἰδιαίτερος δέον νὰ ἐξαρθῇ ἀπὸ τὴν δρᾶσιν τοῦ κ. Γ. ἐν Αἰγύπτῳ, εἶναι ἡ σθεναρὰ ἐκ μέρους του ὡς Διευθυντοῦ τῆς Ναυτικῆς Δικαιοσύνης τοῦ Υ.Ν. καὶ Βασιλικοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ Ναυτοδικείου Ἀλεξανδρείας ἀντιμετώπισις τῶν κινήματων ἐν τῷ Β. Ν. Οἱ διατελέσαντες ὡς ὕπουργοι τῶν Ναυτικῶν Ναύαρχοι Σακελλαρίου καὶ Καββαδίας τὸν κ. Γουδῆν εἶχον μοναδικὸν βοηθὸν διὰ τὴν δικαστικὴν ἀντιμετώπισιν τῶν κομμουνιστῶν καὶ ἄλλων συναδοιοκρατικῶν στοιχείων τὰ ὁποῖα ἐξήρθωναν δι,τι οἱ φιλότιμοι καὶ γενναῖοι ἀξιωματικοὶ καὶ τὰ πληρώματα ἐπετύγχανον μὲ τὰς θυσίας τοῦ αἵματος καὶ τῶν κόπων των.

Ὁ κ. Γουδῆς δὲν ἐβίστασε νὰ συλλάβῃ ἀνωτέρους ἀξιωματικούς καὶ πολιτικά πρόσωπα ἐγγύς τοῦ ἀρχισυνωμότη Ἐμμ. Τσουδεροῦ, ἐμπνέοντα αὐτὸν καὶ ὑπ' αὐτοῦ καθοδηγούμενα εἰς τὴν ἀνευ προηγουμένου συνωμοτικὴν τῶν δρᾶσιν, εισηγήθη δὲ εἰς τὸν Ναύαρχον τὴν ἐνέργειαν τῶν δεόντων διὰ τὴν δίωξιν καὶ αὐτοῦ τοῦ Τσουδεροῦ, ὑποβαλὼν καὶ σχετικὸν ὑπόμνημα, εἰς Λονδίνον, πρὸς τὸν Μάρτυρα Βασιλέα ΓΕΩΡΓΙΟΝ, εἰς τὸν ὁποῖον ἐξέθετε τὰ πορίσματα ἐπισήμου ἀνακρίσεως ἐξ ἧς ἀπεκαλύπτετο ὀλόκληρον τὸ σχέδιον ἐνεργείας τῶν ἐν Μέσῃ Ἀνατολῇ ἀντιδραστικῶν κύκλων, τῶν δρώντων ἐν ἐπαφῇ πρὸς ὠρισμένους ἐν Ἑλλάδι «σπαράγοντας» καὶ πρὸς τὸ κομμουνιστικὸν κόμμα, σχέδιον, συμφώνως πρὸς τὸ ὁποῖον, παρίεργοι καὶ πρωτότυποι «δημοκρατικοὶ» κοπτόμενοι διὰ τὰς ἐλευθερίας, εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως καθολοκληρίαν ἀνελεύθεροι καὶ ἀπλῶς

23

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

«ὡς ἐπικάλυμμα τῆς κακίας ἔχοντες τὴν ἐλευθερίαν» ἐχάλκευον ἔκτοτε (1942), ἄλλοι ἐσκεμμένως καὶ ἄλλοι ἀσυνειδήτως, τὰ θεσμὰ τῆς Ἑλλάδος, τὰς ἐκατόμβας τῶν αἱματηρῶν θυμάτων καὶ τὰς ἀνυπολόγιστους καταστροφὰς τοῦ ὕλικου πλοῦτου καὶ τῶν τεχνικῶν ἔργων τῆς προόδου, ἐμπρησταὶ καὶ δολοφόνοι γυναικῶν ἐγγύων, ἀπροστατεύτων παιδῶν καὶ χρηστῶν πολιτῶν.

Ἄλλο κεφάλαιον τῆς δράσεώς του ἐν Μ. Ἀνατολῇ εἶναι ὁ ἀγὼν του ὑπὲρ τοῦ προσώπου τοῦ Βασιλέως, τὸν Ὅποιον ἐρυκοφάντουσαν πολλοὶ ἡμέτεροι καὶ ξένοι, ὅργανα ὅλοι μιᾶς αἰσχρᾶς προπαγάνδας.

Ὁ κ. Γουδῆς εἶναι ὁ μόνος τῶν ἐξ Ἑλλάδος ὀρμηθέντων μετὰ τὴν μάχην τῆς Κρήτης, ὁ ὁποῖος, μέχρι τέλους, χωρὶς ἀνάπαυλαν εἰργάζετο διὰ διαλέξεων καὶ ἀρθρῶν ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως, τοῦ ὁποῖου, μετὰ τὸ 1943 εἶχον σχεδὸν ἀπαγορεύση οἱ ἐπικρατοῦντες συνωμῶται, καὶ τὸ ὄνομα νὰ ἀναφέρεται.

Ὁ κ. Γουδῆς ἀπήντησε δι' ἑπτὰ (?) μακρῶν ἀνοικτῶν ἐπιστολῶν καὶ πρὸς τὰς κατὰ τοῦ Βασιλέως ραδιοφωνικὰς καὶ δημοσιογραφικὰς συκοφαντίας τοῦ ἐξάλλου ἀγγλοῦ ἐργατικοῦ Βουλευτοῦ ΚΟΞ, ὁ ὁποῖος τῷ 1944, κακοποιῶν τὴν ἀλήθειαν, ἰσχυρίζετο ὅτι ἐν Ἑλλάδι μὲν τὰ ὄμοια τῶν πολιτῶν ἐπιθύμουν τὴν ἐπάνοδον τοῦ Βασιλέως.

Παράλληλα ὁ κ. Γουδῆς ἤσκησεν ἐν ἐπαφῇ πρὸς τὴν Α.Μ. τὸν ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ Ἀλεξανδρείας τὸν Πρόεδρον τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Καΐρου κ. Θεόδ. Κότσικαν καὶ ἄλλους ἐγκρίτους Ἕλληνας τῆς Ἀλεξαν-

δρείας καὶ τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν Κοινοτήτων τῆς Αἰγύπτου, ἀγῶνα σθεναρὸν ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν μας διεκδικήσεων. Τοῦτο δὲ διότι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ ἀριστερίζοντες ἐδῶ καὶ ἐκεῖ Ἕλληνες, ὅπως οἱ κύκλοι καὶ τὰ κηρύγματα τοῦ τότε ἐν ἀνακτόνῳ ὀπλαρχηγοῦ ΤΙΤΟ τῆς Γιουγκοσλαβίας, ὅπως οἱ λεβαντίνοι τῶν μουσικῶν ὑπηρεσιῶν, συνεδύαζον τὸν κοινὸν ἀγῶνά των τόσο ἐναντίον τοῦ Βασιλέως ὅσον καὶ ἐναντίον τῶν ἐθνικῶν μας διεκδικήσεων ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς Βοραίου Ἡπείρου, καὶ τῆς ἑλληνικωτάτης Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας κλπ.

ΙΔΡΥΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΚΑΤΗΧ. ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΕΝ ΑΙΓΥΠΤΩ

Ὁ κ. ΓΟΥΔΗΣ, ἐπὶ πλέον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τοῦ Μακροβιτάτου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, ἱδρυσεν καὶ ἐκεῖ Χριστιανικὴν Ἐνωσιν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἅγιος Ἀθανάσιος», ἐπίσης δὲ καὶ Ἐκκλησιαστικὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα κατὰ τὸ πρότυπον τῶν ἐν Ἑλλάδι δρώντων. Τὴν τεραστίαν αὐτὴν θρησκευτικὴν κίνησιν τὴν διηύθυνεν ὁ ἴδιος ὡς πρόεδρος τοῦ Δ. Σ., ὁμιλῶν καὶ ἀπὸ τῆς ἑδρας τετράκις τῆς ἐβδομάδος. Διὰ τὴν δράσιν του ταύτην ἡ Α. Μ. ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας τῷ ἀπένευσε τὸν χρυσοῦν Σταυρὸν τοῦ Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, ὅστις ἀπενεμήθη μόνον εἰς Πρωθυπουργοὺς, Ὑπουργοὺς, Ναυάρχους, Στρατηγούς καὶ ἄλλας ὕψηλας προσωπικότητας.

ΠΕΡΙΟΔΕΙΑΙ ΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

Ἐπὶ πᾶσι τούτοις ὁ κ. Γουδῆς περιώδευσεν ὅλας τὰς πόλεις τῆς Αἰγύπτου ὅπου ὑπάρχει Ἑλληνισμὸς (Καΐρον, Πόρτ - Σάιτ, Σουέζ, Ἰσμαηλία, Ἡλιούπολις, Ἐρμούπουλις (Τάντα), Ζαγαζίκ, Ἀμπουκίρ, κλπ. κλπ.) καὶ ἐκεῖ ἐπανελάβε τὰς ὁμιλίαις του ἐνισχύων παντοῦ μετὰ τῶν ἐλλήνων τὸν πατριωτικὸν ἐνθουσιασμόν καὶ τὴν εἰς τὰ πάτρια ἀγάπην.

Εἰδικώτερον ὁ κ. Γ., ὅταν τὸ ΕΑΜ (1944) ἐξῆλθε πρὸς τὸν ἀγῶνα ἐν Μ. Ἀνατολῇ καὶ ἱδρυσεν εἰς τὰς μεγαλοπόλεις τῆς Αἰγύπτου τὸν ΕΑΣ, σύλλογον πολιτικῶν πρὸς πλήρη ἐκτροπὴν τοῦ ἀγῶνος μας ἐν τῇ Μ. Ἀνατολῇ καὶ μεταβολὴν αὐτοῦ ἀπὸ ἐθνικοῦ εἰς κοινωνικόν, ἀσκοῦν ἔκτοτε πόλεμον κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀγγλίας καὶ εἰς ὄφελος στρατιωτικῶν μὲν τῆς Γερμανίας, μεθ' ἧς ἐμάχοντο ἀκόμη ἐν Μ. Ἀνατολῇ οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἄγγλοι, πολιτικῶν δὲ τῆς κομμουνιστικῆς Ρωσίας, ὁ κ. Γουδῆς ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῶν γραφείων τῆς Κεντρικῆς Διοικήσεως τῆς μεγάλης πατριωτικῆς ὁργανώσεως τῶν ἐθνικοφρόνων Αἰγυπτιωτῶν ἐλλήνων ὑπὸ τὸν

τίτλον «Πανελλήνιος Ἐνωσις Αἰγύπτου», ἡ ὁποία ἱδρυθεῖσα τῇ ἐπινεύσει τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ τελοῦσα ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κ. Θ. Κότσικα, περιλάμβανεν ὅλα τὰ ὄγεια στοιχεῖα τοῦ ἑλληνισμοῦ, τὸ δὲ συμβούλιόν της καθὼς καὶ τὰ τοπικὰ τοιαῦτα ἀπετελοῦντο ἀπὸ τοὺς ἰθύνοντας τὰς ἑλληνικὰς κοινότητας Αἰγύπτου.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Η ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Όλοκληρωθέντος του σκοπού της Πανελληνίου Ένώσεως Αιγύπτου δια της επανόδου της Α. Μ. του Βασιλέως ΓΕΩΡΓΙΟΥ εις Ελλάδα, ο κ. Γουδής, περατώσας εν τῷ μεταξύ και τὴν ἔκδοσιν τοῦ Α' τόμου τοῦ συγγράμματός του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Ἑλλάς κατὰ τὸν Β'. Παγκόσμιον πόλεμον» ἐπανῆλθεν εις Ελλάδα (7-9.1947) ὅτε και αὐθημερόν ἐπεστρατεύθη ὑπὸ τοῦ τότε Ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν Ναυάρχου Α. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς δικαστικῆς ὑπηρεσίας.

Κατὰ τὸ ἔκτοτε διαρρέουσιν διετὲς διάστημα ἐπεδόθη μετὰ ζήλου εις τὰ δικαστικά του ἔργα, μὴ παραλείπων, κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεως, νὰ διδῆ, ἐντολῇ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν, διαλέξεις ἐθνικοῦ και ἠθικοκοινωνικοῦ περιεχομένου πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς και τὰ πληρώματα τοῦ Ὑπουργείου Ναυτικῶν και ἄλλων ναυτικῶν ὑπηρεσιῶν.

Ὁ κ. Γουδής ἐξετιμήθη και ἐνταῦθα ἀπὸ τοὺς συναδέλφους και προϊσταμένους του διὰ τὴν εὐσυνείδητον και ἀρτίαν ἀπόδοσίν του, ὡσάκις δὲ κατεῖχε τὸ βῆμα τοῦ Βασιλικοῦ Ἐπιτρόπου εις τὸ Ναυτοδικεῖον Πειραιῶς, οἱ Ναυτοδίκαι και οἱ ἀκροαταὶ ἐγοητεύοντα ἀπὸ τὰς γλαφυρὰς ἀγορεύσεις του τὰς

28

ὁποίας παρηκολούθουν μὲ κατανυκτικὴν προσοχὴν πάντοτε μὲν ἴδια δὲ ὡσάκις ἐπρόκειντο θέματα ἀπτόμενα τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων και πληγῶν.

Δέον νὰ σημειωθῇ ἰδιαιτέρως, ὅτι, ἐγκρίσει τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν, ὁ κ. Γουδής μετέβη εις ΜΑΚΡΟΝΗΣΟΝ, ὅπου ἔκαμεν ἑπτὰ ὁμιλίαις μὲ τὴν δυνάμιν και πληρότητα, ὡστε τόσοσιν οἱ διοικούντες ὄσον και οἱ τρόφιμοι νὰ μείνουν ὄχι μόνον κατὰπληκτοὶ ἀλλὰ και τελείως ἱκανοποιημένοι ἀπὸ τῆς πλευρᾶς και γὰ τὴν περιφέρουν οἱ κρατούμενοι ναῦται και στρατιῶται εις τοὺς ὤμους ἐπὶ 15' παρά τὰς διαμαρτυρίας του.

Κατὰ τὴν εις Μακρόνησον μετάβασίν του ὁ κ. Γουδής ἔδειξε ὄλον τὸ ψυχικὸν μεγαλεῖον του, ἐνδιαφερθεὶς δι' ὄλους βέβαια, ἀλλὰ ἰδιαιτέρως διὰ τοὺς ἀξιωματικούς και ὀπλίτας τοὺς καταγομένους ἐκ Βερροίας και τῶν περιχώρων. Τοὺς εἶδεν ὄλους, τοὺς συνεβούλευσε, τοὺς ἐνεθάρρυνε και ὠμίλησε πρὸς τὴν Γενικὴν Στρατοπεδάρχην και τοὺς διοικητὰς Ταγμάτων διὰ τὰ παιδιὰ μας, ΕΓΓΥΗΘΕΙΣ ὁ ἴδιος δι' αὐτὰ ἐπὶ σκοπῷ ἀποχρωματίσεως των.

Ὅλοι τότε οἱ κρατούμενοι ἔγραψαν εις τοὺς οἰκείους των διὰ τὴν ἀδελφικὴν στάσιν τοῦ κ. Γουδῆ, ὁ ὁποῖος, εις ἀντάλλαγμα, ἔλαβε τὴν ἱκανοποίησιν ἐκ τοῦ ὅτι σχεδὸν ὄλα τὰ παιδιὰ μας ἐφάνησαν ἀξία τῆς ἐγγυήσεως ποὺ ἔδωκεν ὁ κ. Γουδής, ζητήσαντα ὄπλα και ἐνταχθέντα εις τὸν ἐθνικὸν στρατὸν ἀπὸ μακροῦ ἤδη, ἀλλὰ δὲ ἀπολυθέντα και ζῶντα τὸν τίμιον ἀγῶνα τοῦ Ἕλληνα πολίτου.

29

Ο κ. ΓΟΥΔΗΣ ΩΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ

Ἐκτὸς τῶν ἀναρρηθῆτων ὁμιλιῶν, διαλέξεων, ἀρθρῶν και μελετῶν του ὁ κ. Γουδής συνέγραψε και τὰ κάτωθι ἔργα.

- 1) Σκέψεις ἐπὶ τῆς ἀδικίας τῆς προσγινομένης ἐκ τῆς ἐπισήμου ἐν τῷ Κράτει ρυθμίσεως τῆς πορνείας.
- 2) Ἡ ἀξία τῆς Νέας γεννεᾶς.
- 3) Προσκόπισμός, Κατηχητικὰ Σχολεῖα. Ἄλκιμοι, Νεολαία.
- 4) Ὁ Βασιλεὺς και ἡ Ἑλλάς.
- 5) Ὁ γάμος ὡς θεσμός τοῦ Ἀυτικοῦ δικαίου και ὡς μυστήριον.
- 6) Ἡ ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἑλληνικότης τῆς Μακεδονίας. Τόμοι δύο σελ. 850.
- 7) Ἡ ἀψόγως ἀνεπίληπτος ζωὴ τῆς Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς βάσει τῆς ἀφηγήσεως τῶν Εὐαγγελίων και ἄλλων ἱστορικῶν πηγῶν.
- 8) Ἡ Ἑλλάς κατὰ τὸν Βον Παγκόσμιον Πόλεμον. Τόμος Α'. σελ. 435
Τόμος Β'. • 500.

30

ΚΡΙΣΕΙΣ ΔΙΑ ΤΟΝ Κ. ΓΟΥΔΗΝ ΚΑΙ ΗΘΙΚΑΙ ΑΜΟΙΒΑΙ

Θὰ ἔπρεπε νὰ συνταχθοῦν τόμοι ἀλόκληραι διὰ νὰ περιληφθοῦν αἱ ὑπὲρ τοῦ κ. ΓΟΥΔΗ ἔγγραφοι κρίσεις ἀπὸ τοῦ 1929 μέχρι σήμερον κρίσεις, σημαίνουσῶν προσωπικοτήτων τοῦ πνεύματος και τῆς ἐπιστήμης ὡς και ἐπισήμων ἐκπροσώπων τοῦ Κράτους και τῆς Ἐκκλησίας ἐνταῦθα και ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ.

Ἄλλως τε ὁ κ. ΓΟΥΔΗΣ ἐπιτρέψας εις ἡμᾶς νὰ ἀναδιφήσωμεν τὸ ἄρχεῖον τον δὲν ἐνέκρινε νὰ «ξεσηκωθοῦν» τὰ ἔγγραφα διὰ νὰ καταχωρισθοῦν.

Ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν εἶναι ὅτι ὄλιγοι ἀνθρωποὶ ἔχουν τόσοσιν πλουσίους τίτλους τιμῆς και ἠθικῶν ἀμοιβῶν διὰ τὴν ἔξοχον δρᾶσίν των ὑπὲρ τοῦ συνόλου.

31

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Αναστάσιος Καρατζόγλου

Η προσφορά του στον τόπο μας και στην Τοπική Αυτοδιοίκηση

Της Ολυμπίας Μπέτσα

Φιλολόγου

Ο Αναστάσιος Καρατζόγλου, Μακεδονομάχος, σε μια εποχή που οι αντίπαλοι ήταν ορατοί και οι άνθρωποι συνεπαρμένοι από οράματα, προσέφερε ως δήμαρχος της πόλης μας κατά την περίοδο 1949 – 1953, αλλά και μέχρι τότε ως πρωτεργάτης ή συνεργάτης στην ίδρυση σωματείων, επιτροπών και κοινωφελών ιδρυμάτων.

Ακολουθεί μια μικρή αναφορά στο μεγάλο του έργο:

1916 – Πρόσκοποι Βέροιας

Ο Αναστάσιος Καρατζόγλου, κατά τη διάρκεια καλοκαιρινών διακοπών στη Θεσσαλονίκη, όπου διέμενε στο σπίτι του προσκόπου εξαδέλφου του Χρήστου Κούλη, ήρθε για πρώτη φορά σε επαφή με τους προσκόπους της Θεσσαλονίκης και επιστρέφοντας στην πόλη του ανέλαβε την πρωτοβουλία σε ηλικία 16 ετών να αναπτυχθούν και στη Βέροια δομές του Σώματος Ελλήνων Προσκόπων. Εμπιστεύτηκε την ιδέα του στον καθηγητή Γυμναστικής Παύλινη και ιδρύθηκε, έτσι, το 1917 η πρώτη εξωσχολική ομάδα με γενικό αρχηγό τον Ευάγγελο Παύλινη και υπαρχηγό τον Αναστάσιο Καρατζόγλου, που έγινε ο πρώτος πρόσκοπος της πόλης.

1930 – Οικοδομικός Παραθεριστικός Συνεταιρισμός «Περδικόβρυσες» Καστανιάς Βερμίου

Το 1930 με πρωτοβουλία Βεροιωτών, μεταξύ των οποίων ήταν και ο Αναστάσιος Καρατζόγλου, δημιουργήθηκε παραθεριστικός συνεταιρισμός, με σκοπό την ανέγερση παραθεριστικού και τουριστικού κέντρου στην Καστανιά Βερμίου. Όπως ο ίδιος αναφέρει στις προσωπικές του σημειώσεις,¹ απώτερος σκοπός ήταν η διαφήμιση των θαυμάσιων τοπίων και φυσικών καλλονών του τόπου μας και η εγγραφή στο συνεταιρισμό προσώπων με «ανωτέραν κοινωνικήν και πνευματικήν θέσιν εν τε τη Θεσσαλ/κη, Αθήναις και Αιγύπτω».

Ο συνεταιρισμός αγόρασε 200 στρέμματα δάσους από το Ελληνικό Δημόσιο, συντάχθηκε ρυμοτομικό σχέδιο, που προέβλεπε, μεταξύ άλλων, οικόπεδα προοριζόμενα για εκκλησία, πλατεία, πάρκα, καφενείο, αστυνομικό σταθμό, τηλεφωνικό κέντρο, σταθμό αυτοκινήτων, καταφύγιο και τουριστικό ξενοδοχείο.

Ωστόσο, λόγω δικαστικών διενέξεων με τους κατοίκους του χωριού και εξαιτίας του πολέμου, που ακολούθησε, ο παραθεριστι-

κός οικισμός δεν ολοκληρώθηκε ποτέ.

1941 – Σύσταση Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού Βέροιας

Υπήρξε γραμματέας και υπεύθυνος λογιστής του παραρτήματος Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού Βέροιας κατά την περίοδο 1941-1949. Ο σταθμός πρώτων βοηθειών βρισκόταν σε οίκημα πρώην Τράπεζας και ήταν εξοπλισμένος με φάρμακα και υλικά πρώτης ανάγκης. Η πρώτη εθελόντρια αδελφή νοσοκόμα ήταν η Ελίζα Κολίτσα, ενώ στη συνέχεια ενεγράφησαν και άλλες. Το παράρτημα Ε.Ε.Σ. Βέροιας εξασφάλιζε, εκτός από την περίθαλψη βρεφών, παιδιών και ασθενών και τη λειτουργία συσσιτίων.

1942 – Επιτροπή Έρευνας και Επισιτισμού Βέροιας κατά την κατοχή (1942-1944)

Στις 22 Φεβρουαρίου 1942, με πρόσκληση του Αν. Καρατζόγλου, συναντήθηκαν στα γραφεία του Ι. Ναού Αγίου Αντωνίου τοπικοί παράγοντες με μοναδικό θέμα το «Επισιτιστικό ζήτημα της πόλης Βέροιας» προκειμένου να οριστεί επιτροπή έρευνας και επισιτισμού. Στόχος της επιτροπής ήταν ο έλεγχος της διαρροής ή εξαγωγής προϊόντων της πόλης, όπως δημητριακών και κρεάτων, προς άλλες πόλεις και προς τη μαύρη αγορά και η παρακολούθηση των Μύλων της πόλης, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί το ψωμί των κατοίκων της και, κυρίως, η σίτιση των φτωχότερων τάξεων.

1942 – Μυστική Αντιστασιακή Υπηρεσία «Εθνική Αλληλεγγύη»

Το 1942 ο Αν. Καρατζόγλου με το ψευδώνυμο Μελάς και με συνεργάτη τον Κύρο Κύρου, που είχε το ψευδώνυμο Φοίβος, οργάνωσαν μια μυστική οργάνωση, που δρούσε κατά των Γερμανών κατακτητών και που εξασφάλιζε τρόφιμα (είχε αποθήκη σίτου) και διενεργούσε εράνους υπέρ των απόρων και πυροπαθών της περιοχής Βέροιας.

Νοέμβριος 1944 – Φεβρουάριος 1945 – Υπηρεσία «Στέγασης» Βέροιας αντιστασιακών στρατιωτικών μονάδων, αντιστασιακών οργανώσεων και στελεχών

Ως οργανωτής και υπεύθυνος της υπηρεσίας στέγασης ανέλαβε την επίταξη κατοικιών της πόλης, που ήταν χωρισμένη σε πέντε τομείς αυτοδιοίκησης (1^{ος} τομέας: Άγιοι Ανάργυροι και Εληά, 2^{ος} τομέας: Μητρόπολη, 3^{ος} τομέας: Τσερμέν, 4^{ος} τομέας: Κεμάλ Μπέη, 5^{ος} τομέας: Άγιος Γεώργιος) και την εγκατάσταση σε αυτές ατόμων ή οικογενειών, που κινδύνευαν λόγω του εμφυλίου πολέμου.

1945 – Επιτροπή Άμυνας πόλεως Βέροιας και περίθαλψη στρατευσίμων (1945 – 1950)

Κατά την περίοδο αυτή ο Αναστάσιος Καρατζόγλου υπήρξε

¹ Το αρχαιακό υλικό που αφορά στις προσωπικές σημειώσεις του Αν. Καρατζόγλου σχετικά με τη δράση του, καθώς και βιβλία πρακτικών των συλλόγων βρίσκεται στα Γενικά Αρχεία του Κράτους Νομού Ημαθίας και είναι η: Ιδιωτική Συλλογή 1 (Ιδ. Συλ. 1) με Αριθμό Βιβλίου Εισαγωγής: 8

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

γραμματέας και διαχειριστής της Επιτροπής «Άμυνα Πόλεως και Περίθαλψις στρατευσίμων πολεμιστών Ν. Ημαθίας», της οποίας στόχος ήταν η αναχαίτιση των επιθέσεων των ανταρτών με την κατασκευή πυροβολείων και την τοποθέτηση συρματοπλεγμάτων σε διάφορα σημεία της πόλης.

Παράλληλα, η συγκεκριμένη επιτροπή φρόντιζε για την καταβολή μηνιαίων επιδομάτων στις οικογένειες πολεμιστών του Ν. Ημαθίας.

1949 – Νέο Μητροπολιτικό Μέγαρο Βέροιας

Το Δεκέμβριο του 1949 ο Αναστάσιος Καρατζόγλου, δήμαρχος πια, πρωτοστατεί στην πρωτοβουλία ανέγερσης νέου Μητροπολιτικού Μεγάρου και αναλαμβάνει τη σύναψη δανείου με το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, την αποπληρωμή του οποίου ανέλαβαν οι ενοριακοί Ναοί με τη συνδρομή του Δήμου. Το σχέδιο και τη μελέτη της νέας Μητρόπολης ανέλαβε ο πολιτικός μηχανικός Αντώνιος Ζαρούκας από τη Βέροια, γενικός διευθυντής των τεχνικών υπηρεσιών Δήμου Θεσσαλονίκης.

1949 – 1950 – Δημοτικό Άλσος Παπάγου Βέροιας

Το 1949, ως δήμαρχος πλέον και προσπαθώντας να εξασφαλίσει για την πόλη έναν πνεύμονα ζωής, προμηθεύτηκε από το φυτώριο Χαλκηδόνας 12.000 πεύκα και κυπαρίσσια, τα οποία φύτεψαν σε έκταση 200 περίπου στρεμμάτων (το σημερινό άλσος Παπάγου) μαθητές και πρόσκοποι. Στη συνέχεια τα δέντρα τα συντηρούσαν εποχιακοί εργάτες, που φρόντιζαν για τα σκαλίσματα, κλαδέματα, ραντίσματα. Τα ποτίσματα γίνονταν με τις πυροσβεστικές αντλίες του Δήμου, ενώ η διαφύλαξη και προστασία του άλσους ανατέθηκε σε δασοφύλακα του Δήμου.

1951 – Ίδρυση Ιεράς Μονής Παναγίας Σουμελά Καστανιάς

Επί δημαρχίας του ιδρύεται η Ιερά Μονή Παναγίας Σουμελά στην Καστανιά του Βερμίου, μετά από συνεννόηση με τον Κρωμαίο γιατρό της Θεσσαλονίκης Φίλιωνα Κτενίδα και πόντιους της Βέροιας.

1952 – Αρχαιολογικό Μουσείο Βέροιας

Ο υπουργός Γιάννης Παπαδάκης, ο διευθυντής Αρχαιοτήτων Αναστάσιος Ορλάνδος και ο δήμαρχος Βέροιας Αναστάσιος Καρατζόγλου αναλαμβάνουν τις διαδικασίες για την ανέγερση του Αρχαιολογικού Μουσείου σε οικόπεδο του Δήμου, του οποίου η αποπεράτωση ολοκληρώθηκε το 1963-1964. Παράλληλα, περισυλλέγονταν και τα αρχαιολογικά ευρήματα, τα οποία αποτελούν τα σημερινά εκθέματα. Ωστόσο, αφού ολοκληρώθηκε η κατασκευή του Μουσεί-

ΜΑΡΤΙΟΣ 1990 "ΚΡΙΚΟΣ"

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΠΡΟΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ ΘΥΜΑΤΑΙ...

Συνέντευξη από τον πρώην δήμαρχο
κ. Α. Καρατζόγλου

Ο "Κρίκος" έδει σήμερα τη μεγάλη πραγματική τμή να φιλοξενεί στο παρόν φύλλο του τον Πρώτο Βεροιώτη Πρόσκοπο κ. Αναστάσιο Καρατζόγλου πρώην Δήμαρχο και άνθρωπο που με το έργο του, μπορούσε χωρίς αναστολές να πούμε ότι έγραφε ιστορία στον τόπο μας κατά την διάρκεια που διανύουμε.

Δήμαρχος κατά την ταραγμένη περίοδο 1949-1953, ιδρυτής της Μουσικής Μπάντας της πόλης μας (από τις πρώτες στην κατεστραμμένη Ελλάδα), ιδρυτής της Δημόσιας Βιβλιοθήκης, ιδρυτής του Προσκοπισμού και με πόσοια άλλη κοινωνική και εθνική προσφορά, ο Α. Καρατζόγλου 90 χρόνων σήμερα, ακριβότατος, με κατο-

ου, διαπιστώθηκε η μικρή χωρητικότητα του και η αδυναμία του να στεγάσει όλα τα ευρήματα. Αντιμετωπίζοντας αυτό το πρόβλημα και με στόχο τη φιλοξενία και των ευρημάτων της Βεργίνας, οι μηχανικοί του νομού προσφέρθηκαν, αργότερα, το 1977 να εκπονήσουν δωρεάν τη μελέτη επέκτασης του Μουσείου, που, δυστυχώς, δεν εγκρίθηκε.

1953 – Φιλαρμονική Μουσική Μπάντα Δήμου Βέροιας

Από την αρχή της θητείας του ως δημάρχου, όπως ο ίδιος αναφέρει,² διακαής του πόθος ήταν η ίδρυση Δημοτικής Μουσικής Μπάντας, επειδή τα σωματεία, οι όμιλοι, οι σύλλογοι και οι επιτροπές έχουν ημερομηνία λήξης. Έτσι, ξεκίνησε την παραγγελία πνευστών μουσικών οργάνων και στη συνέχεια με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου (υπ. αρ. 276/ 2-11-1953) ιδρύθηκε η Φιλαρμονική του Δήμου Βέροιας.

1953 – Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος (Ε.Ο.Σ.) Βέροιας

Τον Απρίλιο του 1953, με πρωτοβουλία του Αναστάσιου Καρατζόγλου και άλλων Βεροιωτών, ιδρύθηκε ο Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος Βέροιας (στον οποίο ο Καρατζόγλου διετέλεσε πρόεδρος). Εκείνη την εποχή είχε αρχίσει να οργανώνεται το ορειβατικό κίνημα στην Ελλάδα και, με δεδομένο την ύπαρξη του χιονοδρομικού κέντρου του Σελίου, κρίθηκε απαραίτητος ένας όμιλος ορειβασίας, τον οποίο ακολούθησε ο όμιλος χιονοδρομίας και πολλές διακρίσεις των μελών του.

1953 – Δημόσια Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μετά από προσωπικές επαφές του με τη Διεύθυνση Γραμμάτων και Τεχνών του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ο Καρατζόγλου αποφασίζει να προωθήσει την ίδρυση Δημόσιας Βιβλιοθήκης, ώστε να λειτουργεί με δημόσιο χρήμα και να απασχολεί δημοσίους υπαλλήλους.

Στη συνέχεια αποφασίζεται η ίδρυση της βιβλιοθήκης (υπ. αρ. 55946/971/11-6-1953 Υπ. Εθν. Παιδείας - Θρησκ/των και Οικονομικών), η δωρεάν στέγασή της από το Δήμο και στη δεύτερη συνεδρίαση της Εφορίας αποφασίζεται η αγορά της βιβλιοθήκης Καψοκαβάδη, η οποία αριθμούσε 1000 τόμους βιβλίων, έναντι του ποσού των 9.000.000 δραχμών.

Μικρή η αναφορά σε έναν οραματιστή και εργάτη του τόπου του, μεγάλο το μάθημα, όμως, για όλους εμάς, σε σχέση με την αξία του να προσπαθείς και να παλεύεις για το κοινό καλό και να είσαι αληθινός, ενεργός πολίτης και δραστήριος δημότης.

ΠΑΝΑΓΙΑ ΣΟΥΜΕΛΑ

ΑΤΕΙΟΝ ΑΝΕΓΧΡΩΣΙΜΕΝΟΝ
ΑΠΟΒΑΣΙΣ ΠΡΟΪΟΤΑ ΒΕΡΟΙΑΣ 119

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
12 ΜΑΡΤΙΟΥ 1953. 14-Μ
5.Ρ.1953.

1950. πρὸς τὸν
ἐξέτιμον ἑταίρον δήμαρχον Βερόιας
ΒΕΡΟΙΑΝ

ἑταίρε δήμαρχε,

ἔχουσαν τὴν τιμὴν καὶ παρακαλέσωμαι ἕως ὅπου
ἐύαρεσ τούτων καὶ βεβαιώσῃς καὶ τὴν παρουσία σου, τοῦ
προέδρου τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου καὶ τῶν μελῶν αὐτοῦ τὴν τε-
λομένην πανηγυρικὴν ἐορτὴν τῆς 15ης εὐνοῦστου τῆς Παναγίας σου-
μελά εἰς τὰ θέματα Καστανιάς.

Ὁ δήμος Βερόιας καὶ ἀθήγαγε ὅστις με τὴν εὐγενή
πρωτοβουλίαν ἕως συνέδεσε τὸ ὄνομα του με τὴν νέαν ἱστορίαν τῆς
Παναγίας σουμελά ἐν ἑλλάδι, πιστεύουσα ὅτι ἐνεργῶς εἰς ἀπόδοσιν εἰς
τὴν ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τελομένην ταύτην ἐθνικο-θρησκευτικὴν ἔσορ
τὴν καὶ διὰ τῆς ἐγνωσμένης συμπαροστώσεώς του καὶ συμβάλλῃ εἰς τὴν
ἐκτεύχῃα τῆς.

Συνημιένως ἀποπέλλουσι ἑκείνων ἑταίρων προσκλήσεων
πρὸς ἐπίδοσιν κατὰ τὴν κρίσιν σου.

με θερμῆς ἀδελφικῆς χαιρετισμοῦ.

ὁ ΠΡΟΪΟΤΑ Ο ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

ΦΙΛΩΝ ΚΤΕΝΙΔΗΣ ΣΑΥ. ΠΑΠΑΡΙΑΔΗΣ

2 από τις προσωπικές του σημειώσεις (1990) ΑΒΕ: 8, (ΓΑΚ Ημαθίας)

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Επισκόπηση των Εθνικών εκλογών στην Ημαθία της μεταπολίτευσης Βουλευτές - Κόμματα - Κοινωνία (1974 - 2009)

του Παναγιώτη Δ. Δαβόρα
Πολιτικού Επιστήμονα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η Εξουσία, ως άλλο μήλον της έριδος, αποτέλεσε άλλοτε το μέσο και άλλοτε τον (αυτό-) σκοπό για την εδραίωση και εμπέδωση της δημοκρατίας στην Ελλάδα. Η μετεμφυλιακή ιστορία είναι διάσπαρτη από παραδείγματα πολιτικών αναταραχών και κρίσεων, καθώς και από επεμβάσεις του στέμματος για τη χειραγώγηση της πολιτικής ζωής με το διορισμό κυβερνήσεων αχυρανθρώπων.

Οι εκλογές του 1961, ευρέως γνωστές ως «βίας και νοθείας»¹, και ο «ανένδοτος αγώνας»² της Ένωσης Κέντρου του Γ. Παπανδρέου (ως αξιωματική αντιπολίτευση) ενάντια στην κυβέρνηση της Ε.Ρ.Ε. και του πρωθυπουργού Κ. Καραμανλή, αποτελούν ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα, που ενίσχυσε τη συνέχιση του διχασμού της πολιτικής ζωής και κατ' επέκταση όλων των πολιτών, σε Δεξιά - Αντιδεξιά³. Πολλά από τα πολιτικά συνθήματα της εποχής επέζησαν για δεκαετίες, φτάνοντας ως το κατώφλι των εκλογών του 1996, ακόμη και του 2000, όπως λ.χ. «ο λαός δεν ξεχνά τι σημαίνει Δεξιά». Όλα τα συνθήματα χρησιμοποιήθηκαν ως μέσο για την πόλωση των ψηφοφόρων και την αποφυγή διαρροών προς τα αντίπαλα κόμματα στον πολιτικό αγώνα για την κατάληψη της εξουσίας.

Η μετάβαση από τη δικτατορία των συνταγματαρχών στη μεταπολίτευση τελεσφόρησε και έδωσε τη δυνατότητα της δημιουργίας ενός σταθερού πολιτικού συστήματος με την εμπέδωση των δημοκρατικών θεσμών, που μπολιάστηκε από τη θέληση όλου του πολιτικού κόσμου, αλλά και των πολιτών. Ο στρατός έπαψε να επεμβαίνει στην πολιτική ζωή της χώρας⁴ και η ψήφιση νέου Συντάγματος (1975) του κράτους έφερε το τέλος για το θεσμό της βασιλείας αντικαθιστώντας τον από τον αιρετό, πλέον, Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ως ανώτατο άρχοντα με πενταετή θητεία. Με την αναθεώρηση του Συντάγματος το 1986 καταργήθηκαν οι λεγόμενες υπερεξουσίες⁵ του ΠτΔ, κατάλοιπα του θεσμού της

βασιλείας, δίδοντάς του πλέον αποκλειστικά το ρόλο του ρυθμιστή του πολιτεύματος. Η ενότητα και η συνέχεια του κράτους βρήκαν στο πρόσωπό του το συμβολικό τους τόπο.

Οι πρώτες εκλογικές αναμετρήσεις της μεταπολίτευσης χαρακτηρίζονται από πόλωση, που τροφοδοτείται από τις κυρίαρχες πολιτικές ιδεολογίες, αλλά και από την έως τώρα πολιτική ιστορία της χώρας. Ο Συντηρητισμός (ΝΔ) και ο Σοσιαλισμός (ΠΑΣΟΚ) είναι τα κυρίαρχα ιδεολογικά ρεύματα, που συγκρούονται. Η υπογραφή της Συνθήκης προσχώρησης της χώρας στην (τότε) Ε.Ο.Κ., η πτώση του τείχους του Βερολίνου και η «οικονομική» παγκοσμιοποίηση είναι από τα πλέον σημαντικά γεγονότα, που σημάδεψαν ανεξίτηλα την πορεία της Ελλάδας, καθώς και την αρχή της κρίσης των πολιτικών ιδεολογιών. Ο Συντηρητισμός έλαβε ένα πιο κοινωνικό πρόσωπο (κοινωνικός (Νέο-)φιλελευθερισμός⁶) και ο Σοσιαλισμός (Σοσιαλδημοκρατία πλέον) αποδέχτηκε την οικονομία της αγοράς, με προτεραιότητα στο κοινωνικό καθήκον και την ηθική ευθύνη (Σοσιαλισμός του τρίτου δρόμου), διαγράφοντας ένα δρόμο ενδιάμεσα στον σοσιαλισμό και τον φιλελευθερισμό⁷. Δεν είναι παράξενο, που στα προεκλογικά προγράμματα των δύο μεγάλων κομμάτων - συνδικδικιτών της εξουσίας διαπιστώνουμε τάσεις σύγκλισης στους στόχους, που τίθενται και τάσεις απόκλισης στα μέσα, που θα χρησιμοποιηθούν προς επίτευξή των.

ΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΣΤΗΝ ΗΜΑΘΙΑ 1974 - 2009

Η Ημαθία στο διάβα των τριών τελευταίων δεκαετιών ήταν μέτοχος και κοινωνός όλων των πολιτικών εξελίξεων εμφανίζοντας τις ίδιες ανησυχίες, αλλά και συγκρούσεις μέσα στην τοπική κοινωνία με αυτές, που παρατηρούνται σε όλη την Ελλάδα το ίδιο χρονικό διάστημα. Τα εκλογικά αποτελέσματα της Ημαθίας όλων των έως τώρα αναμετρήσεων από το 1974 παρατηρείται ότι ταυτίζονται με τη σειρά προτίμησης των δύο πρώτων κομμάτων στα αποτελέσματα της επικράτειας. Μπορούμε να συναγομμε ότι το εκλογικό ρεύμα ακολουθείται από την κοινωνία, που εκσυγχρονίζεται, αφού δεν ακολουθεί πιστά τα πολιτικά πρότυπα και τις πολιτικές ταυτότητες (όπως π.χ. στην περιφέρεια Ηρακλείου, όπου σε όλες τις εκλογές από το 1977 πρώτο κόμμα έρχεται το ΠΑΣΟΚ).

Οι εκλογικές βάσεις των κομμάτων στην Ημαθία φαίνεται πως διατηρούνται καθώς τα πιο χαμηλά ποσοστά των δύο πρώτων κομμάτων δεν έχουν πέσει κάτω από το 36% της ΝΔ (εκλογές 1996) και από το 39% του ΠΑΣΟΚ (εκλογές 2007). Το ΠΑΣΟΚ από το 1974 έως τις εκλογές του 1981 βλέπουμε να υπερτριπλασιά-

κοινωνικότερο προφίλ στο κόμμα και συνάμα να το απαλλάξει από οποιαδήποτε σύνδεση με τα ακροδεξιά στοιχεία της προδικτατορικής ΕΡΕ, ήταν ο ριζοσπαστικός φιλελευθερισμός. Μια ιδεολογία μπολιασμένη με το όραμα σύνδεσης της Ελλάδας με την ΕΟΚ και κατά κόρον βασισμένη στην ιδέα της κοινωνικής δικαιοσύνης.

7 Ο Σοσιαλισμός του τρίτου δρόμου εμπεριέχεται στο αξίωμα «να βοηθάμε τους ανθρώπους να βοηθήσουν τον εαυτό τους». Για τις πολιτικές ιδεολογίες βλέπε Heywood Andrew, *Εισαγωγή στην Πολιτική*, Πόλις 2006, 78-95

8 Βούλγαρης Γιάννης, *Η Ελλάδα της Μεταπολίτευσης. Σταθερή Δημοκρατία σημαδεμένη από τη μεταπολεμική ιστορία 1974 - 1990*, Θεμέλιο 2002, σελ. 44 - 46 και 53 - 56

1 Νικολακόπουλος Ηλίας, *Η καχεκτική δημοκρατία κόμματα και εκλογές, 1946 - 1967*, εκδόσεις Πατάκη 2003, 274-282

2 Νικολακόπουλος Ηλίας, *Η καχεκτική δημοκρατία κόμματα και εκλογές, 1946 - 1967*, εκδόσεις Πατάκη 2003, 293-300

3 Στην Δεξιά ανήκε η ΕΡΕ και στην Αντιδεξιά η ΕΚ και η ΕΔΑ. Η Αντιδεξιά κατηγορούσε τη Δεξιά ότι ήταν εθνικοί μειοδότες, εχθροί του έθνους. Για το τέλος της πόλωσης Δεξιάς - Αντιδεξιάς βλέπε Βούλγαρης Γιάννης, *Η Ελλάδα της Μεταπολίτευσης. Σταθερή Δημοκρατία σημαδεμένη από τη μεταπολεμική ιστορία 1974 - 1990*, Θεμέλιο 2002, σελ. 319 - 329

4 Βούλγαρης Γιάννης, *Η Ελλάδα της Μεταπολίτευσης. Σταθερή Δημοκρατία σημαδεμένη από τη μεταπολεμική ιστορία 1974 - 1990*, Θεμέλιο 2002, σελ. 33 - 37

5 Το Σύνταγμα του 1975 προέβλεπε κάποιες προεδρικές αρμοδιότητες (εξουσίες) του ΠτΔ που μπορούσε να τις ασκήσει χωρίς την προσυπογραφή κανενός άλλου οργάνου της πολιτείας. Οι υπερεξουσίες ήταν η δυνατότητα διάλυσης της Βουλής λόγω *δυσαρμονίας προς το λαϊκόν αίσθημα*, η παύση της κυβέρνησης από τα καθήκοντά της, η προκήρυξη δημοψηφίσματος. Παρόλο που προβλέπονταν από το Σύνταγμα δεν ασκήθηκαν ποτέ και καταργήθηκαν με την αναθεώρηση του 1986, γεγονός που επιβεβαιώνει τη θέληση για πολιτική σταθερότητα. Για πιο αναλυτικά βλέπε Χρυσόγονος Κώστας, *Συνταγματικό Δίκαιο*, εκδόσεις Σάκκουλα 2005, 118-120 και Χρυσόγονος Κώστας, *Η ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ. Από τις πολιτικές δυναστείες στην κλεπτοκρατία*, Επίκεντρο 2009, 53-55

6 Μετά το 1974 η ιδεολογική ταυτότητα που προσπάθησε να προσδώσει στη ΝΔ ο ιδρυτής της Κ. Καραμανλής, προσπαθώντας να δώσει ένα

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

ζει τα ποσοστά του ενώ η ΝΔ στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα να τα μειώνει κατά 18%. Η Αριστερά αυξάνει κατά 2% τα ποσοστά της και τα διατηρεί έως τις εκλογές του 1989 (ΚΚΕ και ΣΥΝ συγκέντρωσαν συνολικά 6,33% το 1993 εν αντιθέσει με τις εκλογές του Ιουλίου 1989, Νοεμβρίου 1989 και Απριλίου 1990, όπου τα ποσοστά της Αριστεράς κυμαίνονται από 11,85% - 9,65%).

Είναι ολοφάνερο ότι ο δικομματισμός γίνεται πλέον γεγονός με εφελτήριο τις εκλογές του 1981. Η κομματικοποίηση και η πόλωση οργάνωσαν - οργάνωσαν περνάει από τα ΜΜΕ (από τον τύπο κυρίως, αφού τα ιδιωτικά κανάλια πανελληνίας εμβέλειας δεν υπήρχαν ακόμη) στους πολίτες. Φυσικά καιρό ρόλο σ' αυτό παίζουν οι προσωπικότητες των ηγετών των κομμάτων (μαζί και προσωποπαγή κόμματα)⁹.

Ξεφυλλίζοντας τον τοπικό τύπο της προεκλογικής και μετεκλογικής περιόδου διαπιστώνει κανείς έντονους πολιτικούς διαξιφισμούς, ενώ στις διαπροσωπικές σχέσεις, εν γένει, δεν λείπουν και οι λεκτικές κόντρες φανατικών οπαδών και των δύο κομμάτων, που κλιμακώνονται (ιδίως μετά το 1989), αλλά, ευτυχώς, σπάνια φτάνουν σε χρήση σωματικής βίας¹⁰.

Στις τελευταίες τρεις εκλογικές αναμετρήσεις (2004 - 2007 - 2009) φαίνεται πως ο φανατισμός, αλλά και το ενδιαφέρον για τα πολιτικά δράματα υποχωρεί για το μεγαλύτερο μέρος της κοινωνίας (τοπικής¹¹ και πανελλαδικής). Τα αίτια πρέπει μάλλον να αναζητηθούν στα συνεχόμενα πολιτικά σκάνδαλα και τη διαφθορά¹² στα κόμματα εξουσίας, που συνέβαλαν καταλυτικά στην ανάδυση πολιτικής κρίσης, ηθικής, κυρίως, διάστασης. Οι ευρωπαϊκές πολιτικές, που δεν αφήνουν πολλά περιθώρια πολιτικών επιλογών των εθνικών κυβερνήσεων, ειδικά σε τομείς που εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα* της ΕΕ, συνέβαλαν

στην προεκλογική περίοδο, δε φτάνει όμως σε ακραίες εκδηλώσεις. Έχει δε ρίζες από την έντονη πολιτική αντιπαράθεση της μεταπολίτευσης και, κυρίως, από τις πολιτικές πατρωνίας των κυρίαρχων κομμάτων εξουσίας.

Η αποτίμηση της δύναμης των κομμάτων στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές (2009) στην Ημαθία δείχνει ότι ο δικομματισμός παραμένει σε πολύ υψηλά ποσοστά (80,32%) χάνοντας μόλις 1,55% της δύναμής του και η Αριστερά εμφανίζει πολύ ελάχιστες απώλειες (ΚΚΕ και ΣΥΡΙΖΑ έλαβαν το 2009 10,09% από 10,73% το 2007). Οι κερδισμένοι ήταν το ΠΑΣΟΚ με άνοδο 4,28%, το ΛΑΟΣ, που αύξησε το ποσοστό του κατά 1,50% και οι Οικολόγοι Πράσινοι, που έλαβαν 0,56% παραπάνω ψήφους. Το υπόλοιπο 3% του εκλογικού σώματος της Ημαθίας στράφηκε στα πολύ μικρά κόμματα.

ΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ ΗΜΑΘΙΑΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ (1974 - 2009)

Η εκλογική περιφέρεια της Ημαθίας ως τετραεδρική¹³ εκλέγει τέσσερις βουλευτές. Στους παραπάνω πίνακες (1 και 2) μπορούμε να πληροφορηθούμε ποιοι βουλευτές εκλέχθηκαν και από ποιο κόμμα προέρχονταν για όλες τις εκλογικές αναμετρήσεις από το 1974 έως και την τελευταία της 4ης Οκτωβρίου 2009. Στις 13 εκλογικές αναμετρήσεις η ΝΔ πήρε 26 έδρες, το ΠΑΣΟΚ 24 και από 1 έδρα η ΕΚ-ΝΔ και το ΚΚΕ. Το 1974 το ΠΑΣΟΚ ήρθε τρίτο κόμμα στην Ημαθία και δεν έλαβε καμία έδρα εν αντιθέσει με τη ΝΔ, που πήρε τρεις έδρες.

Από το 1977 και έκτοτε οι τέσσερις έδρες της περιφέρειας καταλαμβάνονται μόνο από βουλευτές της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ, με εξαίρεση τις εκλογές του 1996, όπου λόγω του εκλογικού συστήματος η ΝΔ, αν και με πολλαπλάσια ποσοστά από το ΚΚΕ, έχασε την έδρα και εξελέγη βουλευτής η Μ. Μπόσκου. Ο βουλευτής της ΕΚ-ΝΔ Γ. Χιονίδης το 1977 δεν κατάφερε να επανεκλεγεί, αφού το κόμμα όπου πολιτευόταν (ΕΔΗΚ) ήρθε τρίτο στο νομό. Ο πρώην βουλευτής του ΠΑΣΟΚ Μ. Γικόνογλου κατέχει τις περισσότερες εκλογικές νίκες (9) στο νομό από όλους τους συναδέλφους του, εκλεγόταν δε συνεχώς από το 1977 έως και το 2000. Δεύτερος για το ΠΑΣΟΚ έρχεται ο νυν Υπουργός Προστασίας του Πολίτη Μ. Χρυσοχοϊδης με επτά συνεχόμενες εκλογικές νίκες από τον Ιούνιο 1989 έως και το Μάρτιο του 2004. Έκτοτε η περιφέρεια όπου πολιτεύεται είναι η Β' Αθηνών πετυχαίνοντας ήδη την επανεκλογή του για δεύτερη συνεχόμενη φορά (εκλογές 2007 και 2009).

¹³ Ο καθορισμός των εδρών κάθε εκλογικής περιφέρειας εξαρτάται από τον πληθυσμό της σύμφωνα πάντα με την ισχύουσα εκλογική νομοθεσία.

στη χαλάρωση των ιδεολογικών ταυτοτήτων μεγάλου μέρους της κοινωνίας. Ο πολιτικός φανατισμός παρατηρείται πλέον

⁹ Με εξαίρεση περιστατικό σοβαρού τραυματισμού με μαχαίρι στελέχους της ΝΔ από οπαδό του ΠΑΣΟΚ (εφημερίδα «ΛΑΟΣ», φύλλο 5297/1993).

¹⁰ Δεδομένου ότι οι νεολαίες των κομμάτων στην Ημαθία υπολειπονταν και οι δραστηριότητές τους είτε είναι περιορισμένες είτε δεν υπάρχουν καθόλου.

¹¹ Χρυσόγονος Κώστας, Η ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ. Από τις πολιτικές δυναστείες στην κλεπτοκρατία, Επίκεντρο 2009, 169-174

¹² Στους τομείς της αποκλειστικής κοινοτικής αρμοδιότητας της ΕΕ τα κράτη μέλη δεν είναι αρμόδια για λήψη μονομερών μέτρων, λ.χ. η ΕΕ έχει αποκλειστική αρμοδιότητα στον τομέα της Κοινής Εμπορικής Πολιτικής (ΚΕΠ), της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) κλπ. Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε Παπαγιάννης Δανάτος, Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 1999, 228-232, 477-486 και 495-499

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Εκλογές	Κόμμα	Όνοματεπώνυμο Βουλευτή	Εκλογές	Κόμμα	Όνοματεπώνυμο Βουλευτή
1974	ΝΔ	Δημήτριος Βλαχόπουλος	1993	ΠΑΣΟΚ	Μιχαήλ Χρυσοχοΐδης
	ΝΔ	Δημήτριος Χατζηδημητρίου		ΠΑΣΟΚ	Μόσχος Γικόνογλου
	ΝΔ	Αρχέλαος Ιακωβίδης		ΝΔ	Στέφανος Κυριαζόπουλος
	ΕΚ- ΝΔ	Γεώργιος Χιονίδης		ΝΔ	Γεώργιος Παπαστάμκος
1977	ΠΑΣΟΚ	Μόσχος Γικόνογλου	1996	ΠΑΣΟΚ	Μιχαήλ Χρυσοχοΐδης
	ΝΔ	Δημήτριος Χατζηδημητρίου		ΠΑΣΟΚ	Μόσχος Γικόνογλου
	ΝΔ	Δημήτριος Βλαχόπουλος		(Εως 27/05/97) ΠΑΣΟΚ	Αθανάσιος Γεωργιάδης
	ΝΔ	Αρχέλαος Ιακωβίδης		(Από 28/05/97) ΠΑΣΟΚ	Βασίλειος Χατζήϊωαννίδης*
1981	ΠΑΣΟΚ	Μόσχος Γικόνογλου	ΚΚΕ	Μαρία Μπόσκου	
	ΠΑΣΟΚ	Βασίλειος Παπαγιάννης	2000	ΠΑΣΟΚ	Μιχαήλ Χρυσοχοΐδης
	ΝΔ	Δημήτριος Χατζηδημητρίου		ΠΑΣΟΚ	Μόσχος Γικόνογλου
	ΝΔ	Άγγελος Βαλταδώρος		ΝΔ	Μιχαήλ Χαλκίδης
ΝΔ	ΝΔ	ΝΔ		Ηλίας Φωτιάδης	
1985	ΠΑΣΟΚ	Μόσχος Γικόνογλου	2004	ΠΑΣΟΚ	Μιχαήλ Χρυσοχοΐδης
	ΠΑΣΟΚ	Βασίλειος Παπαγιάννης		ΠΑΣΟΚ	Αναστάσιος Σιδηρόπουλος
	ΝΔ	Δημήτριος Χατζηδημητρίου		ΝΔ	Μιχαήλ Χαλκίδης
	ΝΔ	Άγγελος Βαλταδώρος		ΝΔ	Ηλίας Φωτιάδης
ΙΟΥΝ. 1989	ΠΑΣΟΚ	Μιχάλης Χρυσοχοΐδης	2007	ΠΑΣΟΚ	Αναστάσιος Σιδηρόπουλος
	ΠΑΣΟΚ	Μόσχος Γικόνογλου		ΝΔ	Μιχαήλ Χαλκίδης
	ΝΔ	Γεώργιος Παπαστάμκος		ΝΔ	Ηλίας Φωτιάδης
	ΝΔ	Στέφανος Κυριαζόπουλος		ΝΔ	Λάζαρος Τσαβδαρίδης
ΝΟΕΜ. 1989	ΠΑΣΟΚ	Μιχαήλ Χρυσοχοΐδης	2009	ΠΑΣΟΚ	Αναστάσιος Σιδηρόπουλος
	ΠΑΣΟΚ	Μόσχος Γικόνογλου		ΠΑΣΟΚ	Αθανάσιος Γικόνογλου
	ΝΔ	Γεώργιος Παπαστάμκος		ΠΑΣΟΚ	Άγγελος Τόλκας
	ΝΔ	Στέφανος Κυριαζόπουλος		ΝΔ	Μιχαήλ Χαλκίδης
1990	ΠΑΣΟΚ	Μιχαήλ Χρυσοχοΐδης	* Αντικατέστησε τον Αθ. Γεωργιάδη στις 28/05/1997, όταν ακυρώθηκε η εκλογή του από το εκλογοδικείο λόγω κωλύματος (για τα κωλύματα Χρυσόγονος Κώστας, Συνταγματικό Δίκαιο, εκδόσεις Σάκκουλα 2005, 452-459)		
	ΠΑΣΟΚ	Μόσχος Γικόνογλου			
	ΝΔ	Γεώργιος Παπαστάμκος			
	ΝΔ	Στέφανος Κυριαζόπουλος			

Πίνακας 1

Πίνακας 2

Από τη ΝΔ ο Δ. Χατζηδημητρίου (εκλογές 1974 - 1977 - 1981 - 1985), ο νυν ευρωβουλευτής Γ. Παπαστάμκος μαζί με το Στ. Κυριαζόπουλο (εκλογές Ιουν. και Νοεμ. 1989 - 1990 - 1993), καθώς και ο νυν βουλευτής Μ. Χαλκίδης (εκλογές 2000 - 2004 - 2007 - 2009) αριθμούν από τέσσερις βουλευτικές θητείες έκαστος. Ο πρώην βουλευτής της Ν.Δ. Η.Φωτιάδης αριθμεί τρεις συνεχείς βουλευτικές θητείες από το 2000 - 2009, ενώ στις εθνικές εκλογές του 2009 δεν πέτυχε την επανεκλογή του (η ΝΔ κατέλαβε μια έδρα στην περιφέρεια Ημαθίας και το ΠΑΣΟΚ τις υπόλοιπες τρεις).

Από τους προαναφερόμενους βουλευτές Ημαθίας αξιοσημείωτο είναι ότι δύο μετείχαν σε κυβερνήσεις ως Υπουργοί, αλλά και ως Υφυπουργοί¹⁴. Ο Γ. Παπαστάμκος διετέλεσε στην Κυβέρ-

Πρωτοσέλιδο της πανελλαδικής εμβέλειας εφημερίδας «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» μετά τις εκλογές του 1974 (φύλλο της 18/11/1974)

επόμενη Κυβέρνηση Κ. Σημίτη (2000 - 2004). Στη νυν Κυβέρνηση Γιώργου Παπανδρέου προΐσταται του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, εκλέγεται δε, όπως έχει προλεχθεί, στη εκλογική περιφέρεια Β' Αθηνών από το 2007.

στας, Συνταγματικό Δίκαιο, εκδόσεις Σάκκουλα 2005, 539 - 540.

¹⁴ Η κυβέρνηση αποτελείται από τον Πρόεδρο της Κυβερνήσεως (Πρωθυπουργό) και από τους Υπουργούς. Το Σύνταγμα αφήνει στην διακριτική ευχέρεια του κοινού νομοθέτη να επιλέξει τη συμμετοχή ή μη στην Κυβέρνηση, ως μελών της, των Υφυπουργών. Οι Υφυπουργοί δεν είναι μέλη του υπουργικού συμβουλίου σύμφωνα με τον νόμο που ισχύει από το 1985 (Νόμος 1558/1985). Για περαιτέρω πληροφόρηση βλέπε Χρυσόγονος Κώ-

¹⁵ Οι ευρωεκλογές διεξάγονται με αναλογικό εκλογικό σύστημα και με συνδυασμούς υποψηφίων προκαθορισμένης σειράς εκλογής (λίστα), σε μια ενιαία εκλογική περιφέρεια (όλη η χώρα) χωρίς σταυρούς προτίμησης. Για περαιτέρω πληροφόρηση βλέπε Χρυσόγονος Κώστας, Συνταγματικό Δίκαιο, εκδόσεις Σάκκουλα 2005, 413 - 414.

νηση του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη (1990 - 1993) Υφυπουργός Εξωτερικών και Υφυπουργός Εθνικής Οικονομίας. Από το 2004 είναι Ευρωβουλευτής¹⁵ (ΝΔ) καθώς επανεκλέχθηκε για δεύτερη φορά στις ευρωεκλογές του 2009. Ο Μ. Χρυσοχοΐδης διετέλεσε Υφυπουργός Εμπορίου και Υφυπουργός Ανάπτυξης στις Κυβερνήσεις Ανδρέα Παπανδρέου και Κώστα Σημίτη αντίστοιχα (1994 - 1999). Το 1999 ορκίστηκε Υπουργός Δημόσιας Τάξης, όπου παρέμεινε στο Υπουργείο και στην

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

ΕΚΛΟΓΕΣ 17ης Νοεμβρίου 1974	ΗΜΑΘΙΑ	Ανεξάρτητοι Μονοεδρικών	1,02%		
ΝΔ (Κωνσταντίνος Καραμανλής)	54,37%	54,92%	0,77%	0,56%	
ΕΚ - ΝΔ (Γεώργιος Μαύρος)	20,42%	20,65%	0,7%		
ΠΑΣΟΚ (Ανδρέας Παπανδρέου)	13,58%	15,63%	1,06%	0,84%	
Ενωμένη Αριστερά (Ηλίας Ηλιού)	9,47%	8,36%			
Εθνική Δημοκρατική Ένωση	1,07%	0,44%			
Λοιπά	1,09%				
ΕΚΛΟΓΕΣ 20ης Νοεμβρίου 1977	ΗΜΑΘΙΑ	ΕΚΛΟΓΕΣ 10ης Οκτωβρίου 1993	ΗΜΑΘΙΑ		
ΝΔ (Κωνσταντίνος Καραμανλής)	41,84%	43,34%	ΠΑΣΟΚ (Ανδρέας Παπανδρέου)	46,88%	49,62%
ΠΑΣΟΚ (Ανδρέας Παπανδρέου)	25,34%	30,62%	ΝΔ (Κωνσταντίνος Μητσοτάκης)	39,30%	39,06%
ΕΔΗΚ (Γεώργιος Μαύρος)	11,95%	10,94%	ΠΟΛΑΝ (Αντώνης Σαμαράς)	4,88%	4,12%
ΚΚΕ (Χαρίλαος Φλωράκης)	9,36%	8,45%	ΚΚΕ (Αλέκα Παπαρήγα)	4,54%	4,34%
Εθνική Παράταξη (Στ. Στεφανόπουλος)	6,82%	4,16%	ΣΥΝ (Μαρία Δαμανάκη)	2,94%	1,99%
Συμμαχία Αριστερών και			Εμπιστοσύνη / Πεπρωμένο	0,56%	
Προοδευτικών Δυνάμεων (Ηλίας Ηλιού)	2,72%	2,03%	Λοιπά	0,91%	0,87%
Κόμμα Νεοφιλελευθέρων (Κ. Μητσοτάκης)	1,08%	0,1%	ΕΚΛΟΓΕΣ 22ης Σεπτεμβρίου 1996	ΗΜΑΘΙΑ	
Λοιπά		0,36%	ΠΑΣΟΚ (Κώστας Σημίτης)	41,49%	42,94%
ΕΚΛΟΓΕΣ 18ης Οκτωβρίου 1981	ΗΜΑΘΙΑ	ΝΔ (Μιλτιάδης Έβερτ)	38,12%	37,97%	
ΠΑΣΟΚ (Ανδρέας Παπανδρέου)	48,07%	50,23%	ΚΚΕ (Αλέκα Παπαρήγα)	5,61%	5,62%
ΝΔ (Γεώργιος Ράλλης)	35,88%	36,06%	ΣΥΝ (Νίκος Κωνσταντόπουλος)	5,12%	3,37%
ΚΚΕ (Χαρίλαος Φλωράκης)	10,94%	10,22%	ΔΗΚΚΙ (Δημήτρης Τσοβόλας)	4,43%	5,19%
Κόμμα Προοδευτικών (Σπύρος Μαρκεζίνης)	1,69%	1,64%	ΠΟΛΑΝ (Αντώνης Σαμαράς)		2,94%
ΚΚΕ (εσωτ.)	1,35%	0,85%	Λοιπά	2,29%	2,25%
ΚΟΔΗΣΟ		0,4%	ΕΚΛΟΓΕΣ 9ης Απριλίου 2000	ΗΜΑΘΙΑ	
ΕΔΗΚ		0,39%	ΠΑΣΟΚ (Κώστας Σημίτης)	43,79%	44,03%
ΕΚΛΟΓΕΣ 2ης Ιουνίου 1985	ΗΜΑΘΙΑ	ΝΔ (Κώστας Καραμανλής)	42,73%	43,90%	
ΠΑΣΟΚ (Ανδρέας Παπανδρέου)	45,82%	47,82%	ΚΚΕ (Αλέκα Παπαρήγα)	5,53%	5,03%
ΝΔ (Κωνσταντίνος Μητσοτάκης)	40,84%	40,51%	ΣΥΝ (Νίκος Κωνσταντόπουλος)	3,20%	2,13%
ΚΚΕ (Χαρίλαος Φλωράκης)	9,89%	9,13%	ΔΗΚΚΙ (Δημήτρης Τσοβόλας)	2,69%	3,07%
ΚΚΕ εσωτερικού (Γιάννης Μπανιάς)	1,84%	1,28%	Λοιπά	2,07%	1,84%
Λοιπά	1,61%	0,56%	ΕΚΛΟΓΕΣ 7ης Μαρτίου 2004	ΗΜΑΘΙΑ	
ΕΠΕΝ		0,7%	ΝΔ (Κώστας Καραμανλής)	45,36%	46,47%
ΕΚΛΟΓΕΣ 18ης Ιουνίου 1989	ΗΜΑΘΙΑ	ΝΔ (Κωνσταντίνος Μητσοτάκης)	44,28%	44,3%	
ΠΑΣΟΚ (Ανδρέας Παπανδρέου)	39,13%	41,19%	ΠΑΣΟΚ (Γιώργος Παπανδρέου)	40,55%	40,32%
ΣΥΝ (Χαρίλαος Φλωράκης)	13,12%	11,85%	ΚΚΕ (Αλέκα Παπαρήγα)	5,90%	5,35%
Δημοκρατική Ανανέωση (Κ. Στεφανόπουλος)	1,01%	0,87%	ΣΥΝ (Νίκος Κωνσταντόπουλος)	3,26%	1,89%
Εμπιστοσύνη	0,52%		ΛΑΟΣ	2,19%	3,56%
Λοιπά		1,79%	ΔΗΚΚΙ	1,79%	1,65%
ΕΚΛΟΓΕΣ 5ης Νοεμβρίου 1989	ΗΜΑΘΙΑ	Λοιπά	0,95%	0,75%	
ΝΔ (Κωνσταντίνος Μητσοτάκης)	46,19%	45,6%	ΕΚΛΟΓΕΣ 16ης Σεπτεμβρίου 2007	ΗΜΑΘΙΑ	
ΠΑΣΟΚ (Ανδρέας Παπανδρέου)	40,68%	43,37%	ΝΔ (Κώστας Καραμανλής)	41,84%	42,83 %
ΣΥΝ (Χαρίλαος Φλωράκης)	10,97%	9,96%	ΠΑΣΟΚ (Γιώργος Παπανδρέου)	38,10%	39,04 %
Εμπιστοσύνη	0,38%		ΚΚΕ (Αλέκα Παπαρήγα)	8,15%	7,58 %
Οικολόγοι / Εναλλακτικοί	0,58%	0,3%	ΣΥΡΙΖΑ (Αλέκος Αλαβάνος)		5,04%
Λοιπά		0,77%	ΛΑΟΣ	3,80%	4,64 %
ΕΚΛΟΓΕΣ 8ης Απριλίου 1990	ΗΜΑΘΙΑ	Οικολόγοι Πράσινοι	1,05%	0,81 %	
ΝΔ (Κωνσταντίνος Μητσοτάκης)	46,89%	46,48%	Λοιπά		0,89%
ΠΑΣΟΚ (Ανδρέας Παπανδρέου)	38,61%	41,9%	ΕΚΛΟΓΕΣ 4ης Οκτωβρίου 2009	ΗΜΑΘΙΑ	
ΣΥΝ (Χαρίλαος Φλωράκης)	10,28%	9,65%	ΠΑΣΟΚ (Γιώργος Παπανδρέου)	43,92%	43,32 %
ΔΗΑΝΑ (Κωστής Στεφανόπουλος)	0,67%	0,57%	ΝΔ (Κώστας Καραμανλής)	33,48%	37,00 %
			ΚΚΕ (Αλέκα Παπαρήγα)	7,54%	6,91 %
			ΛΑΟΣ (Γιώργος Καρατζαφέρης)	5,63%	6,14 %
			ΣΥΡΙΖΑ (Αλέξης Τσίπρας)	4,60%	3,18 %
			Οικολόγοι Πράσινοι	2,53%	1,37 %
			Λοιπά		3,84%

Συντομογραφίες

ΔΗΑΝΑ	Δημοκρατική Ανανέωση	ΕΚ-ΝΔ	Ένωση Κέντρου - Νέες Δυνάμεις	ΝΔ	Νέα Δημοκρατία
ΔΗΚΚΙ	Δημοκρατικό Κοινωνικό Κίνημα	ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα	ΠΑΣΟΚ	Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα
ΕΔΑ	Ενιαία Δημοκρατική Αριστερά	ΕΠΕΝ	Εθνική Πολιτική Ένωση	ΠΟΛΑΝ	Πολιτική Άνοιξη
ΕΔΗΚ	Ένωση Δημοκρατικού Κέντρου	ΕΡΕ	Εθνική Ριζοσπαστική Ένωση	ΠτΔ	Πρόεδρος της Δημοκρατίας
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση	ΚΚΕ	Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος	ΣΥΝ	Συνασπισμός
ΕΚΚΕ	Επαναστατικό Κομμουνιστικό Κίνημα Ελλάδας	ΚΟΔΗΣΟ	Κόμμα Δημοκρατικού Σοσιαλισμού	ΣΥΡΙΖΑ	Συνασπισμός Ριζοσπαστικής Αριστεράς
		ΛΑΟΣ	Λαϊκός Ορθόδοξος Συναγερμός		

Βιβλιογραφία

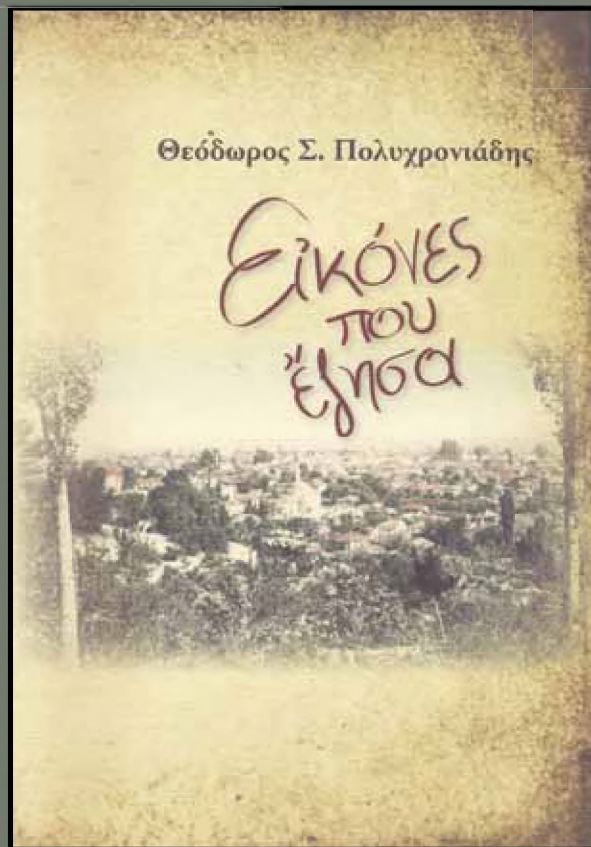
1. Heywood Andrew, Εισαγωγή στην Πολιτική, Πόλις, 2006	καιο, Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή 1999	4. «Μακεδονική», φύλλο 941/2000
2. Βούλγαρης Γιάννης, Η Ελλάδα της Μεταπολίτευσης. Σταθερή δημοκρατία σημαδεμένη από τη μεταπολεμική ιστορία, Αθήνα, Θεμέλιο, Β' έκδοση 2002	6. Χρυσόγονος Κώστας, Συνταγματικό Δίκαιο, Σάκκουλα, 2005	5. «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», φύλλο της 18/11/1974
3. Τζιβόβας Γρηγόρης - Χιώτης Βασίλης, Ο Πολιτικός Χάρτης της Μεταπολίτευσης 1974 - 2004, Α. Α. Λιβάνη, Αθήνα 2004	7. Χρυσόγονος Κώστας, Η ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ. Από τις πολιτικές δυναστείες στην κλεπτοκρατία, Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη 2009	Διαδίκτυο
4. Νικολακόπουλος Ηλίας, Η καχεκτική δημοκρατία κόμματα και ειλογές, 1946 - 1967, Πατάκη, 2003	Εφημερίδες	1. Υπουργείο Εσωτερικών (http://ekloges.yypes.gr/)
5. Παπαγιάννης Δανάτος, Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δί-	1. «Ο Φρουρός της Ημαθίας», φύλλα 984/1974, 1138/1977	2. Δημόσιες Βιβλιοθήκες - Ψηφιακά τεκμήρια Βιβλιοθήκης Βέροιας (http://publiclibls.yperth.gr/ - http://diglib.yperth.gr/awweb/main.jsp) (ψηφιοποιημένα φύλλα εφημερίδων)
	2. «ΛΑΟΣ», φύλλα 1738/1981, 1769/1981, 4016/1989, 4256/1990, 5291/1993, 5297/1993, 6159/1996	3. http://www.ekloges.gr/
	3. «Ημερησία», φύλλο 1679/1989	4. http://el.wikipedia.org/wiki/Κύρια_Σελίδα
		5. http://news247.gr (πρωτοσέλιδα εφημερίδων)

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

Επιμέλεια: Αναστασία Ταναμπάση

Θεόδωρος Σ. Πολυχρονιάδης

ΕΙΚΟΝΕΣ ΠΟΥ ΕΖΗΣΑ

Τον Οκτώβρη του 2009 κυκλοφόρησε το δεύτερο βιβλίο του ιατρού Θεοδώρου Σ. Πολυχρονιάδη με τίτλο Εικόνες που έζησα. Πρόκειται για μια συλλογή χρονογραφημάτων και διηγημάτων, αποτέλεσμα μιας σύμπτωσης, όπως ο ίδιος ο συγγραφέας ομολογεί στον πρόλογό του. Το προϊόν, λοιπόν, αυτής της σύμπτωσης μπορεί να απολαύσει κανείς διαβάζοντας το συγκεκριμένο πόνημα. Ο συγγραφέας, γνωστός στο αναγνωστικό κοινό και με το φιλολογικό ψευδώνυμο Ευθύβολος, αποτυπώνει στο χαρτί μνήμες των παιδικών και εφηβικών του χρόνων σε χρόνια πέτρινα, όπως εκείνα του εμφυλίου και των εξοριών. Κατορθώνει, ωστόσο, να τα αποδώσει με μία χαρμολύπη, παρέχοντας πολύτιμες πληροφορίες για τη Βέροια και την κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική ζωή στην πόλη.

Γράφοντας τα πεζά του κείμενα, όπως επισημαίνει, ήθελε να ξαναγίνει παιδί, να τρέξει στα καλντερίμια της πόλης, να μαλώσει, να ματώσει και ν' ανακαλύψει πώς διαμορφώνεται η ζωή μας, πού βρίσκονται οι πηγές του ποταμού που κυλάει μέσα μας. Οι συγκεκριμένες ιστορίες προσφέρονται βέβαια και για περαιτέρω επεξεργασία από τη νεότερη γενιά, που μπορεί να αντλήσει πληροφορίες για μια δύσκολη -για την πόλη και τη χώρα μας- εποχή.

Κλείνοντας, θα ήταν προτιμότερο να παραθέσουμε λίγες γραμμές από το βιβλίο: "...Κρατούσα πάντοτε ένα μικρό πορτοφόλι, που είχε μέσα είτε χρήματα είτε σκέψεις είτε συναισθήματα. Είναι χρήσιμο. Θα έρθει κάποια ώρα που θα περάσει απέναντι. Σ' αυτήν τη ζωή τίποτε δεν πάει χαμένο".

Δημήτριος Θ. Δελιόπουλος

ΤΟ ΡΟΥΜΛΟΥΚΙΩΤΙΚΟ ΙΔΙΩΜΑ

Κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Κορνηλία Σφακιανάκη», το έργο του Δημητρίου Θ. Δελιόπουλου, με τίτλο «Το Ρουμλουκιώτικο Ιδίωμα». Πρόκειται για εξαιρετικής σημασίας έργο για τον πολιτισμό της περιοχής του Ρουμλουκιού Ημαθίας. Ο συγγραφέας, άοκνος και συνεπής υπηρέτης της ιστορίας και του πολιτισμού της γενέτειράς του, κατόρθωσε ύστερα από πολύχρονες και επίπονες προσπάθειες να συγκεντρώσει, να αξιοποιήσει και να παρουσιάσει, σε μια ιδιαίτερα καλαίσθητη έκδοση, το «γλωσσικό ιδίωμα» της περιοχής, διανθισμένο με ποικίλα γραμματικά, ετυμολογικά, λαογραφικά και λοιπά σχόλια, υποκινούμενος από «μεράκι» και αγάπη για τον τόπο του.

Το έργο συνοδεύεται από ηχητικό ντοκουμέντο (cd) του γλωσσικού ιδιώματος, της παραδοσιακής μουσικής και άλλων λαογραφικών στοιχείων της περιοχής του Ρουμλουκιού.

Η έκδοση στηρίχθηκε οικονομικά από την Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Ημαθίας. Προλογίζουν ο πρόεδρος της Τ.Ε.Δ.Κ. κ. Κωνσταντίνος Καρέλης και ο Επ. Καθηγητής της Νέας Ελληνικής Γλώσσας και της Διδακτικής της, στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, κ. Σταύρος Καμαρούδης.

Α.Γ.Β.

ΦΟΡΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Επιμέλεια: Ιωάννα Ζιώγα

Βλαχογιάννειο Μουσείο Νεώτερης Ιστορίας και Τέχνης

Το «Βλαχογιάννειο Μουσείο Νεώτερης Ιστορίας και Τέχνης» βρίσκεται στη συμβολή της λεωφόρου Ανοίξεως και της οδού Παστέρ, στη Βέροια. Πρόκειται για διώροφο νεοκλασικό κτίριο, δωρεά των αδερφών Βλαχογιάννη στην Ιερά Μητρόπολη Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας.

Στον ισόγειο χώρο, το πρώτο αντικείμενο που αντικρίζει κανείς είναι μια φωτογραφία της οικογένειας Βλαχογιάννη του 1922, ως φόρος τιμής στην οικογένεια για την πολυποίκιλη προσφορά της, ενώ επίσης στον ίδιο χώρο υπάρχει και πορτρέτο της μεγαλύτερης μορφής του Μακεδονικού Αγώνα, του Παύλου Μελά.

Στο ίδιο επίπεδο του κτιρίου, εκτίθενται

κεδονικού Αγώνα. Ωστόσο, ίσως το εντυπωσιακότερο από όλα, είναι η αίθουσα που έχει διαμορφωθεί ως ηρώο και έχει καταχωρημένα όλα τα ονόματα όσων έλαβαν μέρος και «έπεσαν» στο πεδίο της μάχης την περίοδο του Αγώνα.

Στον πρώτο όροφο του μουσείου εκτίθενται αντικείμενα που αφορούν τη Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Εκκλησιαστική τέχνη. Ο χρυσοκέντητος επιτάφιος που χρονολογείται περί το 1590, ιερά άμφια από εργαστήρια της Ρωσίας, της Βιέννης, της Βενετίας και της Κωνσταντινούπολης, κυρίως του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα, είναι μερικά από τα αντικείμενα αυτά. Ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζει ωστόσο το επιτραχήλιο, η αρχιερατική ζώνη και

ενώ εντυπωσιακό είναι το τέμπλο και οι εικόνες του Ιερού Ναού της Αγίας Άννας της Μητροπόλεως Βεροίας (17^{ος} αιώνας).

Στην αίθουσα μικροτεχνίας, φιλοξενούνται σημαντικά έργα μεταβυζαντινής αργυροχρυσοχοΐας, όπως Αγία Ποτήρια, Σταυρούς Ευλογίας και Αγιασμού, Εξαπτέρυγα, Θυμιάτα, καλύμματα Ευαγγελίων και άλλα, κατασκευασμένα σε εργαστήρια της Κωνσταντινούπολης, της Μολδοβλαχίας, της Μόσχας και άλλων περιοχών, από τον 15^ο έως τον 19^ο αιώνα.

Το Βλαχογιάννειο Μουσείο, που έχει σχεδιαστεί σύμφωνα με τα σύγχρονα μουσειολογικά πρότυπα για την ξενάγηση των επισκεπτών, κυρίως μαθητών, αποτελώντας

Αρχιερατικά άμφια που φιλοξενούνται στο Μουσείο

Τέμπλο Ναού Αγ. Άννας Βεροίας (17^{ος} α.).

Παραδοσιακές φορεσιές της Βέροιας

Παλαίτυπα που φιλοξενούνται στο Μουσείο

επίσης αντικείμενα υψηλής ιστορικής αξίας, κυρίως από την περίοδο του Μακεδονικού Αγώνα, όπως φωτογραφίες της περιόδου από το Βέρμιο, τη λίμνη των Γιαννιτσών, την περιοχή της Βέροιας και γενικότερα της ευρύτερης περιοχής της Ημαθίας. Ιδιαίτερος εντυπωσιακή είναι η φωτογραφία από τα Θεοφάνεια κατά το έτος 1908, η οποία απεικονίζει την εκκίνηση της πομπής για την κατάδυση του Τιμίου Σταυρού.

Υπάρχουν επίσης διάφορα αντικείμενα ένδυσης και οικιακής χρήσης, όπως νυφική φορεσιά με σαλταμάρκα, φορεσιά ηλικιωμένης γυναίκας, αρχοντική φορεσιά με μικρολέμπαντο, καθώς και κοσμηματοθήκες, ταμπακιέρες, αργυρά κουτάλια, κοσμήματα και εξαρτήματα αστικής φορεσιάς των κατοίκων της Βέροιας.

Τέλος, αντικείμενα οπλισμού όπως τουφέκι, γιαταγάνι, μαχαίρες, προσωπικά αντικείμενα, όπως τσάσι, ζάρφι, τσότρα, μεταλλικά πιάτα, αλλά και αναμνηστικά διπλώματα και πλακέτες - ενθύμια αγωνιστών του Μα-

η ράβδος του Αγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης, καθώς και ο αρχιερατικός σάκκος και το επιτραχήλιο του Αγίου Νεκταρίου του Πενταπόλεως, αποτελούν τα εκτιθέμενα αντικείμενα.

Υπάρχουν επίσης παλαίτυπα, από ναούς και μοναστήρια της Βέροιας, διάφορα χειρόγραφα, όπως ευαγγέλια και ειλητάριο. Τα παραπάνω παλαίτυπα είναι όσα σώθηκαν από τη βιβλιοθήκη της Μητρόπολης, μετά την καταστροφική πυρκαγιά του 1864.

Στο τμήμα ζωγραφικής - ξυλογλυπτικής του Βλαχογιάννειο Μουσείου, εκτίθεται ένα αναλόγιο με φίλντισι του 18^{ου} αιώνα, σπάνιες φορητές εικόνες του 14^{ου}, 16^{ου} και 17^{ου} αιώνα,

ένα κόσμημα για τη Βέροια, καθώς μέσα από τα εκθέματα του προσφέρονται σημαντικές γνώσεις, τόσο για την ιστορία, όσο και για την παράδοση του τόπου μας.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλονται στον Αρχιμ. Τιμόθεο Χαλκιά για την ξενάγηση στο Μουσείο και για τις ενδιαφέρουσες πληροφορίες που μας παρέιχε.

Το Μουσείο λειτουργεί:

Καθημερινά (εκτός Δευτέρας & Τρίτης) 11.00 το πρωί έως 12.00 το μεσημέρι,

Σαββατοκύριακο είναι ανοιχτό από τις 11.30 π.μ. - 12.30 μ.μ.

Τηλέφωνο: 23310 26927

(Υπεύθυνος Αρχιμ. Τιμόθεος Χαλκιάς)

Τα πεπραγμένα...

Η Γενική Συνέλευση και Βασιλόπιτα της Ε.Μ.Ι.Π.Η.

Την ετήσια Γενική Συνέλευση και την κοπή της Βασιλόπιτάς της πραγματοποίησε την Κυριακή 31 Ιανουαρίου 2010 η Εταιρεία Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας (Ε.Μ.Ι.Π.Η.), στην αίθουσα εκδηλώσεων της Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Βέροιας.

Στην αρχή της συνεδρίασης ορίστηκε το προεδρείο της Γενικής Συνέλευσης, το οποίο απαρτιζόταν από τους Ολυμπία Μπέτσα, Νικόλαο Μαρμαγγέλο και Νικόλαο Βουδούρη και αφού διαπιστώθηκε η απαρτία, έγιναν οι εισηγήσεις της Ημερήσιας Διάταξης.

Ακολούθησε η κοπή της Βασιλόπιτας, όπου ο εκπρόσωπος του Μητροπολίτη Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας, Αρχιμ. Παλαμάς Κυριλλίδης, ευλόγησε και μοίρασε τη Βασιλόπιτα, τόσο στα μέλη της Γενικής Συνέλευσης, όσο και στον παριστάμενο εκπρόσωπο της Δημάρχου Βέροιας,

αντιδήμαρχο Παιδείας Νικόλαο Μαυροκεφαλίδη.

Οι εισηγητές της Γενικής Συνέλευσης ήταν:

- Ο πρόεδρος της Ε.Μ.Ι.Π.Η. Αθανάσιος Βουδούρης, με θέμα «Η δράση της Ε.Μ.Ι.Π.Η., κατά το έτος 2009 - Οι μελλοντικές προοπτικές της Εταιρείας».

- Ο αντιπρόεδρος της Εταιρείας και Διευθυντής της τριμηνιαίας έκδοσης «Χρονικά Ιστορίας και Πολιτισμού» Εμμανουήλ Ευνάδας, με θέμα «Η πορεία και οι προοπτικές των Χρονικών».

- Ο ταμίας της Ε.Μ.Ι.Π.Η. Αντώνιος Γκαλίτσιος, με θέμα «Τα οικονομικά της Ε.Μ.Ι.Π.Η. για το έτος 2009».

- Ο πρόεδρος της Ελεγκτικής Επιτροπής και επίτιμος πρόεδρος της Ε.Μ.Ι.Π.Η. Παύλος Πυρινός, ο οποίος αναφέρθηκε στη διαχείριση των οικονομικών της Εταιρείας για το 2009.

Διάλεξη στο Βυζ. Μουσείο για την ελληνική διασπορά στις χώρες των Αψβούργων

Διάλεξη με θέμα «Ελληνική διασπορά στις χώρες των Αψβούργων (18ος-19ος αιώνας): Προσδοκίες, νοσταλγίες, πραγματικότητες», της καθηγήτριας Ιστορίας του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών και επισκέπτριας καθηγήτριας στο Πανεπιστήμιο της Βιέννης Όλγας Κατσιαρδή - Hering, διοργάνωσαν την Τετάρτη 17 Φεβρουαρίου οι «Φίλοι του Βυζαντινού Μουσείου Βέροιας».

Την κα Κατσιαρδή - Hering προλόγισε ο πρόεδρος του Συλλόγου Θεόδωρος Καλαϊτζής, ευχαριστώντας παράλληλα τόσο την ίδια για την παρουσία της, όσο και τους πολίτες που παραβρέθηκαν στη διάλεξη.

Ως εκπρόσωπος της Ε.Μ.Ι.Π.Η., παρέστη το μέλος του Δ.Σ. Νικ. Βουδούρης.

Ομιλία του προέδρου της Ε.Μ.Ι.Π.Η. για την επανάσταση του 1878 στο Σύλλογο Βλάχων Βέροιας

Σε εκδήλωση του Συλλόγου Βλάχων Βέροιας, σχετικά με την επανάσταση του 1878, μίλησε το βράδυ της Παρασκευής 19 Μαρτίου ο πρόεδρος της Ε.Μ.Ι.Π.Η. Αθανάσιος Βουδούρης, στην αίθουσα εκδηλώσεων του Συλλόγου.

Ο κ. Βουδούρης, προσκληθείς από το Δ.Σ. του Συλλόγου Βλάχων Βέροιας, ανέπτυξε το θέμα «Η επανάσταση του 1878 στον καζά της Βέροιας, στον ελληνόγλωσσο Τύπο της Θεσσαλονίκης και στα τοπικά οθωμανικά και ελληνικά αρχεία», παρουσιάζοντας άγνωστα και ανέκδοτα στοιχεία που αφορούν τα δρώμενα της περιόδου. Νωρίτερα, προηγήθηκε η εισηγήση του φιλόλογου Τάκη Γκαλαίτση, με θέμα «Η εξέγερση του 1878 και η θυσία των Βλάχων Γυναικών», όπου έγινε μια γενικότερη παρουσίαση της Επανάστασης, αλλά και της θυσίας εφτά γυναικών που έπεσαν, όπως αναφέρει η παράδοση, στο γκρεμό για να αποφύγουν τη σύλλησή τους.

Εκδήλωση με τίτλο «Η Βεργίνα χαιρετά την Αλεξάνδρεια» διοργανώθηκε από το Δήμο Βεργίνας το βράδυ της Δευτέρας 8 Μαρτίου 2010, η οποία αποτέλεσε στην ουσία την επίσημη αναγγελία της αδελφοποίησης των Δήμων Βεργίνας - Πέλλας - Δίου με την Ελληνική Κοινότητα της Αλεξάνδρειας Αιγύπτου.

Η εκδήλωση περιελάμβανε προβολή αποσπάσματος από το ντοκιμαντέρ που δημιούργησε ο σκηνοθέτης Νίκος Σοφινός, ακολουθώντας τα «βήματα» του Μ. Αλεξάνδρου, Αλεξανδρινούς χορούς και τραγούδια σχετικά με τη Μακεδονία.

Η Ε.Μ.Ι.Π.Η. εκπροσωπήθηκε από το μέλος του Δ.Σ. Νικ. Βουδούρη.

Εκδήλωση για την αδελφοποίηση της Βεργίνας με την Ελληνική Κοινότητα Αλεξάνδρειας της Αιγύπτου

ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΡΙΑ

ΛΕΚΑΝΙΔΟΥ Γ. ΕΛΕΟΝΩΡΑ

ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΡΙΑ

- Νοητική Υστέρηση
- Σύνδρομο Down
- Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής - Υπερκινητικότητα
- Αναπτυξιακές Διαταραχές (Αυτισμός, Asperger κ.α.)
- Μαθησιακές Δυσκολίες

Κονιτσης 36
1ος όροφος
ΒΕΡΟΙΑ

Τηλ: 23310 62170
Κιν: 6945 108 902
E-mail: lekanidou@gmail.com